

**YÜZ YÜZE VE ÇEVİRİMİÇİ DERSLERİN KARŞILAŞTIRILMASI:
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ**

MESUT TAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Suat KAYA

2022

(Her Hakkı Saklıdır)

**AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİMDALI**

Mesut TAŞ

**YÜZ YÜZE VE ÇEVİRİMİÇİ DERSLERİN KARŞILAŞTIRILMASI:
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Suat KAYA**

AĞRI-2022

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

TEZ KABUL VE ONAY FORMU

YÜZ YÜZE VE ÇEVİRİMİÇİ DERSLERİN KARŞILAŞTIRILMASI: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Suat KAYA danışmanlığında, Mesut TAŞ tarafından hazırlanan bu çalışma, 14/01/2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Suat POLAT

İmza :

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim ÖZOK

İmza :

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Suat KAYA

İmza :

Yukarıdaki sonuç;

Enstitü Yönetim Kurulu .../.../... tarih ve / nolu kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. İbrahim HAN
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “**Yüz Yüze ve Çevrimiçi Derslerin Karşılaştırılması: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri**” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Mesut Taş

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	ii
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ÖZET.....	vi
ABSTARCT	vii
ÖNSÖZ.....	viii
TABLoların DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	2
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
İKİNCİ BÖLÜM	7
KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1. Eğitim ve Tarihçesi	7
2.2. Uzaktan Eğitim ve Tarihsel Gelişimi	19
2.2.1. Dünyada Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi	27
2.2.2. Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi.....	32
2.3. Uzaktan Eğitim Modelleri.....	38
2.3.1. Uzaktan Eğitimde Eşzamanlı (Senkron) Model.....	40
2.3.2. Uzaktan Eğitimde Eşzamanlı Olmayan (Asenkron) Model.....	43
2.3.3. Uzaktan Eğitimde Karma Model	44
2.4. Uzaktan Eğitimin Etkililiği	46
2.5. Uzaktan Eğitim ile İlgili Yapılmış Çalışmalar	54
2.5.1. Uzaktan Eğitim ile İlgili Yurt İçinde Yapılmış Çalışmalar	54
2.5.2. Uzaktan Eğitim ile İlgili Yurt Dışında Yapılmış Çalışmalar	70
2.5.3. Alanyazın Özeti.....	76
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	78
YÖNTEM.....	78

3.1. Araştırma Deseni.....	78
3.2. Katılımcılar	79
3.3. Veri Toplama Araçları	80
3.4. Verilerin Analizi.....	81
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	83
BULGULAR	83
BEŞİNCİ BÖLÜM	107
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	107
KAYNAKÇA	116
EKLER.....	130

ÖZET

YÜZ YÜZE VE ÇEVİRİMİÇİ DERSLERİN KARŞILAŞTIRILMASI: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ

Mesut TAŞ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Suat KAYA

2022, 145 sayfa

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yüz yüze ve çevrimiçi derslerle ilgili görüşlerini karşılaştırmalı olarak incelemektir. Araştırma nitel bir yöntemle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması, bu araştırmanın modelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının yüz yüze ve çevrimiçi derslerle ilgili geliştirmiş oldukları görüşlerini karşılaştırmayı amaçlayan bu araştırma betimleyici durum çalışması olarak desenlenmiştir. Araştırma Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi'nde öğrenim gören dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adayları ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya, 35 öğretmen adayı katılmıştır ve öğrencilerin seçiminde amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. İki bölümden meydana gelen görüşme formunun ilk bölümünde katılımcılarla ilgili bazı betimsel bilgilere dair maddeler bulunurken, ikinci bölümünde yürütülen çalışmanın araştırma sorularına yönelik hazırlanmış 6 madde bulunmaktadır. Araştırmada elde edilen verilerin analiz edilmesinde içerik analizi yönteminden faydalanılmıştır. Araştırmanın sonucunda yüz yüze ve çevrimiçi derslere yönelik birçok güçlü ve zayıf yön belirlenmiştir. Bu bulgulara dayanarak çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, öğretmen adayları, yüz yüze eğitim, uzaktan eğitim

ABSTRACT
A COMPARISON OF FACE TO FACE AND ONLINE COURSES:
THE VIEWS OF PRE-SERVICE SOCIAL STUDIES TEACHERS

Mesut TAŞ

Supervisor: Ass. Prof. Dr. Üyesi Suat KAYA

Turkish / Social Studies Education
Department of Social Studies Education
2022, 145 pages

The aim of this research is to examine the views of social studies teacher candidates about face-to-face and online courses comparatively. The case study, which is one of the qualitative research methods, constituted the research design of this research. In this context, this research, which aimed to compare the perceptions of pre-service teachers about face-to-face and online lessons, was designed as a descriptive case study. The research was carried out with senior pre-service Social Studies pre-service teachers studying at Ağrı İbrahim Çeçen University. 35 senior pre-service teachers participated in the research and purposeful sampling method was used in the selection of participants. A semi-structured interview form prepared by the researcher was used as the data collection instrument. While the first part of the interview form contained some demographic information about the participants, the second part included 6 questions formulated to get answers for the research questions. Data were analyzed with content analysis. As a result of the research, many strengths and weaknesses with respect to face-to-face and online courses were determined. Based on these findings, various recommendations have been developed.

Keywords: Social studies, pre-service teachers, face-to-face education, distance education

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yüz yüze ve uzaktan eğitim ile ilgili görüşlerini karşılaştırmalı olarak incelemektir. Eğitim teknik ve yöntemlerinin gelişen teknolojik imkanlar ve değişen dünya koşullarına göre bireylerin eğitim alma ihtiyaçlarının teknolojik alet ve cihazlarla bulundukları yerlerde, istedikleri zaman gerçekleştirebilme imkanına kavuşmaları olanaklı hale gelmiştir.

Eğitimde yüz yüze eğitim mi yoksa uzaktan eğitim mi probleminin öğretmen adayları tarafından görüşlerinin alınması bakımından incelenmiştir. Bu çalışmanın gelecekte eğitim paydaşlarının eğitim faaliyetlerinin hangi açılardan kendilerine ne tür avantajlar sağladığı veya hangi açılardan dezavantajlı duruma düştüklerinin belirlenmesi açısından bu çalışmanın faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yapılan çalışmada şahsıma her türlü desteklerini sağlayan değerli danışmanım **Dr. Öğr. Üyesi Suat KAYA'ya** şükranlarımı sunuyorum. Bu çalışmamda emeği olan, maddi ve manevi katkıları olan aileme, dostlarıma ve arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Mesut TAŞ

TABLULARIN DİZİNİ

Tablo 4.1. Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre güçlü ve zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan tema ve alt temalar	83
Tablo 4.2. Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan fırsatlar alt temasına ait kodlar	84
Tablo 4.3. Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan kolaylık alt temasına ait kodlar	86
Tablo 4.4. Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan teknik sorunlar alt temasına ait kodlar	87
Tablo 4.5. Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan etkileşim alt temasına ait kodlar.....	89
Tablo 4.6. Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan öğretim süreci alt temasına ait kodlar	90
Tablo 4.7. Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan öğrenme alt temasına ait kodlar	91
Tablo 4.8. Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan ölçme ve değerlendirme alt temasına ait kodlar.....	93
Tablo 4.9. Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan sosyalleşme alt temasına ait kodlar	94
Tablo 4.10. Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan imkân yetersizliği alt temasına ait kodlar.....	95
Tablo 4.11. Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan tutum alt temasına ait kodlar	96
Tablo 4.12. Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü ve zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan tema ve alt temalar.....	97
Tablo 4.13. Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan etkileşim alt temasına ait kodlar.....	98
Tablo 4.14. Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan öğretim süreci alt temasına ait kodlar	99
Tablo 4.15. Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan öğrenme alt temasına ait kodlar	100

Tablo 4.16. Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan fırsatlar alt temasına ait kodlar	101
Tablo 4.17. Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan ölçme ve değerlendirme alt temasına ait kodlar.....	102
Tablo 4.18. Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan teknoloji alt temasına ait kodlar	103
Tablo 4.19. Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan olanaksızlıklar alt temasına ait kodlar.....	103
Tablo 4.20. Öneriler	105

KISALTMALAR LİSTESİ

BT: Bilişim Teknolojileri
EBA: Eğitim Bilişim Ağı
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
YÖK: Yükseköğretim Kurulu
TDK: Türk Dil Kurum
WHO: Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)
ABD: Amerika Birleşik Devletleri
YAYKUR: Yaygın Yükseköğretim Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde, araştırmanın problemi, amacı, önemi, problem cümlesi ve araştırmanın alt problemleri, birtakım tanımlamalar ile araştırmanın sınırlılıklarına yer verilmiştir.

GİRİŞ

Teknoloji, bireylerin gündelik yaşamını kolaylaştırmak, ihtiyaçlarını ve irdeleme eğilimini gidermek için meydana gelmiştir ve hala ilerlemektedir. Teknolojideki bu şaşırtıcı ilerlemeler bireylerin hem iletişimlerinde hem de bir yerden başka bir yere erişmelerinde avantajlar sağlamış ve bu avantajları sağlamayı sürdüreceği öngörülebilmektedir. Ortaya konulan bu pratik durumdan istifade edebilmek adına bireylerin teknolojiyi öğrenme ihtiyacı, teknolojiden hayatının her alanını kolaylaştıracak şekilde faydalanması nedeniyle teknolojik ilerlemeleri takip etmesi gerekliliği ve 21. yüzyıl bilgi teknoloji cemiyetinin teknolojiyi kullanarak ihtiyaçlarını karşılayabilmesi zaruri bir hal almaktadır (Bacanak vd., 2003). Devamlı bir şekilde gelişen teknoloji ile beraber bireyler hayatlarındaki ilerleme ve dönüşüme açık hale gelmelerinin yanında hem zihnen hem de kişisel bakımdan gelişimlerdeki en mühim nokta olan eğitim yaşantılarına olan yaklaşımlarında da gerekli hassasiyeti göstermektedirler.

Teknolojideki ilerlemelerle birlikte eğitim konseptinin değişik anlamlara kuşanması durumuyla bağlantılı olarak, teknoloji insan hayatına etki ettiği gibi eğitim faaliyetleri üzerinde de önemli bir argümana dönüşmüştür (Özbay, 2015). Bu durumda insanların en temel hakları arasında yer edinen eğitim hakkını istemesindeki artış oranı, teknolojideki bu ilerlemelerin etkisiyle birlikte artmasına olanak sağlamıştır (Esgice, 2015). Ancak meydana gelen bu artış, her bir kişiye eşit seviyede eğitim imkânı sağlayabilme problemine de zemin hazırlamıştır. İlerleyen ve ilerlemeye devam eden iletişim teknolojileri sayesinde fiziksel mesafeler kısalmış, okul dışındaki alanlarda eğitim verilebilir duruma gelmiştir. Bu durumla beraber günbegün uzaktan eğitimin gelişen teknolojiler ile kapsam alanının genişlediği görülmektedir.

Gelişen teknoloji ve bilgi birikimi ile bireylerin eğitime olan rağbetlerinin fazlaşması, daha geniş kitlelere eğitim hizmeti götürmenin amaçlanması, eğitimde fırsat

ve olanak eşitliğinin sağlanması fikri, çeşitli nedenlerle örgün eğitime devam edemeyen talebelerin eğitim taleplerinin yerine getirilmesi isteği ve ananevi eğitimin kısıtlılıklarını giderme çalışmaları gibi etkenlerden dolayı uzaktan eğitimin ehemmiyeti ve ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Yalın, 2007). Bu yüzden uzaktan eğitim, günümüz eğitim düzeninin bir parçasından ziyade bu eğitim düzeninin yerini alarak yöneticiler, öğretmen ve eğitimi talep edenler tarafından eğitim öğretimin süreğenliğini sağlayıp gerek kişilerin eğitim ihtiyacını sağlama yönünden gerekse öğretmen ve yöneticilerin mesleki güdülemelerinin artırılması açısından ehemmiyet arz etmektedir.

Teknolojideki hızlı değişimle beraber insanların teknoloji dünyasına adaptasyon sağlayabilmeleri için kendi ilerlemelerinden haberdar olması ve devamlı değişen bilgileri izleme isteği vazgeçilmez hale gelmiştir. Bu durum toplum yaşamının birçok mecrasında değişimi mecburi hale getirmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojileriyle beraber gelişim gösteren genel ağa erişimin bu günlerde bilgiye ulaşma, bilgiyi paylaşma, günlük işlerde pratiklik sağlama ve eğitim gibi mecralarda getirdiği rahatlığa her geçen gün uyum sağlamaktayız. Teknoloji yüzyılı olarak da tanımlanan bu asırda güçlü toplum ya da bireyler olarak belirtilen kişilerden beklenen davranışlar; bilgiye erişen, bilgiyi nakleden, ulaşılan bilgilere yeni bilgi ilave eden ve tahlil edebilen şeklindedir. Kısaca özetlemek gerekirse, insanların gereksinim duyduğu kişiler; kişisel ilerlemelerinden mesul olan ve hayat boyu öğrenme öz-yeterliklerine sahip kişilerdir (Soran, Akkoyunlu ve Kavak, 2006).

1.1. Araştırmanın Problemi

Aralık 2019'un son zamanlarına doğru ortaya çıkan Yeni Tip Korona Virüs (SARS-CoV-2) olarak isimlendirilen Covid-19 enfeksiyonu ilk olarak Çin'in Vuhan kentinde görülmüştür. Bulaşma özelliğinin üst düzeyde olduğu bilinen bu virüs, kısa bir süre içinde Avrupa ülkeleri başta olmak üzere dünyada sıçrama şeklinde yayılım göstermiştir (World Health Organization [WHO], 2020). Yayılım aşamasında, hayati derecede bulaşma halkasını kırarak toplum içerisinde bulaşıcı olarak belirtilen hastalıkların yayılımını düşürmek amacıyla eğitim öğretim sağlayan kurumların eğitime ara vermesi veya tümüyle kapatılması ile ilgili öneri ve teklifler herkes tarafından benimsenmiştir (De Luca, Van Kerckhove, Coletti, Poletto, Bossuyt ve Hens, 2018; Kawano ve Kakehashi, 2015; Wheeler, Erhart ve Jehn, 2010). Bu duruma bağlı olarak,

Covid-19 pandemisinin yayılımını minimuma indirmek için birçok ülkede yükseköğretim veren eğitim kurumları, ilk ve orta düzeydeki ilköğretim okulları ve diğer eğitim kurumlarının başta bir süreliğine olmak koşuluyla kapatılmasına yönelik 3 karara varılmıştır. Türkiye’de görülen ilk Covid-19 vakası; Sağlık Bakanlığının 11 Mart 2020 tarihinde yaptığı basın toplantısında kayıtlara geçmiştir. Harekete geçen görevliler, Millî Eğitim Bakanlığı’na [MEB] bağlı ilk ve orta dereceli kurumlarda 16 Mart 2020, YÖK’e bağlı kurumlarda ise 25 Mart 2020 tarihi itibarıyla geçici süreliğine kapatma kararı almışlardır (MEB, 2020; Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK], 2020a).

Bu tarihten itibaren tüm yükseköğretim kurumları ve MEB bünyesinde yer alıp eğitim veren tüm devlet ve özel okullar, dijital ortamda uzaktan eğitime devam kararları almışlardır. Türkiye’de uzaktan eğitimin gelişimine bakıldığında başlangıcı 1920’li yıllara kadar dayanmaktadır. Bu gelişimin başladığı yıldan sonraki aşama yaklaşık olarak 40 yıllık süre zarfında uzaktan eğitim tartışılmıştır. Sonraki 10 yıllık süreçte bazı teşebbüslerde bulunularak deneyimler kazanılmış ve uzaktan eğitim yolunda gelişme ve ilerlemeler gösterilmiştir.

Bu gelişmeler sonucunda 1980 ve 1990’lı yıllarda yükseköğretim kurumlarından başlayarak birçok öğretim kademesinde olgunlaşmıştır. Gerek Millî Eğitim Bakanlığı’nın gerekse yükseköğretim kurumlarının daha önce uzaktan eğitim ile alakalı tüm öğrenci ve eğitimcilerine hizmet sağlayacak olanakları mevcuttu ancak yeterince kuvvetli olmadığını söylemek daha doğrudur. Covid-19 pandemisi ile birlikte sahip olduğumuz alt yapıyla uzaktan eğitim sürecine hızlı bir biçimde uyum sağlanmıştır. Covid-19 pandemi sürecinden sonra uzaktan eğitim öğretmenlerin ve öğrencilerin hayatında önemli bir yer edinmiştir.

Covid-19 pandemisinin yaşamımızda ortaya koyduğu bu yeni eğitim süreciyle beraber önümüzdeki dönemlerde dijital teknolojilerle öğrenme; ilerlemeye devam eden teknoloji sayesinde uzaktan eğitim düzeninin yaygınlaşacağı ve bilme yapısının merkezinde yer alacağı büyük olasılıkla öngörülmektedir (Telli ve Altun, 2020). Bilgiye erişme, erişilen bilgiyi özgün bir şekilde yorumlayıp yeni bilgiler meydana getirme ve bu bilgileri talep eden paydaşlarla paylaşabilme gibi yeterliklerin daha çok kabul edildiği yaşamımızda, bireyler için bilgi ve dijital telekomünikasyon teknolojilerinin kullanımı oldukça yüksek bir öneme haizdir.

Pandemi süreciyle beraber uzaktan eğitim uygulamalarının bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılayabilir hale gelmesi ve gündemde olması çalışmamızın mahiyetini daha anlaşılır bir hale getirmektedir. Bu süreçte ortaya çıkan eğitim faaliyetlerinin okullar dışındaki mekânlarda yürütülmeye çalışılması neticesinde teknolojik aletlerden hayatımızın her alanında olduğu gibi eğitim alanında da istenilen faydanın sağlanması amaçlanmıştır. Buna bağlı olarak teknolojinin ve hayatımızın bir parçası haline gelen uzaktan eğitim sistemi ile önceki yaşantısı olan bireylerin sahip oldukları öz-yeterliklerinin, yeni uzaktan eğitim tertibatıyla beraber aktüel değişimlerden etkilenmeleri kuvvetle muhtemel beklenmektedir. Pandemi döneminden sonra daha da önemli bir hal alan uzaktan eğitimin verimli ve etkin bir şekilde sürdürülebilmesi ve eğitimi talep eden öğrencilerin daha kaliteli bir eğitime kavuşmaları eğitimcilerin performanslarına göre değişecektir. Bu nedenle yaptığımız bu çalışmada uzaktan eğitiminin sürdürülebilirliğini devam ettirecek olan öğretmen adaylarının uzaktan eğitim teknolojilerine ilişkin olan bilgi ve deneyimlerinin sağlanması ve uzaktan eğitim teknolojilerini kullanırken ne gibi engellerle karşılaştıklarını belirleyip bunları ortaya koymaktır. Uzaktan eğitim bilgi teknolojilerinin devamlı olarak gelişmesi ve ilerlemesi neticesinde öz-yeterliliklerini bu alanda sürekli olarak güncelleyen bireylere ihtiyaç duyar. Öğrencilerin ve öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde uzaktan eğitimden nasıl daha iyi faydalanacaklarını bilmesi önem arz etmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Covid-19 bulaş özelliği olan virüs anlaşıldığı üzere 2019 yılının sonunda ortaya çıkarak 2020 yılında neredeyse bütün dünyaya yayılarak hayatı felç etmiştir. Sosyal yaşamın her alanında, sağlık, ulaştırma, ticari faaliyetler, kültür, sanat, spor, eğlence, turizm faaliyet alanlarına etki ettiği gibi eğitim hizmetlerinin yürütüldüğü alanlara da negatif yönde tesir etmiştir. Oluşan bu Covid-19 bulaşıcı salgını sebebiyle eğitim faaliyetlerini yürüten bu kurumların büyük çoğunluğu yüz yüze gerçekleştirdikleri eğitimlerini zaruri olarak durdurup uzaktan eğitim kanallarıyla eğitimlerini yürütmek zorunda kalmışlardır. Yüz yüze kalınan bu zorlu süreçte eğitim veren kurumlar teknolojik alt yapıyla desteklenmiş kanallardan verdikleri eğitim öğretim hizmetlerini ellerinde hazır bulunan imkânlar dâhilinde sürece uyum sağlamaya ve süreci yürütmeye çalışmışlardır. Yürütülen eğitim faaliyetlerinin paydaşları olan öğretmen, veli ve öğrenciler de elbette

bu sürecin meydana getirdiği durumdan olumsuz yönden etkilenmişlerdir. Tüm bunlara rağmen eğitim ğretim hizmetlerinin sekteye uğramaması adına bu faaliyetlerin dolaylı ve doğrudan tüm paydaşları olan kişiler ve kurumlar tüm gayret ve imkânlarıyla bu süreci en etkili şekilde gerçekleştirip süreci devam ettirmek adına ellerinden gelen gayreti sarf etmekten de geri durmamışlardır.

Pandemi henüz sona ermedi, bu nedenle dünyanın her yerinden eğitim yöneticileri, eğitimi mümkün olan en sağlıklı ve en etkili şekilde sunmanın yollarını aramaya devam etmektedir. Türkiye’de, YK, 2021/2022 eğitim döneminde niversiteleri yüz yüze, evrimii ve karma eğitim modelleri arasında tercih özgürlüğüne kavuşturdu. Bu sayede öğrenciler aynı anda hem evrimii hem de yüz yüze ders alma imkânına sahip olmuşlardır. Öğrencilerin evrimii ve yüz yüze derslere ilişkin düşüncelerinin pandemi sonrasındaki ğretim programları belirlenirken önemli olacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler ğretmen adaylarının uzaktan eğitim ile verilen evrimii dersler ile yüz yüze dersleri nasıl değerlendirdiklerini incelemektir. Daha somut bir şekilde ifade etmek gerekirse, araştırmanın yüz yüze dersler ile evrimii dersleri ğretmen adaylarının görüşlerine dayanarak karşılaştırmaktır. Araştırmanın amacına ulaşmak için aşağıdaki araştırma sorusu ve bu soruya bağlı alt sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. Sosyal Bilgiler ğretmeni adaylarının görüşlerine göre, evrimii derslerle yüz yüze derslerin güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?
 - 1.1.Sosyal Bilgiler ğretmeni adaylarının görüşlerine göre, evrimii derslerin yüz yüze derslere göre güçlü yönleri nelerdir?
 - 1.2.Sosyal Bilgiler ğretmeni adaylarının görüşlerine göre, evrimii derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri nelerdir?
 - 1.3. Sosyal Bilgiler ğretmeni adaylarının görüşlerine göre yüz yüze derslerin evrimii derslere göre güçlü yönleri nelerdir?
 - 1.4.Sosyal Bilgiler ğretmeni adaylarının görüşlerine göre yüz yüze derslerin evrimii derslere göre zayıf yönleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Uzaktan eğitimin günümüzde kullanılan ve gelecekte kullanılacak temel yöntemlerden biri olması gerçeği uzaktan eğitim uygulamalarının bütün yönleriyle araştırılmasını gerektirmektedir. Araştırmalardan elde edilecek bulguların gelecekte oluşturulacak ders içerikleri ve programlarının şekillenmesine yön vermesi beklenmektedir. Gerçekleştirilen çalışmada pandemi döneminde uzaktan eğitim faaliyetlerinin yapılmasının altında yatan gerçek neden şu şekilde anlatılabilir. Bu süreçte hayatı felç eden Covid-19 salgını nedeniyle uzaktan eğitim faaliyetlerinin öneminin daha önceki dönemlere göre kıymetlenmesi ve bu sürecin bilimsel bir perspektiften derinlemesine irdelenmesinin mahiyetine önem atfettiren görüşüdür.

Pandemi sürecinin yeni olması ve bu konuda yapılmış yani pandemi sürecinde uzaktan eğitim faaliyetleriyle ilgili konuları kapsayan, bilimsel çalışmalar bakımından yazılmış makale gibi eserlerin epeyce ortaya konduğu ama kapsamı geniş ve zaman bakımından uzun soluklu çalışmaların henüz yapılmadığı görülmektedir. Ayrıca, yüz yüze ve çevrimiçi dersleri bütün detaylarıyla karşılaştırarak inceleyen çalışma sayısı da çok azdır. Son olarak, daha önce Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının katıldığı çalışmalara ulaşamamıştır. Bu bağlamda, bu çalışma ile alanyazına katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde, eğitimin tanımına ve tarihçesine, uzaktan eğitime ve tarihsel gelişimine, uzaktan eğitim modellerine, uzaktan eğitimin etkililiğine ve uzaktan eğitim ile ilgili yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Eğitim ve Tarihçesi

Çağlar boyunca insanlık yaşamının önemli bir alanını işgal eden şey öğrenme isteği olmuştur. Öğrenme ve öğrendiklerini hayatının bir parçası haline getirerek uygulama insanlar için vazgeçilmez bir ihtiyaçtan başka bir şey değildir. Eğitimin Türkçedeki sözlük anlamı, çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, kabiliyet ve dünya görüşleri elde etmelerine, kişisel olarak kendilerini geliştirmelerine örgün eğitim kurumları içinde ve örgün eğitimin dışında katılarak veya dolaylı olarak yardım etme ve terbiye etmedir.

İnsanlık var olduğu andan başlayarak yaşamını devam ettirebilmek suretiyle çevresiyle girdiği etkileşim neticesinde birtakım bilgi, beceri, tutum ve değerler sahibi olmuş; bunları toplumdaki diğer kişilere de aktarmaya başlamıştır. Bu öğrenme ve öğrendiklerini başkalarına aktarma arzusu insanlarda hep var olmuştur. İnsanlığın en ilkel dönemlerinden günümüze kadar sürüp gelmiştir. İlkel insanlardan kalma mağara duvarlarına çizilip günümüze kadar ulaşan çizimler insanların öğrenme isteğini ve öğrendiklerini bir başkasının da görüp onunla paylaşma isteğinden gelmektedir. Bu sebeple ilkel toplumlarda bile bireyler aileleri ve sosyal çevreleri ile etkileşimleri sonucunda bir sürü şey öğrenmişlerdir. Dolayısıyla, sürekli kendini geliştiren ve yenileyen bir eğitim sürecinden söz etmek mümkündür (Gürkan, 2006).

Bu yüzden eğitim, biyo-kültürel ve sosyal bir varlık olan insanın varoluşundan bu yana süregelen ve devamlı olarak ilerleyen bir süreçte varlığını sürdürmüştür ve insanoğlu var olduğu sürece de varlığını sürdürecektir.

Eğitim sözcüğü, toplumun her muhitini alakadar ettiği için günlük yaşantıda çok kullanılan kelimelerden biridir. Hatta herkes eğitimle ilgili bazı fikirlere ve düşüncelere

sahiptir çünkü eğitim bir birey olarak okulda değil ailede başlayan bir süreç olduğu için her birey eğitimle aslında ailesinde yani içinde doğup büyüdüğü bireylerle tanışır. Tabi ki daha sonra yakın çevremiz, okul ve uzak çevremizle bu süreç devam eder gider. İnsanların çoğu eğitimle ilgili belirli, basmakalıp, dar cümlelere sığdırılmaya çalışılan fikirlere sahiptir, asıl olarak çoğu eğitimin manasının ne kadar geniş olduğunun farkında değildirler.

Eğitim, bireyin doğumuyla başlayıp yaşamı boyunca devam eden bir süreçtir. Bu aşamada bireylere birtakım bilgi, yetenek, yaklaşım ve değerler kazandırılır. Bunun neticesinde bireylerde gözlenebilen birtakım davranış değişimleri oluşur. Bir örnekle ele alacak olursak markete alışveriş yapmaya giden birçok kişi gibi alışverişlerini yaptıktan sonra aldığı para üstünü saymadan evine giden bir çocuk basit dört işlemi öğrendikten sonra ne kadar para üstü alması gerektiğini bilmesi, durumun doğruluğunu anlayabilecek düzeye geldiğini gösterir. Bu şekilde bireyde davranış değişikliği kendi yaşantıları yoluyla oluşur (Erden, 1998). Eğitim toplumsal bir varlık olan insanın kendini yaşantıları yoluyla öğrenmeye sevk eden bir süreçtir. Birebir deneyimleyerek öğrenmesi öğrenmelerin kalıcılığının artmasına olanak sağlar. Bu da eğitimin yaşantımızın bir parçası olmasından başka bir durum değildir. Toplumsal refahın artması bilimsel bilgilerin ilerleyen bir süreçte üst üste eklenmesiyle yeni bilgilerin oluşmasına bağlıdır; bugün eğitimin bilimsel hedeflere ulaşmamızdaki payı yadsınamaz bir şekilde kendini göstermektedir.

Eğitimin nesiller boyunca insanların gelişimine olan katkısı yadsınamaz. Fakat öğrenilenlerin nesiller boyunca aktarılması, elde edilen birikimlerin bir nesilden diğerine taşınmasına aracılık eden en önemli unsur kültürdür. İnsanlar kültürel birikimlerini gelecek kuşaklara aktarmak, yaşayışlarını bir adım ileri götürmek isterler.

Her toplum, varlığını devam ettirebilmek gayesiyle içinde yaşadığı ve sahip olduğu kültürünün özelliklerini yeni nesillere aktarır. Toplumun, bireyleri kendi kültürünün istek ve beklentilerine uyum sağlayacak biçimde yetiştirmesine “kültürleme” denmektedir (Fidan ve Erden, 1998, s.2). Diğer bir şekilde ifade edecek olursak, kültürleme toplumun kültürel değerlerini yeni nesillere aktarmasıdır. Kültürleme süreci eğitimin ilk basamağı olan ailede başlar; bu durum önce yakın çevremizde daha sonra okul, arkadaş, iş çevremizde, uzak çevremizde vb. bilinçli veya bilinçsiz olarak meydana

gelen öğrenmelerin tamamını kapsar. Toplumlar kendilerine benzeyen, kendi değer yargılarına sahip, onlar gibi davranmaktan çekinmeyen bireyler yetiştirirler. Bu durum kültürel devamlılığı sağlamanın en temel koşuludur.

İlkel veya ilkele yakın cemiyetlerde, kültürün sahip olduğu ritüeller ve yapılması gerekenler basit birer süreç olduğu için o cemiyetin içinde yetişen bireyler gündelik yaşamlarında kültürel tüm özelliklerle etkileşim kurmaları ve o kültürel özelliklere sahip olmaları bu durumun tabii bir sonucudur. Diğer bir şekilde ifade edecek olursak, toplum içinde bireylerin bizatihi kültürleme süreci, topluma uyum için yeterliydi. Fakat toplumların giderek daha karmaşık bir yapıya erişmeleri ve kültürel muhteviyatın hızlı bir biçimde artması neticesinde, bireyin gündelik hayat içerisinde doğal bir süreç olarak kültürün tüm unsurlarıyla etkileşime girmesi ve onları bu tabii süreç içerisinde edinmesi imkânsız bir durum haline gelmiştir. Tüm bu kültürel unsurların karmaşık bir yapıya kavuşması kültürlemeyi de daha karmaşık bir yapıya kavuşturmuş böylece yeni durumlara ayak uydurmak beraberinde toplumda kültürlemeye de yeni boyutlar kazandırmıştır. Basit bir birey olan kişiler bu yeni kültürleme süreciyle daha karmaşık olan durumlara da ayak uydurmaya başlamış ve yeni durumları kabullenme alışkanlıkları da oluşmuştur. Çünkü toplumlar sürekli bir değişim ve gelişim içerisinde. Kültür sürekli gelişim ve değişim içerisinde olduğu için bireyleri yeni kültürel öğelere ayak uydurmaya çalıştırmak oldukça önemlidir.

Bu yüzden toplumlar, yetişmekte olan genç nesillerin kültürün evrensel ve toplumsal devamlılığı yönünden mühim olan yönleri ile etkileşime girebilecekleri cazip koşullar düzenleyerek kültürleme etkinliğini belirli bir gaye ile uygulamaya başlamışlardır (Şahin, 2006, s.8). Kültürlemenin bir amaca uygun olarak yapılması eğitimidir. Bu sebeple eğitim, “kasıtlı kültürleme süreci” olarak da tanımlanmaktadır (Fidan ve Erden, 1998, s. 2). Eğitimin, daha önce de söz edildiği gibi, geniş ve herkesi ilgilendiren bir alan olması, pek çok eğitim tanımının yapılmasını sağlamıştır. Eğitim, en geniş tanımıyla anlatılacak olursa bireylerin davranışlarında istendik yönde değişiklik oluşturma süreci olarak tanımlanabilir. Demirel (1999, s. 5), eğitimi “Bireyde hem kendi yaşantısından elde ettikleri hem de kasıtlı kültürleme yoluyla bireyin talep ettiği yönde elde edilenlerin bir süreci” olarak tanımlamıştır. Ertürk (1994, s.11) ise “bireyin kendi isteği doğrultusunda yaşantısında meydana getirmeye gayret ettiği istendik yöndeki davranış değişikliği süreci” olarak tanımlamaktadır. Bireyler davranışlarında bir değişim

meydana gelmesini talep etmediği sürece davranışta yapılan değişikliklerin kalıcı olup olmayacağı tartışma konusu ayrı bir durumu ifade ederken bireyin isteği doğrultusunda yapılan ve meydana gelen davranış değişikliklerinin kalıcı olması muhtemeldir. Bireyler isteyerek giriştikleri durumlarda elde edilen haz ve tatmin boyutu yüksek olacağı için istendik yönde yapılması talep edilen davranış değişikliklerinin de bu şekilde olması beklenmektedir.

Eğitim tanımlamaları içinde “bireyin davranışlarını kendi isteği istikametinde, kendi yaşayış biçimi içinde ve kasıtlı bir şekilde dönüşüm oluşturma süreci” tanımı, pedagog ve eğitimciler arasında genel olarak kabul gören bir tanımlamadır denilebilir. Eğitim tanımlarına bakıldığında üç temel özelliğin vurgulandığı göze çarpmaktadır. Bunları şu şekilde gruplandırmak mümkündür. (Fidan, 1985, s. 10; Gürkan, 2006b, s.4):

1. *Eğitim bir aşamadan oluşur:* Eğitim süreci, birbirini takip eden süreçler bütünüdür. Geçmişte oluşmuş birikimlerin bugünün birikimiyle harmanlanarak gelecek zamanda olacak olan ilerleme ve değişimleri kapsayan çok yönlü ve değişik aşamalarıyla birden fazla alana hitap eden kapsamlı ve de devamlı değişime açık bir süreç olarak tanımlayabiliriz. Diğer bir deyişle bugün başlayıp yarın biten bir süreç değil zaman ve içerik bakımından çok geniş hacimli ve çok fazla alana hitap eden bir süreçtir. Eğitim sürecini, birbirini takip eden ve kümülatif öğrenme ve öğretme faaliyetleri meydana getirmektedir. Öğrenmenin gerçekleşmesine katkı sağlayan her türlü tesir, eğitim sürecinde bir bütünün parçasıdır.

2. *Eğitim sonucunda davranış değişikliği oluşur:* Davranış, organizmanın kendisini koruma iç güdüsü ya da yeni bir durumla karşılaşan organizmanın bu durumda kendisine karşı gerçekleştirilen etkiye tepki göstermesi yahut tam tersiyle tepkiye etkiyle karşılık vermesi olarak tanımlanabilir. Organizma hoşuna giden etkilerle karşılaştığında onu doyuma ulaştıran durumların tekrarlanma olasılığını da artırır. Aynı şekilde organizmayı tatmin etmeyen ve hoşuna gitmeyen davranışlarında tekrarlanma sıklığı azalır ve öğrenme isteği oluşmaz. Eğitim perspektifinden incelediğimiz zaman yapılan davranışın herkes tarafından gözlenebilir, aynı şekilde ölçülebilir ve tamamen istendik yönde gerçekleşmesi önem arz etmektedir.

3. *Bireyde meydana gelen davranış değişikliğinin kendi yaşantısının sonucunda oluşması*: TDK'ye göre yaşantı, yaşanılanlardan, görülenlerden, duyulanlardan sonra kişide kalan ve kişiliği zenginleştiren, bir anlamı olan bütün şeyler. Bireyin belli bir yaşantıya sahip olması için olay ve durumlara duyu organları vasıtasıyla dâhil olması ve bu olanlardan kendine bir pay çıkarması gerektiğini bu yaşantı sonucunda kişiliğinde meydana gelen değişimler onu ileri yönde anlamlı bir şekilde zenginleştirmesi olarak tanımlayabiliriz. Bir diğer deyişle bireyin çevresiyle oluşturduğu etkileşme neticesinde kişide kalan izler olarak belirtebiliriz. Bu izler kümülatif bir şekilde bireyin davranışlarında değişim meydana getirir.

Eğitim, okul öncesinde ve okul hayatında devam ettiği gibi okul süresince ve okul dışında, başka bir şekilde hayat boyu süren bir süreçtir. Eğitim, kişinin hayatı süresince elde ettiği tecrübelerin ve yaşanmışlıkların tümünü içermektedir. Geçmişten bu yana eğitimin birçok tanımı yapılagelmiştir. Kuşkusuz her birisi eğitimi bulundukları dönemin şartlarına ve ihtiyaçlarına göre tanımlamışlardır. Öyle ki bu tanım kişilere göre, yaşanılan dönemin imkanlarına göre, ülkelere ve felsefi düşüncelerine göre farklılıklar içermektedir (Ayas vd., 2014). Azar'a (2011) göre eğitim insanla var olmuş ve insanla birlikte var olmaya devam edecek bir gerçekliktir. İnsanlar kişisel ihtiyaçlarının yanında hayatlarının sadece yeme içme ve yatma olgusundan ibaret olmadığını insanlığın en ilkel dönemlerinden beri fark etmişlerdir. Yapılan çalışmalar insanların hep bir öğrenme ihtiyacı içinde olduğunu bize delilleriyle göstermiştir. Bu bitmek bilmeyen öğrenme arzusu belki de bizim bugünkü medeniyet seviyesine ulaşmamızı sağlayan en önemli kaynaktır. Toplumlar, eğitimi içinde bulundukları çağlara göre ve ihtiyaçlarına cevap verebildiği ölçüde benimsemişlerdir. Hiçbir mazeret insanların bilme, öğrenme isteklerinin önüne geçememiştir. Zamanın değişmesi de insanlardaki öğrenme isteğini köreltmemiş aksine onların öğrendiklerinin üstüne yeni bilgiler eklemesi öğrenmenin hazzını daha da arttırmıştır.

Genel manada eğitim, bireyleri belirli bir düşünce sistemine göre yetiştirme, eğitme ve yeni davranışlar geliştirme sürecidir (Fidan, 2006). Eğitim doğuştan kazanılan gizli güçlerin, kabiliyetlerin gün yüzüne çıkarılmasında, keşfedilmeyi bekleyen cevherleri ortaya çıkarmada rol oynayan bir değişim süreci olmakla birlikte, kişinin hem olgun hem yaratıcı hem de yeni durumlar oluşturan bir güçte olmasını kendisine erek

edinmiştir (Alkan, 1987). Eğitim bireyin sahip olduğu bilgileri hayatının her aşamasında kullanmasına ön ayak olan ve bu doğrultuda kullanmasını sağlayan bir süreçler bütünüdür (Çevik, 2008). Eğitimin birden fazla tanımın olmasıyla beraber en genel geçer ve kabul edilenin kuşkusuz bireyin davranışlarında istendik yönde meydana gelen değişimler olarak tanımlamak mümkündür (Ertürk, 2013).

Eğitim, insanın bugününe ve gelecekteki yaşamına müdahaledir. İnsanın düşüncelerinde ve davranışlarında istendik yönde bir değişiklik gerçekleştirme sürecidir. Toplumun faydası ve geleceği düşünüldüğünde kişilerde düşünce ve davranış değişikliği oluşturma gayesidir. İçinde yaşadığımız toplumun bir ferdi olarak toplumun değişimine ve gelişimine doğrudan ve dolaylı olarak düşüncelerimizde ve davranışlarımızda yaptığımız olumlu yönde değişimler geleceğe atılmış birer ışık okudur. Hayatımızı sürdürdüğümüz dünyada belleğimizin oluşumundan itibaren düşünme kabiliyetini kendinde bulunduran canlılar son bulana değin devam edecek bir süreçtir. Yaşayan organizmalar içinde insan düşünme kabiliyetine sahip bir varlıktır; bu da insanlığın geleceğinin şekillenmesinde insanın kendi ekosistemine yapacağı etkilerin ancak onun düşünce süreçlerine bağlı olduğunu göstermektedir. Eğitim, kendi içinde belirli normları mevcut olan ve bizlerin de bu normlara uyulması mecburi doğa kanunudur. Bütün insanların eğitilebileceği gerçeğinin yanında insan yaratılış itibariyle eğitime eğilimli bir şekilde yaratılmıştır. İnsanın yaşamı boyunca elde ettiği ve talepleri sonucunda sahip olduğu eğitimin neticesince çevresinde meydana gelen olaylara ve durumlara en uygun tepkileri vermeye çalışır ve bireyin verdiği tepkilerin asgari düzeye uygun olması yeterlidir. Vereceğimiz tepkilerde çevresel faktörlerin doğrudan ve dolaylı etkisi göz önüne alınır (Celep, 2001). Eğitimin kendi içinde kuralları olduğu bu kuralların referans alınarak yapılan eğitim faaliyetlerinde topluma etkisi artan bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Öncelikli olarak toplumsal farklılıklar ve gelişmişlik düzeyleri de eğitimde aynı düzeyde artmaktadır. Gelişmiş toplumlardaki eğitim normları ile az gelişmiş toplumlardaki eğitim normlarının ihtivasının aynı olması söz konusu değildir. Bilgi ve teknoloji asrında ihtiyaçlara karşılık veren, değişim ve ilerleme gösteren kişiler için eğitim önemli ve sistematik bir rol oynar.

Çağın şartlarına uygun koşullarda oluşturulmuş eğitim kurumlarının çağın gereksinimini teşkil eden eğitim öğretim materyalleriyle donatılmış olması eğitimde ihtiyaç duyulan öğrenme isteğini gidermek için oldukça önemlidir. Böylece çağa ayak

uydurmuş ve sürekli değişim halinde olan bir eğitim sisteminden bahsedebiliriz (Topçu, 2009). Çağın koşullarına göre içinde bulunduğu şartların da sonucunda gelişmiş ölkeler gelişme gösteren ölkeler arasındaki teknolojik yeterlilik farkı da son dönemlerde oldukça artmıştır. Bu durum en nihayetinde gelişmiş ölkelere büyük avantajlar sağlarken gelişmekte olan ölkelerin eğitime olan yatırımlarının yetersiz olması neticesinde bazı eğitim olanaklarını daha iyi yerlerde almak isteyen bireylerinde gelişmiş ölkelere doğru akın etmesine sebep olmaktadır. Eğitim olanaklarından ve teknolojik imkanlardan faydalanarak çalışmalarını daha ileri seviyelere taşıma amacına sevk etmektir.

Teknolojinin gelişim aşamasında insan mühim bir etki sağlamaktadır. Diğer taraftan, eğitimin orta ve yükseköğretim kademelerindeki bireylerin, bilgi ve iletişim teknolojilerinin ilerlemesinde kilit bir rolü olduğunu görebiliriz (Fisher vd., 1996). TDK'ye göre teknoloji, insanın maddi çevresini denetlemek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç gereçlerle bunlara ilişkin bilgilerin tümü olarak belirtilir.

Teknoloji insan hayatını kolaylaştıran, insanın daha az emekle çok iş yapmasına olanak sağlayan bunu yaparken insanın başka işler yapmasına olanak sağlayan sistemsel bir bütündür denilebilir. Dünyanın en önemli buluşlarının gerçekleştirildiği bir çağda yaşamak insanlara teknolojinin tüm olanaklarından maksimum düzeyde faydalanma olanağı vermiştir. Bugün hepimiz için sıradan ev aletlerine dönüşen teknolojik aletler geçmişte birçok insan için ulaşılması güç materyallerdi. Teknoloji yaşamımızın birçok alanını işgal ederken eğitim alanında insanlığı daha ileri taşıyacak bilgi ve tecrübeye sahip olmasında da çok önemli pay sahibidir. Çağın koşullarına uygun eğitim olanakları sağlayan kurumların varlığı eğitimin ulaşılmaz bir şey olması fikrine son vermiştir.

Teknoloji, insanların eğitim sayesinde elde ettiği bilgi ve yetenekleri kullanmak suretiyle daha tesirli ve kazançlı bir hal almasını sağlayarak elde edilen bilgi ve yeteneklerin daha teknik bir surette kullanılmasına imkân sağlamaktadır (Alkan, 1997). Teknoloji, istenilen amaca ulaşmak, karşı karşıya kalınan sorunlara çözüm üretmek, gözlem yoluyla ve ispatla doğrulanan bilgilerin uygulanmış halidir. (Demirel vd., 2007). Diğer bir deyişle anlatılacak olursa, teknoloji doğruluğu herkes tarafından aynı kabul edilecek argümanlarla oluşturulmuş insanların amaçlarına hizmet eden, onların karşılaştıkları problemlere çözüm üretmesi gayesiyle bir araya getirilmiş bilgilerin uygulamaya dökölmüş versiyonudur. İşman'a (2008) göre teknoloji bireylerin amaçladığı

hedeflere ulaşmaya çalışan, insanların ihtiyaç duyduğu sorunlara çözüm üretmesi amacını güden, hayatlarını kolaylaştırma gayesiyle herkesin kabul ettiği ve doğruluğu genel geçer yöntemlerle elde edilmiş kümülatif bilgilerin organize edilerek oluşturduğu yöntemlerin hayata geçirilmesidir.

Bilgilerin yığılmalı bir şekilde oluştuğu ve ilerlemelerinde bu bilgi birikintilerinde oluşması insanlığın gelişmesi ve ilerlemesindeki en önemli etkindir. Teknolojik gelişmelerde bu bilgi birikimlerinin insanlığa daha yararlı bilgilere everilerek yeni buluş ve tekniklere de dönüşmesi kaçınılmazdır. İnsanlar hayatlarının her dönemimde aklını ve daha önceden elde edilmiş bilgileri kullanarak teknik düşünmeye bu düşüncelerini faaliyete geçirerek teknolojik yaşama katkıda bulunmuşlardır. Bu durum insanın bilme, öğrenme ve isteme arzusunun bir neticesidir.

Günümüzde hemen hemen her alanda meydana gelen değişim eğitimin ehemmiyetinin zamanla artmasını sağlamıştır. Eğitimlerin sadece okullarda verilmesiyle yetinilmeyip hayatımızın her alanını ve anını kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Eğitim veren kurumlar yaşanan bu değişimle beraber kendine hitap eden etmeyen tüm kurumlarla olan bağı artmıştır. Tabi ki bu durum eğitimin alanının genişlemesiyle birlikte sahip olduğu sorumluluğunu da arttırmıştır. Eğitim ve teknolojiye vuku bulan bu dönüşüm ve ilerlemeler gelişmiş ülkelerdeki yapısal dönüşüme de etki etmiştir (Gönül, 2001). Hayatımızın hemen hemen her alanında faydalandığımız akıllı telefon, mobil aletler, bilgisayarlar vb. teknolojik aletler artık eğitimin vazgeçilemeyecek öğeleridir diyebiliriz.

Akademik eserlerde, ulusal ve uluslararası birçok bilim insanı yazdıkları eserlerde, makalelerde, tezlerde eğitime yönelik olarak bir sürü tanım yapmışlardır. Sorunlara çözüm arayan eğitim tekniklerinin neler olabileceği konusunda çalışmalar yapılmış ve uzun yıllar yeni metot ve tekniklerin geliştirilmesi için zaman ve emek harcamışlardır. Eğitim ülkelerin gelişmesini sağlayan ülkelerin kalkınması için çaba sarf eden bir alandır. Eğitim, bir ülkenin gelişmesine ve kalkınmasına katkı sağlar, ilerde karşılaşma olasılığı olan problemlere çözümler üretebilmek için bu amaca dönük işlemlerin ne olması gerektiğini belirler. Başka bir deyişle karşılaşılabilecek durumlarda yapılması gerekenler ve atılması gereken adımlar önceden belirlenir. Eğitim insanların bir problemi değil aksine problemlerin çözüm merkezidir.

Eğitim bireylerin gelenek, görenek ve ananelerini, kültürlerini çağdaş değerlerle uyumlu bir şekilde kaynaştırmalarında destek olur. Eğitim tüm dünya toplumlarının değer verdiği bir kültürel birikimi gelecek kuşaklarda yaşatmak ve devam etmek için insanlar arasındaki bağı güçlendirmek açısından çok mühim bir araçtır. Bugün dünyada eğitimsiz bir toplumun geleceğinin ne kadar vahim bir şekilde yok olmayla karşı karşıya olduğunu belirtmeye gerek yoktur. Eğitim ulusların gelecekte nerede olmaları gerektiğine karar verecek olan yegâne etmendir. Mustafa Kemal Atatürk'ün “eğitimsiz kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuştur” sözü aslında bize her şeyi anlatmaktadır.

Bu yönüyle baktığımızda, eğitim tüm ulusların ortak hafızasını teşkil eder. Eğitim tarihi incelemeleri de aslında hafızada toplananların topluluklara tekrardan hatırlatılmasıyla toplumların içine düşecekleri ya da düştükleri yanlışlardan onları çekip almayı hedeflemektedir. Bireyler yaratılışları itibariyle çevrelerinde meydana gelen olay ve durumları anlamlandırmak ve meraklarını cezbeden her şeyi sorular sorarak ve araştırarak cevaplar aramışlar, bulduğu cevapları hayatına yansıtmak için çabalamışlardır. Günümüzde artık bilgiye ulaşmak yeterli değil, insanlar kaliteli ve işe yarar bilginin bugünün dünyasının istediği bir durum olduğunun farkındadır; bu sebeple kaliteli bir bilgi ancak sağlıklı ve kaliteli bir eğitimden geçmektedir. Eğitimin kalitesinin artması günümüz toplumları için elzem bir durum teşkil etmektedir. Değişen çağın şartlarına uygun, insanların ilgi ve kabiliyetlerine cevap veren, onların kişisel gelişimlerini her yaş gurubunda destekleyebilecek çağın kaliteli bireylerini yetiştirecek bir eğitim sistemi arayışına girilmiştir. Refah düzeyi yüksek toplumlar hayat standartlarının ulaştıkları noktanın daha da üstüne çıkması için çabalamaktadırlar, bu sebeple gelişmiş eğitim metotlarını tercih etmektedirler.

Kaliteli, herkes tarafından kabul edilen ve her zaman ihtiyaçlara cevap veren bilgiyi en güvenilir yoldan elde edebilme sadece eğitim ile mümkündür. İnsanlar halihazırda sahip olduğu bilgi, ustalık, yetenek, kazanılmış deneyimler, olaylara yaklaşım tarzı ve eylemlerini sahip olduğu aklı vasıtasıyla değiştirebilmektedir. Birey sahip olduğu bu bilgi, ustalık, yetenek, deneyim ve olaylara yaklaşım tarzını içinde bulunduğu okul ortamına ve sosyal çevresine öğretebilir. Bunların hepsi ancak birey ve toplum arasında oluşacak olan etkileşimle meydana gelebilir (Akdağ, 2009).

Eğitimin birincil hedefi sosyal yaşamda insanları topluma faydalı birer birey olarak yetiştirmektir. Eğitim hem toplumsal hem maddi hem de manevi olarak bireyleri içinde yaşadığı topluma uyuma ve toplumun ilerleyip gelişebilmesi açısından bireyi yalnız sosyal olarak değil diğer tüm alanlarda geliştirmeyi hedeflemektir. Bireyler ekonomik, politik, toplumsal alanlarda da varlıklarını sürdürebilmek için eğitimin dönüştürücü ve geliştirici yönünden faydalanırlar. Eğitimin temel amacı da bu yöndedir. Toplumda hâlihazırda var olan liderler, ekonomistler, siyasetçiler, uzmanlar iyi bir eğitimin kendilerine sağladıkları olanaklardan faydalanarak topluma yön vermeye çalışan kişilerdir. Toplumlar eğitilmiş bireylerle yükselebileceklerinin, modern hayata ayak uydurabileceklerinin farkında olmalıdırlar. Aynı zamanda bizim ülkemizde de eğitimsel faaliyetlerle toplumun modernleşmesi ve insanların her açıdan kendini geliştirmesinde eğitim kilit rol oynamıştır. Tanzimat'ın ilanından beri, sağduyulu bir şekilde, eğitim mecrasındaki gelişmeler vasıtasıyla insanların iktisadi, toplumsal ve politik olarak yükselmelerine katkı sağlamayı amaç edinmiştir. Bu gaye ile eğitim alanına çok büyük meblağlarda kaynak aktarımları yapılmıştır.

Cumhuriyetin ilanıyla beraber başa gelen hükümetler ülkemizin eğitilmiş ve çağın gereksinimlerine cevap veren bireyler yetiştirip, çağdaş eğitim sistemlerini yakından takip edip yaygınlaşması için çalışmalar gerçekleştirmiş bu sebeple eğitimin yurdun her köşesinde yaygınlaşmasına gayret etmişlerdir (Özden, 1999). Eğitimin çıkış noktası insanlık tarihi kadar eski olsa da eğitimin bir bilim dalı olarak gelişimi pek yenidir denilebilir. İnsanın dünya tarihinde yerini alması ile eğitimin ortaya çıkışı arasında benzerlik olduğu ortadır. Çünkü bilme, öğrenme isteği ve merakı insana haiz olan bir güdüdür. İnsanlık tarihi boyunca insanlar gereksinimlerini karşılayabilmek adına öğrendiği durumları yaşamına adapte etmiş ve uygulamıştır. Bu durumun neticesinde kavimler şeklinde yaşayan insanlar öğrendikleri durumları gelecek nesillere aktararak bilginin yaygınlaştırılması ve ilerlemesi açısından incelenmesi gerekir.

Toplumların sürekli olarak değişerek ilerlemeleri ve sahip oldukları deneyimler, çağın getirdiği ihtiyaçlar eğitimin anlamının da değişmesine sebep olmuştur. İlkçağda, etrafındaki bitkileri, meyve ve sebzeleri tanıyan, avcılıkta iyi olan bireyler eğitilmiş olarak tanımlanırken çağlar değiştikçe eğitim ve öğretim tanımları beraber zikredilmeye başlanmıştır. İnsanlar için hafıza ne anlama geliyorsa toplum içinde tarih o anlama gelir.

Toplumsal hafızalarını yoklayan bireyler bilgilerin geçmişten gelen bir ilerlemeyle bugünkü aşamaya geldiğini anlamakta zorlanmaz.

Kendi tarihini hatırlamayan, geçmişine yabancı bireyler hafıza kaybı yaşayan bireylerle aynı problemi yaşarlar. Bireyler toplumları oluşturur ama bireylerin tek başına bir tarihi, gelenek göreneği, geçmişten gelen bilgi birikimleri sınırlıdır. Bu sebeple insanlar geleceğe yönelik planlar yaparken geçmişin bilgi birikiminden ve tecrübelerden yararlanır. Tarihsel anlamda yapılmış olan hataları tekrarlama hatasına düşmemeye çalışır. Kitlesele bir yok oluş yaşamak istemeyen toplumlar toplumsal hafızalarına sıkı sıkıya bağılı kalan toplumlardır. Geleceğı şekillendirenler geçmişle bugünün bilgi birikiminden faydalananlardır. Tarih gerçekte şu ana hangi şekilde geldiğimizin yanıtını verir. Geçmişte yaşayan milletlere göre bugün birbiriyle etkileşimi daha yoğun olan ve birbirini anlayan milletlerin olduğı bir dönemde yaşıyoruz. Birbirinden farklı kültürel öge barındıran bir mirasa ve dünya görüşüne sahip kişiler geçmişe oranla daha yakın ilişkiler kurmakta zorluk çekmezler (Güven, 2019).

Tarih öncesi dönemlerde geleneklerin yazılı olmayışı insanlık tarihi açısından bu dönem hakkında sadece geride bıraktıkları eşyalardan ve yapılan tahminlerden dolayı sınırlı bir bilgiye sahibiz. Bununla beraber, eğitim antropolojisinin başlıca kuramı ailelerin ve hayatını sürdürme ihtiyacının insan türü açısından temel bir ihtiyaç olduğı, bu durumda bu ailelerdeki çocuk ve ergenlerin aileleri tarafından eğitilmiş olması savını desteklemektedir.

Tarih öncesi dönemler insanlık tarihinin en uzun dönemini (3 milyon yıldan uzun bir süre) kapsar ve değışik jeolojik zamanlarda ve değışik iklim koşullarında yaşamalarının neticesinde şartlar ve olaylar ekseninde değılendirildiğinde insanlık büyük karmaşıklıklar ve belirsizlikler gösterir. İnsanlık tarihinin en eski buluntularını oluşturan taş aletler tarihi olarak değılendirebilecek en eski eserlerdir. Bu durum incelendiğinde çağımız insanı için olduğı gibi eğitim insan yaşamının devamlılığını sağlayan bir süreç olarak değılendirebilir. İnsanlar çağlar boyunca yaşamlarını devam ettirebilmek adına çeşitli öğrenmeler gerçekleştirmişlerdir. Ateşin bulunması insan yaşamı için her ne kadar tesadüfi bir durum olsa da ateşi hayatlarının geri kalanında yiyeceklerini pişirme, soğuktan ve yabani hayvanlardan korunma olarak kullanmaları öğrendiklerini hayatlarını kolaylaştırmak için kullandıklarını gösterir.

Birey doğduğu andan başlayarak kendini toplum içinde bulur. Bedensel büyümeyle beraber zihinsel olarak gelişen insan kendini toplumsal ve sosyal çevreyle iç içe bir yaşam içinde bilgi ve deneyim alışverişine paydaş eder. Sahip olduğu deneyimlerle birlikte insan, bilerek ve isteyerek davranış değişikliğini kabul eder. Bu durum eğitimin ortaya çıkması sürecine katkı sağlamıştır. Tüm bu durumlardan da anlaşılacağı üzere eğitim faaliyeti bir süreçtir bu sürecin sonunda elde edilen ürünlerin hepsine eğitim denir (Aydın, 2007). Eğitim, insan yaşamında doğduğu andan başlayarak hayatının sonuna kadar devam etmekte olan bir süreçtir. Kendimizi doğal yaşamın tehditlerine karşı koruma ve hayatta kalma arzusu insanın ilkel yaşam koşullarında öğrendiği ilk eğitim çalışmalarının birer örneğidir.

İlkel insanlarda hayatta kalmanın mücadelesinin yanında, doğaya adapte olma ve içinde yaşadığı çevreyi tanıma isteği eğitimin bir diğer özelliğidir diğer bir şekilde anlatılacak olursa insan yaşamını devam ettirebilmek için yaşadığı çevrenin olanaklarından en iyi şekilde yararlanmak zorundaydı. İnsanların sosyalleşmesi ve kendi aralarında iş bölümleri oluşturmaları ancak yerleşik hayata geçişlerle mümkün olmuştur. İlkel toplumlarda eğitim faaliyetleri bilinçli olmayan bir süreçle başlayıp daha sonraki aşamalarda bilinçli ve organize süreçler şeklinde bir ilerleme kaydetmiştir. Bunun temel sebebi eğitimin ilk çağ toplumlarında durum ve olaylara göre çoğu zaman rastlantısal olarak karşılaşılan durumlarda meydana gelmesinden ötürüdür denilebilir.

Toplumsal olguların gelişmesiyle beraber eğitimde daha karmaşık bir yapıya bürünecek, insanlar arasında iş bölümlerinin artması ile beraber çağına göre modern eğitimcilerde görülmeye başlanacaktır. Yazılı kurallar olmamasına karşın ilkel toplumlarda meydana getirdiği kültürel öğrenimler açısından eğitimin bu gelişim ve ilerlemeye katkısı büyük bir önem arz etmektedir (Güven, 2019: 3). Eğitim, kişinin davranışlarının bile isteye değişmesi neticesinde hayatında meydana gelen değişimler bütünüdür. Günlük yaşamda insana faydalı ve iyi nitelikler kazandırmak olarak algılanan eğitim kavramı dar çerçevede öğretimle aynı şekilde anlaşılmıştır. Eğitim kelimesinin Divan- ü Lügat-it Türk'teki anlamı olan igitmek, ikidmek, terbiye etmek, yetiştirmek (ikdilmek eğitilmek) sözcüğünden türetilmiştir. Eğitmek kavramı bir hayvanı veya bir insanı «yetiştirmek», «tam manasıyla gelişmesine katkıda bulunmak» anlamlarına gelmektedir. Hakikaten de eğitim, bir toplumu meydana getiren bireylerin birlikte yaşama katılarak karakterlerini ve benliklerini geliştirmeleri için onlara verilmiş olan

bilgi ve becerilerin toplamından başka bir şey değildir. Genel kültür, iletişim yöntemleri, dil becerileri, genel ahlak kuralları, vb. durumlar eğitimin faaliyetlerinin alanına girer. Bu yüzden eğitim insanların toplumla bütünleşmesine yardım eden, toplumsal normların öğrenilmesine ve kişiler tarafından benimsenmesine ve bu öğrendiklerini yaşantılarına uygulamalarına yardım eden süreçler bütünüdür (Güven, 2019).

Bilginin 21.yy'da öne çıkması bilgi ve telekomünikasyonda meydana gelen gelişmeler doğrultusunda farklılık kazanan eğitim kavramını TDK: "Çocukların ve gençlerin toplum içindeki yaşamda yerlerini almaları için gerekli bilgi, yetenek ve dünya görüşü elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul sınırları içinde veya dışında, dolaysız veya dolaylı yardım etme, terbiye" şeklinde tanımlamaktadır. Ayrıca köken itibarıyla eğmek fiilinden türetilmiş olan eğitim kavramı; uygulamak, öğretmek, yetiştirmek, geliştirmek, alıştırmak gibi anlamlar da taşımaktadır.

Fidan'a (2006) göre, eğitim en genel tabiriyle insanları belirli hedefleri gerçekleştirmek üzere yetiştiren bir aşama olarak tanımlar. Bu aşamada kişide birtakım farklılaşmaların yaşandığını ve bu farklılaşmanın kişinin bilgisinde, elde ettiği tutum ve değerlerde meydana geldiğini belirtmiştir. Eğitimi, bireyde meydana gelen davranış değişikliklerinin birey tarafından istendik yönde ve yaşantı yoluyla meydana geldiğini belirten Ertürk (1979) gibi eğitim kavramını insan davranışlarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesi süreci olarak gören Alkan (2005) ise eğitimi üç temel öge olan insan toplum ve bilgidен oluştuğunu dile getirmiştir. Alkan'a (2005) göre insanın yaratılıştan sahip olduğu bazı gizli güçlerinin eğitim vasıtasıyla ortaya çıkarılmasını ve bu kabiliyetlerinin geliştirilmesinin ancak eğitim vasıtasıyla geliştirilebileceğini belirterek insanın sahip olduğu bu ilgi yetenek ve kabiliyetlerin onu daha yapıcı ve kuvvetli kılacağını belirtmiştir (Gündüz, 2013).

2.2. Uzaktan Eğitim ve Tarihsel Gelişimi

Teknoloji, insanlığın başlangıcından beri ilerleyen bir şekilde kendini geliştirerek devam eden bir sürecin ürünüdür. İnsanların hayatlarını kolaylaştırmak için durmadan ihtiyaçlarını karşılayabilecek yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi için zaman ve emek harcayarak insanlığın bugüne gelmesine katkıda bulunmuştur. Günümüzde iletişim teknolojilerinin inanılmaz bir boyuta taşındığı gerçeği inkâr edilemez. Telefon, bilgisayar, televizyon ve internetin insan yaşamına girmesi insanlar arasındaki iletişimi

kolaylaştırmış bunun yanında gelişen ulaşım olanakları da insanlar arasındaki mesafenin önemini en az seviyeye indirmiştir. Teknoloji alanında yaşanan bunca ilerleme insanların yaşamını daha da kolaylaştırmak zamanı daha etkin ve verimli kullanabilmek adına sunulmuş imkânlar bütünüdür. Çağımızın insanının bu teknolojiyi bilmesi, kullanması ve ondan uygun şekilde faydalanması ve yeni teknolojik gelişmelerin öncüsü olabilecek bilgi ve deneyimi sağlaması amaçlanmaktadır. Bilginin durağan olmadığı bir durumda teknolojik ilerlemelerin de durağan olmayacağı bir gerçektir. 21.yy toplumu teknolojinin zirvede olduğu bu dönemde teknolojik imkânlardan en verimli şekilde yararlanmakta bu teknolojik aletlerin bireylerin bireysel ve zihinsel gelişimlerine destek olması amaçlanmaktadır. Gelişen teknoloji bireylerin yaşamlarını değiştirmesinin yanında onların bireysel ve zihinsel ilerlemelerin de anahtar role sahip olan eğitimi de önemli oranda etkilemektedir.

Teknolojik gelişmelerle beraber eğitim kavramı da bu değişimden etkilenmiş ve teknoloji ve eğitim birbirini tamamlayan ayrılmaz bir bütün haline gelmiştir. Bu yüzdendir ki insanların yaşamında hayati bir rol oynayan ve onların gelişimlerine önemli katkısı olan eğitimin teknolojiyle beraber insan yaşamını daha kaliteli hale getirmek ve farklı imkânlar sunarak hayat boyu gelişimlerine olanak tanıyan bir yapıya bürünmüştür (Ülkü, 2018). Teknoloji, günümüz toplumunda birçok alanda değişimlere neden olmuştur, eğitim, sağlık, sosyal ve ekonomik hayat gibi birçok alanda değişimlere önemli ölçüde etki etmiştir. Bu alanlardaki değişimlerle beraber insanın gelişimine de etki etmiştir.

Çağımızda teknolojinin yaygın olması, bu çağdaki aktif bireylerin teknolojiyle işlerini bütünleştirme bağlamında kolaylık sağlanmıştır. Farklı kültürlerden insanlarla iletişimlerinin artması bilgi çeşitliliğinin artmasında yarar sağlamıştır. Bununla birlikte bu ortamda gelişen bireyler sağlam ve hızlı kaynaklardan edindikleri birikimle, ileriye dönük avantaj anlamında bir zenginlik sağlamıştır. Görüntü yoluyla elde edilen kalıcılığını kazandığımız bilgileri işitsel anlamda da temellendiriyoruz. Bu anlamda öğrendiğimiz ve temellendirdiğimiz bilgileri araştırma ve sorgulama azminden kazandığımız unutulmamalıdır. Birden fazla dijital aygıtı beraber kullanmamızın yararı göz ardı edilmemelidir (Ülkü, 2018).

Dolayısıyla bireylerin yetiştiği ortamın farklı olmasına bağlı olarak fikirlerinin etkilenmesine neden olduğu, kullanılan teknolojik aletlerin çeşitliliğine bağlı olarak bireylerde farklı değer yargılarının oluşmasını sağlaması yeni düşünce yollarının gelişmesi neticesinde yeni fikirlerin meydana geldiğini söylemek mümkündür (Ülkü, 2018). Daha basit haliyle anlatılacak olursa; hayatımızın olağan bir parçası haline gelen teknoloji çağımızın eğitim sistemlerine ve eğitim yaklaşımlarına da etki etmesi tabii bir sonuçtur. Teknoloji genel olarak yaşamımızın bir parçası haline gelerek bizim gündelik yaşamımızın bir parçası olmuştur. Onsuz işlerimizi yürütmenin zorluğunu tahmin etmek zor olmasa gerek.

Bilgiyi aktarmanın yollarının farklılaştığı günümüz bilgiyi üreten ve tüketen cemiyetlerde her geçen gün kendini yenileyen teknolojik ilerlemelerle beraber birlikte eğitime olan bakış açısı ve eğitimi elde etme yolları da devamlı bir şekilde değişime uğramakta; bu değişimin olağan bir neticesi olarak teknolojinin eğitimle olan ilişkisi peyderpey artmaktadır.

Geride bıraktığımız çağda meydana gelen teknolojik ilerlemeler neticesinde eğitim anlayışı da farklı bir yöne kaymıştır. Teknolojinin insana birçok alanda sağladığı faydaların yanında eğitime olan etkisiyle beraber eğitim yaklaşımlarında değişimler yaşanmış artık öğrencilerin eğitime ulaşma olanaklarının arttığı ve öğrencinin bilgiyi sadece alan bir yapıdan bilgiyi istediği zaman aktif bir şekilde kullanmasına olanak sağlayan bir yapıya kavuşmasına zemin hazırlamıştır. Öğrenciler internet tabanlı öğrenme, uzaktan öğrenme, e-öğrenme gibi öğrenme imkânlarıyla öğretmen ve öğrencinin de eğitimdeki rollerinin yeniden şekillenmesine zemin hazırlamıştır. Uzaktan eğitim süreciyle beraber öğrenmenin zaman ve mekân kavramından bağımsız hale gelmesi, öğrencilerin ihtiyaçlarına ve koşullarına daha çok cevap veren yeni eğitim olanakları oluşmuştur (Yumbul, 2021).

Kısaca anlatacak olursak; ülkelerin, toplumların ve kişilerin ilerlemesinde ve gelişmesinde büyük katkısı olan yegâne şey eğitimidir. Toplumların daha ileriye gitmesine ön ayak olan teknoloji kendisini kullanabilen bilgili, donanımlı ve iyi eğitilmiş bireylerle yeni olanakların ihtiyacını hissetmektedir. Günümüz toplumlarının refah düzeylerinin artmasında teknolojik ilerlemeleri desteklemelerinden kaynaklanmaktadır (Yumbul, 2021). Dünya ülkeleri gelişen ve değişen şartlara ayak uydurabilmek adına ve dünyada

söz sahibi olmak ve güçlü kalabilmek adına teknolojik gelişmelere ve ilerlemelere bağlı kalarak donanımlı ve eğitilmiş fertler yetiştirmek zorunda olduklarını biliyorlar. Bu durumda 21. yüzyıl insanına hitap eden teknolojik ilerlemelerle beraber çağımızın yeni eğitim modeli olan “uzaktan eğitimidir”.

Uzaktan eğitim, öğrenci ve eğitimcinin zaman ve mekân gibi kısıtlamalara bağlı olmadan, eğitim ve öğretimin bütünlüğünü gerçekleştirmek münasebetiyle ders araç gereçlerinin ve öğrenen ve öğreten arasındaki bağlantının iletişim teknolojilerini kullanılması neticesinde gerçekleştirilen bir eğitim metodudur (Şirin, 2015). Bu eğitim modelinde insanların bilgiye olan ihtiyaçlarının bir neticesinde ortaya çıkmasıyla beraber çağın gereksinimlerini bilen ve çağa hitap eden bir eğitim modeli olarak belirtmekte fayda vardır. Zaman faktörünün günümüz çağın insanları açısından nakit kadar kıymetli olduğu bir dönemde insanlara eğitim alabilmeyi belirli bir zaman ve mekâna bağlı kalmadan da sağlamıştır. İnternetin ve teknolojik aletlerin yaygınlaşması bu durumu desteklemiştir. Dünyada eğitim ihtiyacının karşılanması ve artan taleplerin karşılanması yeni eğitim metodlarını ve yollarını devreye sokmuştur. Çağın gereklerine uygun modern eğitim tekniklerinin kullanılması hem eğitimin yaygınlaşmasını hem de çağdaş sistemleri yaygınlaştırarak eğitime ulaşmanın yollarını artırarak bilginin yayılması ve insanların üretken bireyler olmasını sağlamak açısından oldukça önemlidir. Kendini geliştirmenin her dönemde önemli olduğu gerçeğinden yola çıkarak artık çağımız da teknolojik ilerlemelerle beraber bu önemin daha da iyi bilinmesi sağlanacaktır.

Uzaktan eğitim birbirinden farklı yöntemlerle tatbik edilen, kişilerin bilgiye ulaşmasına bunu uygulamasına imkân veren donanımlar bütünüdür. Daha farklı bir şekilde ifade edecek olursak; bilgiyi talep eden ile bilgiyi sağlayan arasında olan mesafe dikkate alınmaksızın teknolojik donanımlar vasıtasıyla istenen bilgi, tecrübe ve deneyimlerin aktarılmasına imkân veren kişiler arasındaki etkileşimi sağlayan ve bu etkileşime olanak veren teknolojik sistemdir (Yadigar, 2010). Dünyada yaşanan teknolojik ilerleme ve değişimlere bağlı olarak yaşamımızın her alanına etki eden bu ilerlemelerden eğitim sistemi de payına düşeni almıştır. İnsanların çağın ihtiyaçlarına cevap veren, modern imkânların verdiği bu gelişmelerden sağlıklı bir şekilde faydalanma ve kendini geliştirme açısından eğitim kurumlarının çağın koşullarına uygun donanımlarla desteklenmesiyle beraber eğitim sistemlerine de teknolojik değişimlere ve gelişmelere uygun bir yapı olan uzaktan eğitim sistemi dâhil olmuştur (Gökçe, 2008).

İletişim teknolojilerinde yaşanan bu değişimler bulunulan yer ve bulunulan zamana olan etkisi bireylerde de bazı değişimlerin yaşanmasına etki etmiştir. Bu durumun her koşulda geçerli olabileceği durumu tartışmalara açıkken çoğu duruma da adapte olması ve onlarda değişime neden olması gerçeğini değiştirmemiş yeni oluşan sürece farklı bir bakış açısı kazandırmıştır (Elitaş, 2017, s. 84).

Dünyada ve ülkemizdeki gelişimden ve değişimden payına düşeni alan bir sürü şeyin olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Bu duruma bağlı olarak iletişim teknolojilerinde de çok hızlı bir gelişme değişme meydana gelmektedir. Uzaktan eğitimde bu değişim ve gelişmeden haliyle etkilenmektedir. Bu da derslerde yeni çeşitli yöntem ve tekniklerinde artmasını sağlamaktadır. Mevcut sınıf ortamında verilen derslerin işleniş tarzının uzaktan eğitim yöntemleriyle hepsinin karşılanabiliyor olması ve ilk başlarda uzaktan eğitim sisteminde verilen derslerin görsel materyallerle de destekleniyor olması hatta yazılı ve görsel materyallerin beraber kullanıldığı derslerin anlatıldığı bir şekil aldığı görülmektedir (Gürses ve Demiray, 2009, s. 39). Diğer bir şekilde ifade edilecek olursa uzaktan eğitim kişilerin kendilerinin belirledikleri mekânlarda, istedikleri vakitte, arzu ettikleri teknolojik araçlarla (akıllı telefon, bilgisayar, tablet vs.) eğitim ve öğretim almalarına olanak sağlayan bir eğitim yöntemidir. Bireylerin bilgiyi sağlayan kişiyle (öğretmen, öğretim elemanı, akademisyen vs.) kendilerinin tayin edebilecekleri ortak bir zaman diliminde karşılıklı olarak görüntülü konuşma yöntemiyle iletişim kurmalarına imkân vermektedir.

Uzaktan eğitim bilgiye ihtiyaç duyan kişiyle onu talep edenin farklı mekânlarda olması dikkate alınmadan bilginin eksiksiz bir şekilde verilmesine imkân veren bir yöntemdir. Birbirleri arasında olan mesafenin herhangi bir önemi olmadan ortak bir amaca hizmet etmek maksadıyla öğrenciyle öğreticinin iletişim teknolojilerinden istediklerini kullanarak senkron bir şekilde oluşturdukları sürece uzaktan eğitim süreci denmektedir. Uzaktan eğitim sürecinde eğitimi talep edenle eğitimi verenin birbirlerine olan mesafeleri uzak veya yakında olabilir bu durumda sağlanan eğitimin kalitesi herhangi bir dış etkiye maruz kalmamasına bağlıdır (Bozkurt, 2017, s. 2). Uzaktan eğitim; bilgiyi talep edenle bilgiyi sağlayacak olanın farklı ortamlarda olmasına bakılmaksızın bilgiyi talep edenle bilgiyi ve beceriyi sağlayacak olan eğitimcinin ihtiyaç duyulan teknolojik imkânlardan faydalanarak örneğin bilgisayar, tablet veya video konferans yöntemiyle olsun bu araçlardan herhangi birinin veya birkaçının kullanılması vasıtasıyla

sağlanan eğitim sistemidir. Bu eğitim yöntemiyle kişiler istedikleri zamanda istedikleri yerde bu eğitimi alabilme imkânına kavuşurlar (Koçdar, 2006, s. 23). Dünya genelinde uzaktan eğitim faaliyetleri ilk olarak İngiltere’de görülmüştür. Burada gerçekleşen ilk uzaktan eğitim faaliyetinin aracı mektuptur. Eğitim bir iletişim tekniği olarak düşünüldüğünde bilgiyi talep eden bilgiyi sağlayan arasında bir etkileşme olduğunu söyleyebiliriz.

İletişim tekniği öğrenme gereksinimi olan bilgiye olan talebi yüksek olanla, bilgiyi sağlayan kişinin kendi aralarında oluşturdukları etkileşimli ilişkidir (Moore, 1973). Bahsi geçen etkileşimli ve senkron olan ilişki mevcut bir bilişim teknolojisi vasıtasıyla yapılabilmektedir (Bozkurt, 2017, s. 2). Özetleyecek olursak, uzaktan eğitim sisteminin geleneksel eğitim sisteminden farklı olarak var olan iletişim teknolojileri vasıtasıyla zaman ve mekân kavramından bağımsız olarak bir plan, program ve sistem dâhilinde gerçekleştirilmesine imkân veren her yaş düzeyinden ve kültürden insana eğitim olanağı sağlayan her türlü yer ve zamanda özgürce eğitim görebilmesine imkân veren bir eğitim yapılanması olduğu söylenebilir (Ülkü, 2018, s. 12). Uzaktan eğitim bireyler arasında karşılıklı olarak iletişime olanak sağlayan ister öğretici ister öğrenmeyi talep eden kaynaklı olsun, iki tarafın da istekliliğine dayanan; bireyin akıllı telefon, tablet, bilgisayar, tele konferans vasıtasıyla istedikleri yer ve zamanda, planlı, programlı ve sistemli bir metotla hangi yaş ve eğitim düzeyinde oldukları dikkate alınmadan gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin tümüne denir.

İçinde bulunduğumuz dönemde gerçekleşen teknolojik ilerlemeler uzaya fırlatılan uydular, döşenen fiber optik kablolar, internet ağları, akıllı telefonlar, tabletler ve bilgisayarlar vb. teknolojik gelişmeler eğitime olan bakış açısını değiştirmiş bu değişimle beraber yeni eğitim ve öğretim metotlarının gelişmesi mümkün hale gelmiştir (Yumbul, 2021). Klasik eğitim öğretimin artık çağın eğitim ihtiyaçlarına ve insanların isteklerine yeterince cevap verememesi neticesinde eğitimin iletişim teknolojileri vasıtasıyla uzaktan eğitim veren yöntemlere dönüşmesidir denilebilir. Diğer bir deyişle uzaktan eğitimin, önceden var olan öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerinin bazı eksiklikleri ve kısıtlılıkları nedeniyle öğrenme-öğretme faaliyetlerinin bilgi iletişim teknolojileri vasıtasıyla sanal bir ortamda yürütülmesidir.

Uzaktan eğitim, açık öğretim, aynı anda (senkron) öğrenme, esnek öğrenme gibi terimler, öğrenen ve öğretmenin aynı yerde olmadan gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin yapılmasını ifade etmek amacıyla dile getirilen kavramlardan yalnızca bazılarıdır. Uzaktan eğitim, bir örgün eğitim kurumunun kendi yerleşkesi dışında sahip olduğu plan ve program çerçevesinde eğitimi bilgi iletişim teknolojileri vasıtasıyla talep eden bireylere verme ve aktarma sürecidir. Uzaktan eğitim, eğitim alma ihtiyacının eğitim veren kurumlardan uzak ve sınırlı olduğu durumlarda örnek vermek gerekirse, kırsal bölgelerde veya ulaşım imkanlarının ve eğitim alma olanağının yeterince gelişmediği yerlerde yaşayan bireylerin eğitim alabilmek amacıyla yeterli sayıda olanak ve eğitimciden yoksun olmaları, fiziki koşulların yetersiz olduğu, farklı ve özel sebeplerden ötürü örgün eğitim alma olanağı bulunmamış kişilerin ya da hastalığı sebebiyle evde yaşamak zorunda olan insanların veya kendini geliştirmeyi ve yetiştirmeyi amaçlayan insanların talepleri neticesinde ortaya çıkmış bir eğitim sistemidir (Yumbul, 2021, s. 17).

Uzaktan eğitim; eğitim sağlayan ve eğitim talep edenlerin eğitim öğretim süreci zarfında birbirinden farklı mekânlarda oldukları, öğrenenlere rahat ve esnek eğitim alma imkanları sunan, öğretici ile öğrenici arasındaki eğitimsel faaliyetlerin planlı programlı bir şekilde iletişim teknolojileri vasıtasıyla gerçekleştirildiği eğitim yöntemidir (Uşun, 2006). Özetle uzaktan eğitim; teknolojinin günlük yaşamımıza getirdiği katkı ve üstünlüklerin eğitimsel çalışmalar yönünden değerlendirilmesidir (Özdemir vd., 2004).

Uzaktan eğitim, büyük ve daha hacimli kesimlere eğitim olanağı ulaştırabilmek, eğitim alanında fırsat ve imkân eşitliğini oluşturabilmek amacıyla farklı fiziksel ya da mekânsal ortamda bulunan eğitim sağlayıcı ve eğitim talep edenin, değişik iletişim teknolojileri aracılığıyla etkileşimde bulunularak gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerini kapsayan planlı, programlı bir yapıdır (Yalın, 2001). Uzaktan eğitim, eğitimi talep eden bireylerin hayatının daha verimli ve etkin bir şekilde ilerlemesine imkân tanıyan eğitim ve öğretim çalışmalarının kaynak ve materyal çeşitliliğiyle desteklenerek planlı ve sistemli olarak desteklenmesiyle öğrenme ve öğretme sürecini daha kaliteli bir hale gelmesini sağlayan bir süreç olarak tanımlayabiliriz. Bu süreçte bireyler olanaklarının gelişmesiyle eğitimi istedikleri anda ve yerde alabilme olanağına kavuşurlar. Bu şekilde yapılan eğitim onlara çağın şartlarına uygun, kaliteli bireyler olma olanağı sağlar.

Uzaktan eğitim, öğrenmeyi talep edenle öğretmenlerin aynı fiziksel ortamda olmasına gerek olmayan öğrenme ve öğretme faaliyetlerinin ayarlanarak gerçekleştirilmesini sağlayacak olan süreci ifade etmektedir (Gökdağ, 1986). Uzaktan eğitim; yükseköğretim eğitimi verilen kurumlarda eğitim ve öğretim faaliyetlerinin planlı ve programlı bir şekilde yürütülmesi şeklinde, öğrenci ve akademisyenlerin karşılıklı olarak bilişim teknolojilerinin etkin kullanılması ve eğitim faaliyetlerinin mekân ve zamana bağlı olmadan yürütülmesini kapsayan bilginin ve donanımların öğrencilere aktarılmasına aracılık eden süreçtir (YÖK, 2003). Uzaktan eğitim yoluyla verilecek olan eğitimlerde bilişim teknolojileri yani görüntü ve sesin karşılıklı olarak aktarımına imkân veren kaynaklardan bilgisayar, tablet, video konferans, telefon vb. teknolojik aletlerin yardımıyla öğreticiden öğrenene aktarılmasıdır. Tabi ki yapılan bu süreçte eğitim faaliyetleri bilinçli, planlı ve programlı olarak öğretici ve öğrenciye zaman ve mekândan bağımsızlık sağlayarak eğitimin bir alanla kısıtlanması problemini büyük oranda ortadan kaldırması şeklinde tanımlayabiliriz. İşman (2008) birbirinden farklı coğrafi mekânlarda yaşayan öğretici ve öğrenenlerin uzaktan eğitim materyalleriyle eğitim faaliyetlerinin yapılması gerektiğini belirtmiştir. Uzaktan eğitimi cazip kılan en önemli özelliklerinden birinin bilişim teknolojilerinin sağladığı olanaklara bağlı olarak planlanmış ve örgütlü bir sistem halinde sunulan eğitimi talep edenle eğitimi veren kişinin aynı mekânlarda bulunma kısıtlılığının ortadan kalkmış olmasıdır (Aydemir, 2018).

Bu tanımlamalardan yola çıkarak uzaktan eğitim, bireylerin eğitim alma ihtiyaçlarının öğrenen ve öğretmen arasında gerçekleşebilmesi için herhangi bir mekâna, önceden tayin edilmiş veya tayin edilmemiş bir zaman çizelgesine bağlı kalmadan, her yaşta bireyin eğitimlerini diledikleri yerde ve zaman aralığında alabilmelerine olanak sağlayacak teknolojik imkân ve alt yapıyla desteklenmesi neticesinde senkron ve asenkron olarak eğitim alabilme olanağı sağlayan eğitim faaliyetlerinin tümü olarak tanımlanabilir. Teknoloji, çağın koşullarını insan menfaatine iyileştirmek, az emek ve sınırlı zamanda çok iş yapmaya olanak sağlayan, insanların ihtiyaçlarının karşılanabilmesi amacıyla bireysel ve toplumsal faydayı sağlayan, ilerleme, değişim ve teknik gelişmelerin tümü olarak ifade edilebilir. Diğer bir deyişle teknoloji teknik anlamda insanlara zaman ve maliyet bakımında az zamanda çok iş yapmasına olanak sağlayan, insanların, iletişim, sağlık, ulaşım, güvenlik, eğitim vb. gibi pek çok alanda hayatını kolaylaştıran sistemsel ve teknik bileşenlerin tümüdür. Teknolojiyle birlikte

insanların bir yerden başka bir yere ulaşımı kolaylaşmış, bunun yanında bilgi ve haberlerin yayılma hızları da artmıştır. Dünyanın herhangi bir noktasında gelişen olaylardan haberdar olmak, bunları hayatımıza hızlı bir şekilde tatbik etmek artık teknolojik gelişmeler sayesinde mümkün olmuştur. İnsanların en önemli ihtiyaçlarından biri de iletişim kurmaktır. Sosyal bir varlık olan insan çevresiyle etkileşim ve iletişim kurarak yeni şeyler öğrenebilir. İletişimi tanımlayacak olursak gönderici ve alıcı konumundaki kişiler arasında gerçekleşen karşılıklı bilgi, haber, duygu, düşünce ve davranış alışverişi olarak tanımlanabilir, bireyler birbirleriyle iletişim kurarak öğrenmeyi gerçekleştirebilir. Gelişen ve değişen dünya koşullarıyla beraber insanlar çağın şartlarına ayak uydurmaya bu hızlı değişim ve gelişmenin en önemli basamağında yer almaları sebebiyle gelişen ve değişen koşullar insanların birbirleriyle olan etkileşimlerini de en üst seviyeye ulaştırmıştır. Artık günümüz insanların birbiriyle etkileşim kurabilmesi aynı mekânda olmamalarına karşın sanki aynı yerdeymiş gibi yüz yüze etkileşim kurmaları teknolojik gelişim ve değişimlerin bir sonucudur. Kısaca değinilecek olursa insanlığın varoluşundan bu yana temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına öğrenme ve merak isteğine bağlı olarak teknik anlamda sürekli bir ilerleme ve değişim yaşayan insanoğlu, geline en son noktada teknik bilgi ve birikim seviyesinin artmasıyla insanlar arasındaki etkileşim artmış bu nedenle artan bu etkileşim beraberinde bilgilerinde yayılımını ve ilerlemesine olanak sağlayarak hem teknolojik alt yapıların gelişimine yön vermiş hem de insanlığın birbiriyle olan etkileşiminde çığır açmıştır.

2.2.1. Dünyada Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Dünyada yaşanan değişim ve gelişmelere bağlı olarak ekonomik, sosyal, sağlık ve daha birçok alanda bu gelişim ve değişimlerden payını almıştır. Teknolojik ilerleme ve gelişmelere bağlı olarak her bir alan bu ilerlemelerden nasibini almıştır. Dünyada teknolojik değişimlere bağlı olarak yaşanan bu değişimlerden insanın sürekli bilme ve öğrenme isteğinin yegâne kaynağı olan eğitimde etkilenmiştir. Çağın şartları ve değişen şartlara bağlı olarak insanların ihtiyaçları da göz önüne alındığında insanlara bu hızlı gelişme ve ilerlemenin için de eğitim ihtiyaçları da her geçen gün artmıştır. Mevcut eğitim veren kurumlarında kendilerini sürekli olarak yenilemeleri kaçınılmaz olmuştur. Teknolojik iletişim araçlarının eğitim alanında kullanılmasıyla beraber eğitim sisteminde de köklü değişimler yaşanmıştır. Artık eğitimin zaman ve mekân kavramından bağımsız

olarak verilebileceği ve bu durumun insanların istek ve ihtiyaçlarıyla doğru orantılı olarak ilerlemesi de bu süreci daha cazip hale getirmiştir.

Teknolojik ve bilimsel gelişmeler temelinde değişen ve evrilen eğitim sistemi bireylerin eğitime olan taleplerinin artması, eğitim alanında yaşanan yenilikler ve eğitime harcanan büyük bütçelerin olması ve eğitimi talep eden açısından sorun teşkil etmesi gibi önemli sorunlar bu durumun altında yatan sebepler arasında gösterilebilir. Bu sorunlar eğitim sisteminde oluşan yeni yaklaşımların ve uzaktan eğitim olanaklarının sağlayacağı faydalar göz önüne alınarak dünyanın hemen hemen her bölgesine yayılmış olan uzaktan eğitim imkânları bağlamında ve tarihsel süreç içinde yaşanan gelişmelere bağlı olarak yerini almıştır (Uşun, 2006).

Geçmiş çok eski zamanlara dayanan uzaktan eğitimin uzun ve eski bir tarihe dayandığı herkes tarafından bilinmektedir (Kaya, 2002). Uzaktan eğitim (mektupla öğretim) İngiltere, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya'da 19.yüzyılın ortalarına doğru oluşmaya başlamış ve buradan hızlı bir şekilde yaygınlık göstermiştir. İngiliz bilim insanı Sir Isaac Pitman 1840 tarihinde mektup yoluyla stenografi eğitimi vermeye başlamıştır.

İskoç eğitimci James Stuartr tarafından Cambridge Üniversitesi dışında ilk eğitim verilmeye başlanmıştır. Bu durum Posta yoluyla Eğitim Üniversitesinin kurulmasına olanak sağlamıştır. Illinois Wesleyan Üniversitesinde 1870 yıllarında evde eğitime imkân veren bir model hazırlanmıştır; 1883'te New York, Ithaca'da ise Posta ile Öğretim Üniversitesi oluşturulmuştur. 1882 yılında William Rainey H.C, New York'ta bir mektupla eğitime olanak sağlayan bir öğrenim programı oluşturmuş ve bu programın yeni kurulan Chicago Üniversitesi'nde ilk başkanı olmuştur. 1880'li yıllarda Thomas J. Foster'in ilk adımını attığı evde öğrenime olanak sağlayan kursları 1890 yılında Milletlerarası Mektupla Eğitim veren Okulları şekline dönüşmüştür. ABD'de mektupla öğrenim faaliyetlerinin alanının genişletilmesi amacıyla 1914 yılında faaliyete geçirilerek bir kanunla mektupla eğitim veren okulların idaresini sağlamak üzere Ulusal Yüksek Öğrenim Birliği ABD'nin Wisconsin eyaletinde kurulmuştur (Ülkü, 2018, s. 13). Uzaktan eğitim faaliyetlerinin önemli adımlarının atıldığı yerlerden biride Almanya'dır. Antalyalı (2004) tarafından belirtildiği üzere, uzaktan eğitimde yapılan çalışmalarda Almanya'da yapılmış çeşitli faaliyetler dikkat çekmektedir. Bunun ilk örneklerinin 19. yüzyılın

ortalarında atıldığı, “Schulfernsehen” (Okul Televizyonu), “Tele Colleg” (Tele Kolej), “Fern Universitat” (Uzaktan Üniversite) ve “Deutsch Institut Fur Fernstudien” (Alman Uzaktan Eğitim Enstitüsü) şeklinde uzaktan eğitim kurumlarının kurulmasıyla günümüze kadar devam ettiğini görürüz.

Fransa’da uzaktan eğitim çalışmalarının 20. yüzyılın başlarında önemli yatırımların yapıldığını ve 1939 yılında Uzaktan Eğitim Merkezinin resmi olarak kurulup amacı dâhilinde halka bu hizmetten faydalanma olanağı sunmuştur. Bu ülkelere paralel olarak Rusya’da da bu süre zarfında uzaktan eğitime yönelik çeşitli proje ve uygulamaların geliştirilip halka sunulduğunu dile getirmiştir. Dünyanın diğer ülkelerinde de 19. yüzyılın başlarında uzaktan eğitim faaliyetleri adı altında birçok çalışma yapıldığı, günümüzün çağdaşı olan Rusya, Kanada, Hindistan, Hollanda, Macaristan, Polonya, Romanya, Türkiye Danimarka vb. dünyanın değişik bölgelerinde egemen olan birçok ülkede uzaktan eğitime olan yatırımlar yüzyıldan fazladır yapıla gelmiştir (İşman, 2011).

Eğitim teknolojisindeki ilerlemelerle paralel olarak uzaktan eğitim sürecinin başlaması bu iki durumun birbiriyle olan ilişkisi aynı tarihlere denk düşmektedir (Alkan, 1996). Uzaktan eğitimdeki faaliyetlerin ilk ayağını dünyada ilk olarak mektupla verilen eğitim kanalıyla ortaya çıktığı ve bu faaliyetin ilk başladığı yer olarak 1728’de İsveç’te başladığı bilinmektedir. 20 Mart 1728 tarihinde yayınlanan Boston gazetesinde “Steno Dersleri” (Shorthand Courses) verileceğini belirten bir ilan yayınlanmıştır. İsveç’te ise 1833 yılında mektupla eğitim verileceğine dair bir ilan yayınlanmış bu şekilde eğitim almak isteyenlere duyurulmuştur. Burada mektupla verilecek olan eğitimle eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanarak herkesin eğitimden yararlanmasına olanak sağlayan bir yol sunulmuştur (Uşun, 2006). Mektupla başlayan uzaktan eğitim süreci teknolojik ilerlemelerinde etkisiyle yerini radyo ile eğitim veren programlar doldurmuştur. Uşun’a (2006) göre, ilk radyo yayını ABD’de 2 Kasım 1920 tarihinde yapılmıştır. İlk radyo yayının yapıldığı yılın ertesi yılında Amerika’da okullar için eğitim vermek amacıyla radyo programları yayınlanmaya başlanmıştır. Yapılan ilk deneme yayının ertesinde hemen bir yıla aşkın süre zarfında 500’ü aşkın radyo yayını yapan istasyon faaliyete geçmiştir. İngiltere’de, Fransa’da ve SSCB’de 1922 yılında, ertesi yılında ise Almanya’da radyo yayınları yapılmaya başlanmıştır. Bu yayınların hızlı bir şekilde farklı ülkelerde yapılmaya başlanması kaçınılmaz olmuştur. Sırasıyla Arjantin, Avustralya, İtalya, Japonya, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, İsveç, İsviçre, Güney Afrika ve

Çekoslovakya gibi ülkelerde radyo yayınları 1927 yılına kadar yapılmıştır. İlk yayından kısa bir süre sonra, bazı Asya ve Afrika ülkeleri dışında 1930'lu yıllara kadar radyo yayının yapılmadığı ülke yok denecek kadar azdır hemen hemen dünyanın her bölgesinde radyo istasyonları kurularak yayınlar yapılmaya başlanmıştır.

Mektupla başlayıp radyo ile devam eden bu eğitim programlarının uygulanmasındaki asıl amaç belirli bir dünya düzeninin oluşmasını sağlamak ve insanların en iyi eğitim veren öğretmenlere ulaşmalarına olanak sağlamaktır. Uzaktan eğitimin mektup ve radyoyu takip eden üçüncü aşaması olarak teknolojik aletlerden televizyonunda bu alanda kullanılmasıyla uzaktan eğitime ulaşmak hem daha da kolaylaşmış hem de uzaktan eğitimin daha cazip hale gelmesi sağlanmıştır. Çünkü televizyon yayınlarının hem ses hem de görüntüye imkân vermesi televizyonu uzaktan eğitimin vazgeçilmezi yapmıştır. Televizyonla uzaktan eğitim faaliyetler ilk olarak ABD Lowa Üniversitesi televizyon yayınlarıyla 1932 ile 1937 yılları arasında gerçekleştirilmiştir.

Bundan sonra televizyon aracılığıyla verilen eğitici nitelikteki yayınlar 1953'te Amerika Birleşik Devletleri'nde, İngiltere'de 1957 yılında gerçekleştirilenlerde ise doğrudan okul programlarıyla uyumlu olacak programlar şeklinde faaliyete geçmiştir. Tarih 1967'li yılları gösterdiğinde ise bu konuda ileri düzeyde eğitimler vermeyi gaye edinmiş programlarla yayınlar yapılmaya başlanmıştır (Aziz, 1982). Amerika Birleşik Devletleri'nde bilgi iletişim teknolojileri alanında ve bilgi iletişim teknolojilerinin alt yapısı ilgili olarak meydana gelen hızlı değişim ve dönüşümlerle beraber büyük ticari teşebbüsler uzaktan eğitimin daha cazip hale gelmesini sağlayarak bu alanın gelişmesinde ön ayak olmuşlardır. ABD'de faaliyet gösteren bazı şirketler (Caliber Learning Network Inc., Microwave Communications, Inc. ve AT&T Learning Network Inc.) üniversitelerle geliştirdikleri ortaklıklar vasıtasıyla uzaktan eğitim anlayışında yeni ve gelişmiş modeller uygulamaya ve bu teknikleri geliştirerek uzaktan eğitime yeni anlayışlar kazandırmışlardır.

Bu gelişimler akabinde uzaktan eğitimle verilen dersler uydu üzerinden, bilgisayar, video konferans vb. bilişim teknolojisinin olanaklarının yettiği ölçüde eğitimler verilmiştir. Diğer taraftan 1997'de Amerika Birleşik Devletleri'nde uzaktan eğitim veren eğitim kurumları şeklinde meydana gelen Western Governors University

(WGU), Kentucky Online University (KoU), University of Pennsylvania (Upenn) ve University of South Carolina (USC) Üniversiteleri'nin dışında 1995'te İngiltere'de ise Clyde Online Üniversitesi faaliyete girmiştir. Bunun yanı sıra Open Learning Agency of Australia (OLA), açık eğitime olanak veren yedi tane üniversiteyi bünyesinde bulundurmaktadır. İngiltere de 200 bini aşkın öğrenciye eğitim olanağı sağlayan Birleşik Krallık Açık Üniversitesi (UKOU) burada uzaktan eğitim veren ülkenin en büyük eğitim kurumlarından biridir. Bunun yanında 2003-2004 yıllarında bünyesinde 208 bini aşkın öğrenci kabul edilmiştir. Birleşik Krallık Açık Üniversitesine kaydolmuş öğrencilerin 170 bine yakını birleşik Krallıktan geriye kalanlar ise dünyanın geri kalan ülkelerinden buraya kayıt olmuş öğrencilerden oluşmaktadır (Kurt, 2006).

Dünyadaki uzaktan eğitim için yapılan çalışmalar kısaca anlatılacak olursa, uzaktan eğitimin bilim ve bilgi teknolojilerindeki gelişmelere eş biçimli bir şekilde bir gelişim yönü izlediği, ilk defa posta yoluyla oluşmasıyla bu oluşturulan sistemin radyo istasyonlarının kurulmasıyla yapılan yayınlar ve ardından televizyonun yaygınlaşmasıyla bunun TV teknolojileri ile devam ettiği, bu açıdan ele aldığımızda öğrencilerin sınırlandırılmış bir alanla kısıtlanmadığı bir şekilde eğitim olanağına kavuştuğu aşikardır. Bu süreçle beraber insanların zaman ve mekân kısıtlaması olmadan uzaktan eğitim faaliyetleri alabilmeleri olanağı onların kendilerine ve başka işlerine olan zamanından çalmadan daha elverişli ve verimli bir şekilde eğitim olanaklarına kavuştuklarını belirtebiliriz. Eğitimin daha kaliteli şartlarda sağlanması bireylerin refah seviyelerinin artmasına da olanak sağlamıştır. Bireyler eğitim koşullarının düzelmesiyle daha önceden çeşitli sebeplerden eğitim alamadıkları için artık uzaktan eğitim metotlarıyla bu imkânsızlık sarmalından kurtulmuşlardır. Uzaktan eğitim sadece genç yaşta olanların değil, her yaş gurubundan bireye eğitim alabilme olanağı sağlayan bir alt yapıya sahiptir. Günümüz toplumlarında bireylerin yaşam boyu öğrenme şiarıyla hareket etmesi bu durumu uzaktan eğitimin bir avantajı haline dönüştürmektedir.

Diğer taraftan aynı şekilde uzaktan eğitimle alakalı ilerlemeler incelendiğinde, uzaktan eğitim uygulamalarında dışarıdan sınav yapılarak alınmaya başlanıp globalleşen bir uzaktan eğitim uygulamasına doğru evirildiğini, bilim ve teknolojide yaşanan gelişmelerin ister doğrudan olsun ister dolaylı olsun bu süreci etkilediği, şimdi ve gelecekte genel ağın insanın odak noktası olarak insan yaşamındaki yerini koruyacağı ve uzaktan eğitime olan rağbetin git gide artacağını söylemek olanak dâhilindedir.

2.2.2. Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de ise uzaktan eğitime dayalı ilk çalışmalar 1927’de başlamıştır. Bilhassa eğitim merkezlerindeki alt yapı ve fiziki eksikleri uzaktan eğitim sisteminin gelişmesinde zaruri bir hal almıştır. Bu eğitim metodu ilerleyen süreçlerle beraber ilkokul, ortaokul, liselerde ve yüksek eğitim veren eğitim kurumlarında da etkin bir halde faaliyete geçirilmiştir (Kırık, 2014). MEB’in ve özel teşebbüslerin 1950’li senelere ulaşıldığında mesleki eğitimi ve yabancı dil eğitimini önem dâhiline almaları bu alanlara bağlı olarak uzaktan eğitime yapılan yatırımlar bir hayli artmıştır.

Yapılan girişimler neticesinde Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde banka görevlilerine mesleki formasyon vermek ve bunu takip edebilmek amacıyla Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü uzaktan eğitim programlarını vermeye başlamış böylece uzaktan eğitim fikri eğitim yaşamındaki yerini almıştır. Öğretici Filmler Merkezi (ÖFM)’de 1951 yılında kurularak uzaktan eğitime olan yatırım çalışmaları etkili bir şekilde bireylerin hizmetine sunularak kullanılmıştır (Papi ve Büyükaslan, 2007).

Uzaktan Eğitimin Türkiye’de Yükseköğrenim veren kurumlarda uygulanması çalışmasının ilk örneği ise 1974’te olmuştur. Ülkenin ihtiyaç duyduğu yetişmiş insan gücünü karşılamak ve yükseköğretime olan talep artışlarının oluşturacağı yığılmaları önlemek ve daha geniş kitlelere eğitim verilmesine olanak sağlayacak eğitim hizmetlerinin oluşturulması için Mektupla Yüksek Öğretim Merkezi 1974’te faaliyete geçirilmiştir. Çağdaş ve çağın ihtiyaçlarına cevap veren bir uzaktan eğitim sistemi geliştirmek için “Eğitim Teknolojisi Strateji ve Yöntem Komitesi” faaliyete geçirilmiş ve oluşturulan bu kurumun yapacağı çalışmalara pilot olacak şekilde bir “Deneme Yüksek Öğretmen Okulu” faaliyet geçirilmiştir. Yapılan bu teşebbüs bir başarı elde edememiş, bu durumu takiben bir yılı aşkın süreden sonra yerini (YAYKUR) yani Yaygın Yükseköğretim Kurumu’na bırakmış fakat bu kurum da bir önceki oluşturulmuş olan kurum gibi başarılı olamamıştır. MEB tarafından 1978’de tüm hak ve yetkileriyle donatılmış ve bu alana hitap edecek bir uzaktan eğitim fikrine dayalı “Açık Üniversite” kurma fikri gündeme gelmiş fakat bu fikir görmezden gelinmiştir. 1981 yılında oluşturulan 2547 sayılı kanunla Anadolu Üniversitesi çatısı altında faaliyetlerini sürdüreceği olan bir “Açık öğretim Fakültesi” fikri hayata geçirilmiştir (Alkan, 1996). Uzaktan eğitim fikri 1980’li yıllarda hızlı bir yaygınlık kazanmış bu alanda yapılan

alışmalar ve alt yapı eksikliklerinin giderilmesi neticesinde, teknolojik ilerlemelerle beraber bireylerin ihtiyaç duyduğu eğitimi karşılayabilecek bir duruma ulaşmıştır. İlk olarak Eskişehir Anadolu niversitesi çatısı altında oluşturulmuş olan Açık ğretim Fakültesi 1982’de İktisat ve İş İdaresi eğitim programlarıyla bu alanda hizmet vermeye resmen başlamıştır. Anadolu Üniversitesi Açık ğretim Fakültesi yüksek eğitimde yüksek standartlarda fırsat eşitliği ilkesiyle, açık ve uzaktan ğretim yoluyla eğitim veren ilk fakülte olarak hizmet hayatına başladı. İlk yıl İktisat ve İş İdaresi lisans programlarına 29 bin 500 ğrenci kaydolmuştur. Anadolu Üniversitesi Açık ğretim Fakültesi sadece Türkiye’de eğitim hizmeti sunmakla yetinmemiş aynı zamanda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)’de açık ğretim kayıtları alınmaya başlandı ve 1987 yılında faaliyete geçirdiği Batı Avrupa Projesiyle Avrupa’nın çeşitli ülkelerinde yaşayan Türk vatandaşlarına yönelik lisans ve ön lisans programlarıyla eğitim ve diploma alma olanağı sağlanmıştır (ukadar ve elik, 2003).

Uşun (2006) nazarında ise Türkiye’de uzaktan eğitim ve öğretimin ilerleyiş ve faaliyete geçirilme yöntemleri; ilk olarak 1927- 1960 seneleri aralığında uzaktan eğitim yöntem ve işleyişinin polemik konusu olarak ele alınıp uzaktan eğitimle ilgili görüş ve önerilerin oluşturulduğu, akabinde ise posta yoluyla ğretim, uygulama yüksek ğretmen okulu, YAYKUR, açıktan ilköğretim okulu, açıktan ğretim lisesi, açık ğretim fakültesi, “Yükseköğretim kurumları arası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yüksek ğretim Faaliyetleri” ile E-ğrenme faaliyetleri bakımından farklı süreçlerden geçerek oluştuğu belirgin bir şekilde görülmektedir.

Mevzunun münazara edilerek gündeme getirilmesi ve duruma yönelik fikir tekliflerinin düzenlenip geliştirilerek (Tüm olguları ortaya koyma süreci) (1927- 1960 yılları): Uzaktan eğitim alanında yapılmış ilk alışmalar John Dewey’in 1924 yılında “ğretmen Eğitim Raporu” ile beraber Türkiye’de gündem konusu olmuş, kavram olarak oluşmaya başlaması ise 1927 yılına kadar srmştir. Cumhuriyet tarihinin ilk yıllarında okuma yazma oranlarını düşük seviyelerde olması ve buna istinaden Atatürk’ün yaptığı harf devrimiyle toplumda okuma yazma oranının artırılması amacıyla öğrenilmesi ve anlam karışıklığına neden olmayacak olması nedeniyle yeni Türk alfabesi kabul edilmiştir. Bu yeni alfabe okuma yazma alanında milli seferberlik ilan edilmesi uzaktan eğitim için atılmış ilk adımlardan kabul edilebilir. Okul açılmasının ekonomik olmadığı bazı zorlu

bölgelerde 1933-34 yılları arasında bu bölgelerde yaşayanlara gerekli teknik ve genel kültür bilgilerinin aktarılması ve öğretilmesi amacıyla posta yoluyla(mektup) eğitim kursları öneri olarak sunulmuştur (Koşar, 2003). Özdil'in (1986) aktardığına göre Mektupla öğretim programı, Türk eğitim tarihinde ilk uzaktan eğitim faaliyeti olarak 1950'li yıllarda faaliyete geçmiştir. Bu dönemde yüksek öğretime duyulan istek ve taleplerin çoğalmasıyla beraber ve geleneksel eğitim veren kurumların bu talepleri karşılayacak yeterlilikte olmaması nedeniyle MEB "Mektupla Öğretim" uygulaması faaliyetlerini hayata geçirmiştir. Özellikle Ankara dışında bulunan bankacılar için 1958-1959 öğretim yılında mektupla eğitim kursları ilk olarak bu zamanlarda yapılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı 1960 yılında, birtakım teknik mevzuları belletmek ve orta düzey meslek okulu çıkışlılara yükseköğretim imkânı arz etmek amacıyla "İstatistik ve Yayım Müdürlüğü" yapısı altında uzaktan eğitim faaliyetini düzenleyecek olan "Mektupla Öğretim Merkezi Kurulu" oluşturulmuştur.

Kısaca anlatılacak olursa, uzaktan eğitim faaliyetlerinin ülkemizdeki gelişim aşamalarına ve gidiş yollarına bakıldığında ilk etapta uzaktan eğitimin "mektupla eğitim" şeklinde başladığını daha sonra uzaktan eğitime çağdaş bir bakış açısı kazandıran ve Mayıs 1974 yılında Ankara Yüksek Öğretmen okulu yerleşkesinde Deneme Yüksek Öğretmen Okulu adıyla yeni bir eğitim kurumu oluşturuldu ancak bu kuruma yeterli kaynak ve altyapı sağlanamaması nedeniyle 1975'te kapatılmasına neden olmuştur. Bundan sonra "Yaygın Yükseköğretim Kurumu'nun" (YAYKUR) takip ettiği görülmektedir. Ayrıca "açık ilköğretim okulları" ve "açık öğretim lisesinin" beraberinde "Yüksek Öğretim Kanunu'nun" oluşturulmasıyla beraber Eskişehir Anadolu Üniversitesi bünyesinde açık öğretim fakültesi oluşturulmuştur. Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde hayata geçirilen bu yapı gitgide ülke çapındaki diğer üniversitelerde de yaygınlaşmaya ve üniversitelerin teknolojik alt yapılarının gelişmesi ve çağın ihtiyaçlarının karşılanmasıyla ortaya çıkıp devam ettiği görülmektedir.

Eğitim sistemimizin ayrılmaz bir parçası olan ve çağın şartlarına göre oluşmaya başlamış olan uzaktan eğitim sisteminin eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bulunmasının önündeki engellerden biri olan ve onu yasal bir çerçeveye oturtan kanun maddeleri vardır. Özer'e (1989) göre uzaktan eğitim faaliyetlerinin yapılması için ilk olarak 2542 sayılı kanunun 5. Ve 12. Maddelerine dayanılarak sürekli ve açık olarak eğitim yapma hakkı

1981 yılında tanındı. Bu durum ülkemizde yapılacak olan uzaktan eğitim faaliyetlerinin ileride yapılacak olan alt yapısını oluşturma ve onu ileriye taşıması adına çok büyük bir gelişmedir. 1982 yılında bunun bir devamı olarak 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile sürekli ve açık öğretim yapmaya Anadolu Üniversitesi yürütmekle görevlendirilmiştir. Mevcut olan İletişim Bilimleri Fakültesi çatısı altında oluşan “Açık öğretim Sistemi” bu şekilde ülke düzeyinde uzaktan öğretim faaliyetini yapmakla görevlendirildi. Böylece Anadolu Üniversitesi çatısı altında kurulmuş olup faaliyetlerini sürdürecektir olan açık öğretim fakültesi tüm ülke düzeyinde uzaktan eğitim faaliyetleri yapmakla sorumlu tutulmuştur.

Uzaktan eğitim ilk olarak Türkiye’de MEB Bakanı Mustafa Necati ile 1927 yılında bir eğitim toplantısında gündeme getirilmiştir. Mektupla öğretim konusunun gündeme gelmesi ve tartışılması ise 1933 yılında olmuştur. Ancak Herhangi bir somut adım atılmayan ve sadece tartışmalarda süregelen uzaktan eğitim fikri 1956 yılına kadar bu şekilde devam eden bir konu olmuştur. Bu günlere gelene kadar ilk uzaktan eğitim çalışma ve denemesi 1956 yılında İstanbul Üniversite bünyesinde gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bunun yanında Ankara Üniversitesi bünyesinde 1956 yılında yapılan posta yolu ile eğitimler vasıtasıyla banka çalışanlarına ders verilmiştir. Mektupla Öğretim Merkezi 1961 yılında MEB tarafından kurulmuştur. Radyo ile Eğitim Üniversitesi ise 1962 de faaliyete geçmiştir (Yumbul, 2021, s. 27). “Mektupla Öğretim Merkezi” 1974’te kuruldu fakat bu kurumun ismi daha sonradan “YAYKUR” (Yaygın Yükseköğretim Kurumu) şeklinde değiştirildi. Bunu yanında yine TRT tarafından 1974 yılında uzaktan eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 1975’te kurulan Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu (YAYKUR) gereklilik ve ihtiyaca dönük olarak talep edilebilecek farklı dallarda televizyon vasıtasıyla eğitsel içerikli programların yayınlaması maksadıyla planlamalar yapmıştır.

MEB, 1981’de bir kanun çıkararak yükseköğrenim veren kurumlara açık öğretim faaliyetlerini yapma görevi ve izni vermiştir. 1982 yılında Eskişehir Anadolu Üniversitesi çatısı altında Açık Üniversite kurulmuştur. 1991 yılında Fırat Üniversite’si elektronik posta (e-mail) yoluyla eğitim vermeye başlamıştır. 1992 yılı itibariyle ise Fırat Üniversitesi, televizyon kanalı vasıtasıyla uzaktan eğitim hizmeti sağlamaya başlamıştır. Bu verilen eğitimler neticesinde Fırat Üniversitesi 1995 yılında uzaktan eğitim kanalıyla

alınan eğitimler için sertifikalar vermiştir. Açık Öğretim Lisesi (AOL) 1992 yılında faaliyete geçerek hizmet vermeye başlamıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi 1996 yılında (İTÜ) Uzaktan Eğitim Merkezini kurmuştur. Bilkent üniversitesi ile New York Üniversitesi ortaklaşa olarak 1996 yılında video konferans yöntemiyle uzaktan eğitim faaliyetleri vermeye başlamışlardır (Yumbul,2021).

Aynı şekilde yine 1996 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) genel ağ tabanlı bir uzaktan eğitim faaliyeti yürütmeye başlamıştır. 1997’de TUBİTAK-BİLTEN bir uzaktan eğitim uygulanabilirlik çalışması yaptı. Açık ilköğretim eğitimi veren uzaktan eğitim kurumları da 1998 yılında açılmıştır. Yükseköğretim Kurumu 1999’da bir uzaktan eğitim yönetmeliği yayınlamıştır. Bilgi Üniversitesi Yükseköğretim Kurulu tarafından onaylı olarak 2000 yılında internet altyapısıyla desteklenmiş uzaktan eğitim faaliyetlerini gerçekleştirmeye başlamış bunu yanında yine aynı yıl içinde Sakarya Üniversitesi yıllardır devam eden çalışmalarının sonucunda internet alt yapısıyla destekli uzaktan eğitim yapmıştır. 2001 yılında ise YÖK’ün uzaktan eğitim kapsamında uzaktan eğitim programları açılmaya başlandı. 2005 yılında YÖK tarafından Uzaktan Eğitim Komisyonu kurulmuştur. 2009 yılında İstanbul Üniversite’si uzaktan eğitim vermeye başlamıştır (Yumbul, 2021).

Yine 2009 yılında Atatürk Üniversitesi Uzaktan Eğitim ve Araştırma Merkezi kurulmuştur. 2010 yılında İstanbul Üniversite’si Açık Öğretim Fakültesi kurulmuştur. Yine 2010 yılında ise Atatürk Üniversitesi Uzaktan Eğitim Fakültesi kurulmuştur. Bütün bunların yanında ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2011 yılında (EBA) yani “Eğitsel E-içeriğin Sağlanması ve Yönetilmesi Bileşeni” oluşturulmuş ve bir Uzaktan Eğitim Merkezi (UZEM) kurulmuştur. 2011 yılında Eğitim Kanunu’nda yapılan bir değişiklik ile Türk yükseköğretiminde birinci öğretim, ikinci öğretim ve açık öğretimin yanına yeni bir öğretim şekli olarak ‘uzaktan öğretim’ de eklenmiştir (Özarslan ve Ozan, 2014). 2016 yılında ise çevrimiçi bir uzaktan eğitim sözlüğü oluşturulmuştur.

Günümüze gelindiğinde ise Covid-19 virüsünün yarattığı pandemi dolayısı ile birçok kamu kurum ve kuruluşu, özel sektör ve üniversiteler tarafından uzaktan eğitim uygulamaları aktif olarak kullanılmaktadır. Yine birçok web sitesi de uzaktan eğitim yoluyla her yaş grubunda bireye çeşitli kurs, seminer ve çeşitli alanlarda eğitim hizmeti sunmaktadır. Öğrenenlere, uzaktan eğitim yoluyla öğrenme fırsatı sunan üniversiteler

aşağıda verilmiştir. Ahmet Yesevi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Celal Bayar Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi, İstanbul Medipol Üniversitesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Okan Üniversitesi, Beykent Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi gibi halihazırda var olan birçok yükseköğretim kurumlarının büyük bir bölümü uzaktan eğitim uygulamaları aracılığıyla çeşitli alanlarda sertifika, yüksek lisans, lisans ve ön lisans eğitimleri vermekte, eğitimlerini ise yazılı ve basılı materyaller, radyo-televizyon programları, bilgisayar ve web destekli ve ayrıca yüz yüze eğitimler yolu ile de sürdürmektedirler.

Uzaktan eğitimin ilerlemesi, yaygınlık kazanması ve şu an içinde bulunduğumuz çağda zaruri bir yapıya dönüşmesi ile ülke içinde uzaktan eğitim faaliyetleri nezdinde epeyce literatür taraması ve çalışma yapılmasına kaynaklık etmiştir. Yapılmış literatür çalışmaları incelendiğinde uzaktan eğitim yapılırken yüz yüze kalınan problemler, uzaktan eğitime olan bakış açısı, bireylerin uzaktan eğitime olan tutum ve davranışları ve uzaktan eğitim çalışmaları yapılırken faydalanan teknolojik imkân ve altyapıların kıyaslanarak neler olduğu açıklığa kavuşturulmuştur. Eğitimcilerle yapılan araştırma ve değerlendirmeler sonucunda uzaktan eğitim sistemine karşı sergiledikleri tutum ve davranışlarının olumlu bir yapıda olduğu belirlenmiştir. Eğitimcilerin uzaktan eğitimle ders vermekten memnun oldukları ve uzaktan eğitimle verilen derslerin başarılı olduğunu dile getirmişlerdir (Çelen, Çelik ve Seferoğlu, 2013). Yapılan benzer çalışmalarda akademisyenler de internet destekli uzaktan eğitim faaliyetlerinin gelişen teknolojik ilerlemelerin öğrenilmesinde kolaylık sağlayarak faydalı olduğu belirlenmiştir (Horzum, 2003). Alakoç (2001), yine akademisyenlerin uzaktan eğitim faaliyetlerine ilişkin perspektiflerinin tetkik edildiği çalışmada, genelin yapılan bu uzaktan eğitim faaliyetlerinin öğrenme açısından etkili olduklarını söylemişlerdir. Uzaktan eğitim faaliyetlerinin anlatıldığı on beş çalışma tetkik edilmiş ve eğitimden faydalanan öğrencilerin yapılan uzaktan eğitim faaliyetlerine ilişkin görüşlerin tam anlamıyla net olmadığı dile getirilmiştir (Birişçi, 2013).

2.3. Uzaktan Eğitim Modelleri

Öğretmen ve öğrencinin fiziksel olarak aynı mekânlarda olma zorunluluğu olmadan yapılan eğitim faaliyetlerine uzaktan eğitim denir (Yumbul, 2022, s. 16). Başka bir şekilde anlatılacak olursa, farklı ortamlarda bulunan bireylerin gelişmiş iletişim yöntemlerini ve aletlerini kullanarak veya mektup yoluyla yapılan eğitim öğretim faaliyetlerinin kullanılmasıyla oluşan eğitim şeklidir. Çağımızın önemli gereksinimlerinden biri olan eğitim insanların ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir alan olan teknolojik imkanlarla birleşerek onlara daha kaliteli ve alternatif eğitimin yollarına ulaşmak için olanaklar sunmuştur. Uzaktan eğitimin artılarını sayacak olursak bir sürü artısı mevcuttur. Yaşadığı coğrafi şartlar bakımından eğitime ulaşım olanağı bulunmayan bireylerin veyahut köyde veya coğrafi şartlar bakımından eğitim olanaklarının götürülmesi ekonomik olarak zor olan elverişsiz bölgelerde yaşayan kişilerin veya çeşitli rahatsızlıkları sebebiyle evden dışarı çıkma olanağı bulunmayan kişilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması ve bu ihtiyaçlarının sağlanarak onların diğerleriyle eşit şartlara kavuşturulabilmesi, eğitimde fırsat ve imkan eşitliğinin sağlanması amacıyla uzaktan eğitim faaliyetleri bu şartlarda çok önemli bir yer teşkil etmektedir.

Tüm bunlardan ayrı olarak zorunlu sebeplerle evde durması gereken ve coğrafi şartlar bakımından eğitim öğretim yapma olanağı bulunmayan bireyler açısından değerlendirildiğinde uzaktan eğitim herkes için önemli bir imkandır. Altyapı olanaklarının kısıtlı olduğu yerlerde öğrencilerin hayatlarını devam ettirmeleri vb. sebeplerden ötürü örgün bir eğitim kurumuna devam ederek eğitim alma olanağı bulunmayan öğrenciler açısından uzaktan eğitim faaliyetleri önemli bir yer teşkil eder. Çeşitli sebeplerle zamanında eğitim alma olanağı bulunmamış veyahut kendini her anlamıyla yetiştirmek ve eğitim almak isteyen bireyler için uzaktan eğitim faaliyetleri tercih edilmesi olağandır (Yadigar, 2010, s. 10). Uzaktan eğitimi geleneksel eğitim sisteminden ayıran yönlerine değinecek olursak, uzaktan eğitimin klasik yöntemlerle ders anlatılan sınıf ortamının ve öğretmenin jest ve mimiklerini kullanarak öğrenciye aktardığı eğitim yöntemlerine göre bir sürü faydası vardır. Uzaktan eğitimde sınıf ortamına kendini entegre edemeyen bireyler için uygun bir ortam sağlar, öğrencilerin bireyselleşmesine olanak sağlar, ekonomik açıdan değerlendirirsek daha ekonomik olduğu hem zaman hem de yer sağlama ve maliyetler açısından öğrenciye kendi alanını oluşturabilme zamanını

ve bireysel hareket kabiliyetlerine imkân vermesi açısından önemli imkanlar sağlamaktadır. Ders anlatma sisteminin klasik metotlarla sınıf ortamında göz teması kurularak, öğretmenin jest ve mimiklerini kullanarak yaptığı eğitime göre uzaktan eğitimin pek çok faydası bulunmaktadır (Yadigar, 2010, s. 10).

Uzaktan eğitim sistemi üç temel hususiyette özetlemek mümkündür. Bunlar: (1) aynı şartlar içerisinde olmayan büyük insan yığınlarının yararlanabileceği eğitim faaliyetinin uygulanarak yürütülmesi hususiyeti; (2) İnsanın kendi öz eğitimini düzenleyerek eğitimin bireyselleştirilmesi hususiyeti; (3) Sorumluluk alma ve sorumluluk oluşturma bilincini büyük bir oranda kişinin kendisinde olması hususiyetidir. Sayılan bütün hususiyetlerin insanların ihtiyaç ve beklentilerine karşılayabilecek düzeyde olması nedeniyle uzaktan eğitim sisteminin faydalı bir sistem olduğunu belirtmekte fayda vardır (Hızal, 1983, s. 71).

Özetle hayatımızın birçok alanında değişimlere yol açana teknolojik ilerlemeler insanların yaşam kalitesini iyileştirmesine daha az emekle daha çok iş yapmasına bunun yanında zamanın çok kıymetli olarak değerlendirilmesi gerektiğine inanan günümüz toplumu artık zamanı daha verimli ve aktif bir şekilde kullanmak içinde teknolojik imkân ve yeterliliklerden faydalanmaya çalışmıştır. Eğitim yaşamımıza da entegre olan teknoloji eğitimsel olanakların artmasına imkân vermiştir hatta eğitimle teknoloji ayrılmaz bir bütün halini almıştır diyebiliriz. Teknolojik ilerlemelerin bu kadar hızlı bir şekilde olması bizim onunla olan bağımızı güçlendirmiş ona olan ihtiyacımızı her geçen gün artırmıştır. Eğitim hayatımızın ayrılmazı haline gelen teknolojik imkanlarla birlikte eğitimin zaman ve mekândan bağımsız olarak yapılmasına olanak sağlamıştır. Bireylerin eğitim alma ihtiyaçlarını herhangi bir örgün eğitim kurumuna gitmeden karşılayabilmeleri onlara zamandan tasarruf sağlayabilmelerine olanak sunmuştur. Eğitim ihtiyacını gidermenin yanında günlük işlerini de arada halledebilmişlerdir. Tüm bunların yanında hem öğrenciler için hem de eğitim olanaklarını karşılayanlar açısından baktığımızda ekonomik maliyetleri minimize ettiğini görebiliriz. Eğitim ihtiyacı hissedip de eğitim alma olanağını ev dışında başka bir mekânda karşılayabilecek durumda olmayan bireyler içinde uzaktan eğitim yoluyla bu dezavantajlı bireylerinde yaşlıları gibi fırsat ve imkân eşitliği dâhilinde uzaktan eğitimle beraber bu haklarını kullanabildiklerini görebiliriz. Teknolojik ilerleme ve gelişmeler gün geçtikçe artmaktadır. Çağın ve

bireylerin eğitime olan ihtiyaçlarında o denli artmaktadır. Yalnız eğitime ulaşılabilirlik ve insanların hayatları boyunca eğitim alma ihtiyaçlarının oluşmasında, gelişen ve değişen dünyaya ayak uydurabilme yeterliliklerini artırmada uzaktan eğitim önemli bir yer teşkil eder.

2.3.1. Uzaktan Eğitimde Eşzamanlı (Senkron) Model

Uzaktan eğitim kendi içinde iki bölüme ayrılmıştır. Bunlardan senkron eğitim, eş zamanda gerçekleşen (canlı) ve çoğunlukla belirli bir plan ve program içerisinde gerçekleştirilen daha çok öğrenme-öğretme merkezli etkileşim olarak tanımlanmaktadır (Uşun, 2006). Bahsi geçen bu eğitim yönteminde kişiler aynı ortamda bulunabilirken farklı ortamlarda da bulunarak bu eğitim aktivitesini gerçekleştirebilirler. TDK'ya göre, kelime anlamı olarak eş zamanda gerçekleşen olaylar bütünüdür. Yorgancı, (2015) senkron eğitimi öğrenci ve öğreticinin farklı mekânlarda birbirleriyle aynı zaman diliminde etkileşime girdiği çift yönlü iletişimin gerçekleştiği ortamlar olarak tanımlamaktadır. Senkron eğitim, öğretici ve öğrenen bireyin türlü yöntemlerle etkileşim kurmasına imkân oluşturarak, aynı mekânda bulunmanın zorunlu şartını bertaraf ederek yüz yüze gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin üstünlüklerinin de kullanılmasına olanak oluşturur.

Bu durumda yapılacak olan eğitim faaliyetine veya iletişim görüşmesine katılmak için kişilerin belirtilen zaman diliminde hazır bulunması gereken daha az esnek bir eğitim yöntemidir.

Günümüzde eğitim faaliyetleri yürüten kurum ve kuruluşların geneli uzaktan olarak sağladıkları eğitimin büyük bir bölümünü senkron yani eş zamanlı eğitimle gerçekleştirmektedirler. Uzaktan eğitimin senkron yani eş zamanlı olarak gerçekleştirilmesi hem öğrenen hem de öğreten arasında güçlü bir iletişim temelini olmasına imkân vermektedir (Yumbul, 2021, s.16). Eğitim çalışmalarının teknolojik araçlar ve materyallerle planlı ve programlı bir şekilde öğreten ve öğrenen arasında çift taraflı iletişime olanak sağlayan yapılandırılmış, eğitimin desteklenmesi ve bilgilerin aktarılmasını sağlayan bir eğitim sürecidir (Yeniad, 2006).

Uzaktan eğitim, örgün eğitim kanalıyla aynı mekânda ve belirli zaman aralıklarında verilen eğitimin bu koşullarla sınırlandırıldığı ve değişen çağın şartlarına göre ve teknolojiye ilerlemelere bağlı olarak eğitim öğretimin teknolojik imkân ve yeterlilikler ölçüsünde kullanılarak bu sınırlılıkları ortadan kaldırdığı veya esnettiği eğitim sistemidir (Jonassen vd., 1995). Uzaktan eğitimin gerçekleştirilmesi amacıyla var olan birçok yol ve yöntemin bu alanda birden fazla tanımının yapılmasına olanak sağlamıştır (İşman, 2006). Uzaktan eğitimle ilgili yapılan tanımlamalarda bu eğitimi talep edenlerden herhangi bir yaş kısıtlamasına dair bir tanımlamanın yapılmadığı ve yine bu eğitimi talep edenler için belirli olarak bir mekân ve zaman kısıtlamasının yapıldığından da söz etmek mümkün değildir.

Öğrenciler açısından uzaktan eğitim modelini önemli ve vazgeçilmez kılan birçok önemli yönü bulunmaktadır. Öğrenenleri belli bir mekân ve zaman alanıyla kısıtlamaması ve bireylere kişisel gelişmeleri ve bireysel anlamda kendi öz yeterliliklerini kazanmaları açısından önemli bir avantaj sağlamaktadır. Bunun yanında uzaktan eğitimle eğitim alan bireyler kendileri açısından maliyet oluşturan örgün eğitim masraflarından da kurtulmuş oluyorlar. Kendi konfor alanlarında ve istedikleri saate göre kendilerini ayarlayarak eğitim olanağına kavuşmuş olurlar. Uzaktan eğitim modeli eğitimi alanın bakış açısıyla değerlendirildiğinde oldukça esnek, bireysel ve kendi başına çalışma olanağı sunan, iki taraflı iletişim olanağı sağlayan, birden fazla kişinin mevcut bulundukları yerden eğitim alabilme olanağına kavuştuğu, teknolojik aletleri kullanmaya kabiliyetini artıran çağdaş bir sistemdir.

Yapılan bunca tanıma bağlı olarak teknolojik altyapıyla desteklenmiş bir format üstünden öğreten ve öğrenen arasında verilmek istenen bilgi ve iletilerin paylaşıldığı süreçtir (Yurdakul, 2005). Senkron öğrenme biçiminde öğrenen ve öğretmenin aynı zaman diliminde bir araya geldiği teknolojik alt yapıyla desteklenmiş (genel ağ bağlantısı, akıllı telefon, tablet, bilgisayar, tele konferans vb.) alet ve imkanların kullanılmasıyla birebir veya birden fazla kişinin bu eğitim türünden istifade etmesine olanak sağlayan bir süreçtir. Bu süreçte bireylerin aynı mekânda bulunma zorunluluğunun olmamasına karşın aynı anda bulunmaları zorunluluğu vardır. Senkron eğitimler; sanal sınıf, laboratuvar sınıfı, geleneksel sınıf, etkileşimli sınıf ve koçluk gibi uygulamaları kapsayan genel bir alandır. Bu alanda uzaktan eğitim vasıtasıyla eğitimi gerçekleştirebilmek, öğrencinin

görmesi, duyması ve internet yoluyla yapılan birçok uygulamanın paylaşılabilmesi açısından birçok araca ihtiyaç vardır. Tabi ki tüm bunların yanında bu eğitim türünün de kendine has dezavantajları mevcuttur. Bu dezavantajların kimisi kullanıcıdan kimisi de teknolojik yetersizliklerden ileri gelmektedir. Bunlar; 1. Elde bulunan teknolojik imkân ve altyapının tüm kullanıcılara yetecek düzeyde bulunmaması ve kullanıcıların bu teknolojik imkân ve alt yapıyı kullanabilme yetisine sahip olması gereksinimidir. 2.Senkron eğitimde kullanılan internet bağlantısının herkes için ve her zaman ihtiyaç duyulan geniş bant aralığına sahip olması durumunun karşılanabilmesi gereksinimini doğurması.

Uzaktan eğitimde kullanılan senkron eğitimin kendine göre avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. (Midkiff ve DaSilva, 2011; Taylor, 2002):

Senkron modelin avantajları:

- Bireyler için eş zamanlı tartışma ve beyin fırtınası olanağı sağlar.
- Karşılaşılan problemlere anında geri dönüş olanağı sağlar.
- Mekâna dayalı oluşan engelleri bertaraf eder.
- Birey grupla beraber daha az izole olmuş hisseder.

Senkron modelin dezavantajları:

- Ders saatlerinin belirlenmiş olması ve bu zaman aralıklarının öğrenene uymaması problemi
- Sınavların değerlendirilmesi aşamasında gözetmenlik problemi meydana gelir
- Teknolojiyle arası iyi olmayan bireyler aktif olamazlar.
- Öğrenen kalabalık derslerde pasif durumda kalmakla beraber tartışmalara dilediği zaman katılamaz.
- Değişik gruplarla uygulanacak çalışmalarda ihtiyaç duyulacak teknolojik aletler temin edilemeyebilir.

2.3.2. Uzaktan Eğitimde Eşzamanlı Olmayan (Asenkron) Model

Asenkron (eş zamanlı olmayan) eğitim ise, öğrenmeyi talep edenle ve eğitimi sağlayanın farklı mekân ve zaman aralıklarında eğitim iş ve işlemlerinin yürütüldüğü, öğrenmenin gerçekleştiği ortam şeklinde belirtilir. Hazırlanan ders etkinlikleri (video, ses görüntü dosyaları, hareketli animasyonlar, filmler, yazılı kaynaklar, testler, slaytlar vb.) bağlı bulunan bir server üzerinden sisteme aktarılır ve öğrenenin de sistemine alınarak çalışmalar gerçekleştirilir. Yapılan bu çalışmalar sistemin bünyesinde yer alan Öğretim Yönetim Sistemleri tarafında kontrol edilip izlenmesi gerçekleştirilmektedir. Öğrencilerin bu sistem üzerinden ulaştığı dersleri kendi menüsünden ulaşarak bu çalışmaları incelemesine ve çalışmaları yapıp öğretene göndermesine olanak sağlayan sistemsel bir yapıdır (Yumbul, 2021, s. 17). Kısacası bu sistemde bilgi önceden üretilir, hazırlanır ve sisteme depolanır daha sonra öğrenci bu eğitim materyallerine dilediği zamanda ve istediği kadar erişme imkanına sahip olur. Bu sistemde bilgiler sürekli güncellenme olanağına sahiptir. Sistem var olan bilgileri raporlama olanağını da sağlar. Asenkron öğrenmede özellikleri bakımında iki şekilde incelenebilir:

1. Pasif yani tek yönlü iletişim: Daha önceden hazırlanmış olan ders içeriklerine birey istediği anda ve istediği kadar ulaşabilme olanağına sahiptir.
2. Çift yönlü, etkileşimli: Daha önceden hazırlanmış ders içeriklerine öğrenen istediği an ve istediği sayıda yine ulaşabilirken e-posta ve forum vb. kanallarda soru gönderme olanağına sahiptirler.

Bu sistemde öğrenciye zaman ve mekâna bağlı kalmadan derslere istediği her yerde ve her vakitte ulaşabilme olanağı sağlar. Bu sistemde öğrenen ve öğretene etkileşimi oldukça sınırlı düzeydedir. Öğrenen kendi öğrenmelerini kendi gerçekleştirmek ve bireysel hızına göre öğrenmeyi tekrardan gerçekleştirebilir.

Uzaktan eğitimde kullanılan asenkron eğitimin kendine göre avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. (Midkiff ve DaSilva, 2011; Taylor, 2002):

Avantajlar:

- Öğrenme her an ve zamanda gerçekleştirilir.
- İsteyen herkes bu içeriklere erişir.

- Eğitim uluslararası bir boyuta taşınır.
- Öğrenen ders ve tartışmalara birden fazla kez katılım gösterebilir.
- Kendini derste iyi ifade edemeyen, çekingen ve utangaç bireylere katılım da kolaylık sağlar.

Dezavantajlar:

- İstendiği zaman geri dönüt alma olanağı sağlamaz.
- Sınavlar gerçekleştirilirken gözetmen açısından sınırlılık yaşar.
- Aynı yerde olmayan bireylerin gruplaştırılmasında teknolojik gereksinim vardır.
- Öğrencinin kendini izole edilmiş hissine kapılmasına neden olabilir.
- Uygulama gerektiren dersler bakımından elverişli değildir.

2.3.3. Uzaktan Eğitimde Karma Model

Geleneksel olan eğitim metotlarının çevrimiçi öğretim yöntem ve teknikleriyle desteklenip zenginleştirilmesiyle oluşan eğitim metodudur. Teknolojik imkân ve yeterliliklerinin kullanılmasının yanında değişik eğitim felsefelerinin uygulanmasının klasik eğitime entegrasyonun sağlanmasıyla oluşturulmuş eğitim yöntemidir. Özet olarak tanımlanacak olursa yüz yüze eğitim ve çevrimiçi eğitimin harmanlanmasıyla oluşan eğitim yöntemidir.

Diğer bir şekilde ifade edilecek olursa, genel ağ tabanlı öğrenme ile sınıfta, belirli bir mekânda işlenen öğrenme faaliyetlerinin zayıf ve güçlü taraflarının bir araya getirilmesiyle oluşturulan karma (harmanlanmış) öğrenme yöntemidir (Horton, 2000). Wilson ve Smilanich (2004) açısından karma öğrenme çoğunlukla iki veya daha fazla eğitim tekniğinin eğitim ve öğretim ihtiyacının karşılanması amacıyla bir arada kullanılmasıyla oluşmuş eğitim faaliyeti olarak ifade edilmektedir. Diğer bir ifadeyle anlatılacak olursa karma eğitim; en etkili yöntem ve tekniklerin kullanılmasıyla öğrenme öğretme sürecinde istenen amaçlara ulaşarak öğrenmenin gerçekleşmesini sağlamaktır.

Açık öğretim ve uzaktan eğitimde yer alan öğretmenlerin geleneksel anlamda ders veren öğretmenler gibi ders planlaması yapma, öğrenciyi ve öğretim ortamını tanıma, derse yönelik materyal tasarlama, eğitim öğretim faaliyetlerini tasarlayarak yönetme ve

öğretimi gerçekleştirebilme, öğrenenlere rehberlik edebilme, öğrencide görev ve sorumluluk bilinci oluşturarak gelişimine destek olabilme kabiliyetine sahip olması beklenmektedir (Uğur, 2014). Bunun yanında klasik eğitim verilen sınıflarda öğretmenin fiziksel görüntüsü, jest ve mimik hareketleri ve sınıfın düzenini sağlama ve sınıfı yönetme biçimine göre değişkenlik gösterirken uzaktan eğitim yoluyla gerçekleşen eğitimlerde öğretmenin öğrenenlerle olan iletişim şekli ve verilmek istenen iletileri aktarış yönüyle farklılık göstermektedir (Gülbahar, 2009). Bu yüzden yüz yüze eğitimle uzaktan eğitim bazı konularda benzerlik taşısa da onları ayıran ve birbirlerinden farklı olmasına etki eden çeşitli faktörler mevcuttur.

Uzaktan eğitim vasıtasıyla eğitimlerini sürdüren öğrenenlerin çeşitli bazı teknolojik uzmanlıklara, araştırmacı kişiliğe, insan ilişkilerinde sosyal uzmanlığa ve liderlik vasıflarına sahip olduğunu belirtebiliriz (Karadağ ve Şen, 2014). Klasik eğitim metotlarıyla eğitim alan bireylerin kendi öğrenmelerinden sorumlu olmasının yanında uzaktan eğitim metotlarıyla eğitimlerine devam eden bireylerinde yine aynı şekilde klasik eğitimde olduğu gibi kendi öğrenmelerinin sorumluluklarını bilmelerini ve buna göre davranmalarını gerektiğinden kendinden beklenen öğrenme sorumluluklarını yerine getirmelidir.

Gerçekleştirilen derslerine katılım göstermeye özen göstermeli, yapılan derslerin kurallarına riayet ederek senkron ve asenkron olarak gerçekleşmesine göre değişmeden derslerine katılım göstererek sorumluluklarını yerine getirmelidir (Ülkü, 2018). Öğrenmenin olanaklı hale gelmesine yardımcı olan ve öğrenmenin çeşitli olmasında önemli bir yer teşkil eden öğrenme ortamlarında da gelişen ve değişen zamanla beraber önemli çeşitlilikler gözlenmiştir. Uzaktan eğitim yoluyla eğitim alanlar örgün eğitim alanlara göre öğrenme kaynaklarının sınırlı olmasının yanında daha bireysel ve yalnız olarak öğrenmelerini gerçekleştirirler. Bu yüzden uzaktan eğitimle eğitim ihtiyaçlarını gidermeye çabalayan öğrenenlerinin sahip olduğu bu sınırlı imkânların iyileştirilmesi öğrenme ortamlarının düzeltilmesiyle beraber öğrenenlerin derslere katılımlarının artırılması ve öğrenmenin yeterli düzeye çıkarılması sağlanabilir (Özer, 1991). Uşun'un (2006) aktardığı gibi uzaktan eğitim yoluyla gerçekleşen eğitim faaliyetlerinin ilk olarak posta ile yapıldığı daha sonra gelişen teknolojik alt yapı ve imkânlarla bağlı olarak uzaktan eğitime ulaşmanın daha rahat ve ulaşılabilir olmasını sağlamıştır. Genel ağın yaygınlık kazanmasıyla beraber bu durum daha da yaygınlaşarak geniş kitlelere ulaşma olanağı

sağlamıştır. Eğitimin önemli bir basamağı olan ve öğrenenlerin öğrenme girdilerinin nasıl olduğunun belirlenmesi amacıyla yapılan ölçme değerlendirme etkinlikleri (Gülbahar, 2009), uzaktan eğitim de ulaşılan sonuçları değerlendirmek açısından bu sistemin vazgeçilmez bir elemanıdır.

Değerlendirme, öğrenen tarafından hangi konuların ne düzeyde öğrenilip anlaşıldığının belirlenmesi ve öğrenilmeyen konuların belirlenmesi bunun yanında öğrenenleri performans düzeylerine göre sıralayıp onları puanlandırmak amacıyla yapılan ve bu öğrenmelerin tekrardan gerçekleştirilmesi amacıyla yapılan bir süreçtir (Gülbahar, 2009). Bu yüzden yapılan eğitim faaliyetinin işe yarayıp yaramadığını, öğretene ve öğrenene ne gibi katkılarının olduğunun belirlenmesi, eğitim ve öğretim faaliyetlerine olan faydalarının olup olmadığının bilinmesinde ölçme değerlendirme ögesi bize yardımcı olmaktadır (Demirel ve Gören, 2015; İşman, 2011). Kısaca değinilecek olursa klasik eğitim öğretim yöntemleriyle işlenen derslerde olduğu gibi takip edilen öğrenen, öğretene, öğretim ortamı faktörleri, eğitim öğretimde kullanılan materyaller ve ölçme değerlendirme süreçleri aynen uzaktan eğitim faaliyetleri yürütülürken de takip edilecek hususlardandır.

2.4. Uzaktan Eğitimin Etkililiği

Dünya genelinde ve ülkemizde büyük değişmelere yol açan, rutin hayatımızı ve çalışma yaşamımıza çok büyük etkileri olan COVID-19 pandemisi her türden iş alanını ve sosyal hayata etki ettiği gibi eğitim alanını da etkilemiştir. Hatta eğitim alanında yarattığı bu sarsıcı etki toplumun her kesiminden ve yaş düzeyinden insanın eğitim hayatını sekteye uğratmıştır.

Ülkemizde eğitimle ilgili olan ve eğitimin çekip çevrilmesinde söz söyleme yetkisi elinde olan kişilerin almış olduğu önlemler ve verdikleri kararlar neticesinde öğrenci, veli, öğretmen ve eğitim idarecilerinin uzaktan eğitim sürecine geçiş aşamasında oldukça etkili bir şekilde bu sürece bütünleşmişlerdir. Ebeveynlerin çocuklarıyla, öğretmenlerin öğrencileriyle yürüttükleri iletişim yöntemlerinin etkililiği ve sağlıklı bir iletişim sağlamaları onların bu zorlu süreci sağlıklı bir şekilde atlattıklarına ve derslerine olan konsantrasyonlarının artmasında etkili olmuştur.

Ülkemizde pandemi döneminde yüz yüze yapılan eğitime ara verilmesiyle uzaktan eğitim sistemine geçilmiştir. Bu şekilde öğrencileri eğitimlerinde herhangi bir kesinti yaşanmadan devam etmesi amaçlanmıştır. Bu süreç zarfında öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecine yönelik olarak aldıkları hizmet içi eğitimler vasıtasıyla hem süreç boyunca yaşanan gelişmelere bağlı olarak pedagojik, psikolojik ve teknolojik yönde bilgi deneyim ve tecrübelerinde büyük gelişme ve ilerlemeler kaydedilmiştir. Öğrenciler EBA kanalıyla da derslerine katılım göstermiş ve ödevlendirilebilmiştir. Bu süreçte öğrencilerin EBA'yı aktif bir şekilde kullanmaları amacıyla EBA altyapısı iyileştirilmiş ve kaynak sayıları muazzam düzeylere ulaştırılmıştır. Canlı olarak ders anlatımına gidilmesiyle beraber her türlü aktivite ve aşama olumlu bir şekilde desteklenmiş, sürecin en sağlıklı şekilde işlemesi açısından her türlü teknolojik destek sunulmuştur. Bütün dünyanın önemli bir dönüm noktası niteliğinde olan bu zorlu süreçte, COVID-19 pandemisinde ailelerin çocuklarıyla daha yakından ilgili olmaları öğrencilerin bu süreci en az hasar, bilgi ve dönem kaybıyla atlattıklarında yardımcı olacaktır. Bu süreçle beraber üzerlerine önemli bir sorumluluk düşen öğretmenlerinde süreç boyunca ve süreç sonrasında da kendini her açıdan geliştirmesi, eksikliklerini tamamlayacak olan hizmet içi eğitimleri alması gerektiği bilincinde olmalıdır. Süreç boyunca bir sürü aksaklık yaşanabilir. Böyle global ölçekte bir salgınla mücadele aşamasında bireyler oluşabilecek zorluklara karşı kendini psikolojik ve pedagojik olarak hazırlamaya odaklanmalıdır. Artık bu süreçle beraber her evin bir okula dönüştüğü bu aşamada ailelerin ve eğitimcilerin toplumsal bir birliktelikle daha da önemlisi öğrencinin eğitimden kopmaması ve uzaklaşmaması açısından birlikte kordineli bir şekilde hareket etmesi zaruri bir hal almıştır.

Yükseköğrenim veren eğitim kurumlarına devam ederken ve bu sürecin sonunda öğretmen adaylarının görevlerini ifa etmeye başlamadan önce gelişen ve değişen dünya şartlarına ayak uydurabilmek, teknolojik çağın ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde donanımlı hale gelmiş eğitimcilerin sağlanması hususunda ihtiyaç duyulan eğitim faaliyetlerinin verilmesi ve kişisel gelişimlerini destekleyecek faaliyetlerin yapılması önem arz etmektedir. Ortaya çıkan bu salgının öğrencide, velide ve öğretmende yarattığı travmatik etkilerin tam anlamıyla iyileştirilmesi ve bireylerin salgın sonrasında da sağlıklı olarak yaşamlarına devam edebilmeleri açısından kendilerine psikososyal anlamda eğitici

destekler sağlanarak kendilerini daha iyi hissetmeleri açısından çeşitli olanaklar oluşturulmalıdır (Kurnaz ve Seçmeli, 2020, s. 283-289).

Bireylerin en temel haklarından biriside eğitim ihtiyacının ya da hakkının insan yaşamında önemli bir yer teşkil etmesidir. İnsanlar sahip olduklarıyla yetinmek istememişler dolayısıyla bunun neticesinde gelişen teknolojiyle beraber iletişim teknolojilerinde yaşanan bu hızlı değişim ve dönüşüm insanların eğitim yaşamına doğrudan ve dolaylı olarak etki etmiştir. Birey gelişmiş olan teknolojik imkân ve altyapı sayesinde elinde mevcut bulunan teknolojik aletlerle (telefon, tablet, bilgisayar, genel ağ vb.) bulunduğu yerde uzaktan eğitim ihtiyacını karşılamaktadır.

Gelişen ve ilerleyen teknolojik imkanlarla birlikte zaman kavramı genişlemiş, bireyin bu teknolojik destekle başka işlerini kısa zamanda halletmesine olanak sağlamıştır. Eğitim alma, öğrenme ihtiyacıyla beraber birey teknolojinin sağladığı imkânlarla beraber herhangi bir fiziksel mekâna ihtiyaç duymadan bulunduğu yerde, istediği zaman diliminde veya daha önceden tayin edilmiş plan ve program çerçevesinde uzaktan eğitim almasına olanak sağlanmıştır. Dolayısıyla uzaktan eğitim faaliyetleri, zaman, mekân ve maliyet yönünden eğitimin sınırlılıklarını en asgari seviyeye indirmektedir.

İnsanlar eğitim olanaklarına kavuşma ve eğitilmiş bireyler olma konusunda belli başlı sıkıntılarla yüz yüze geldiklerinden ötürü uzaktan eğitim yöntemiyle eğitimlerini devam ettirmektedirler. Bununla birlikte önemli çapta büyük sayılabacak bir öğrenci sayısı uzaktan eğitimle eğitim alma olanağını tercih etmiş ve yararlanmıştır. Uzaktan eğitimin en önemli hedefi sayı bakımından önemli bir sayıyı teşkil eden bireylerin eğitime yönelik beklentilerine cevap vermek, eğitim hizmetlerine ayrılan maliyetlerinin düşürülerek uzak yörelerde bulunanlar için eğitim hizmetlerini ulaşılabilir hale getirerek, öğrencinin dersleri istediği kadar ve istediği zamanda takip edebilme ve tekrar etme olanağına kavuşmasına olanak sağlamaktır. Her yaş gurubundan bireyin istediği seviyede eğitim olanağına kavuşmasına imkân vererek eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanmasına olanak vermektir (Altun ve Ateş 2008; Demirel, 2010; İşman, 2011; Uşun, 2006). Bununla birlikte öğrenenlerin ister eş zamanlı olsun ister eş zamanlı olmasın derslere katılabilmelerine ve kaydedilmiş videoların daha sonra istenilen zaman diliminde

istenildiği kadar seyredilip öğrenilmesine ayrıca genel ağda paylaşılmış olan ders notlarına ulaşarak eğitim alma imkanına kavuşmasına olanak sağlar.

Uzaktan eğitimin amaçlarını kısaca anlatılacak olursak, topluca ve ferdi biçimde eğitimde belirli standartlar sağlamak, Kullanılan son teknolojilerin genele yayılmasıyla uzaktan eğitim faaliyetlerine olan erişimi ve bilgini paylaşımını en üst düzeye çıkararak ondan yararlananları sayısal olarak arttırmaktır. Bunun yanında verilen eğitimsel bilgilerle bunların pratiğe dökülmesi arasında sürenin asgari düzeye çekilmesi ve sürekli eğitim faaliyetleri yürütülerek eğitimin devamlı olarak aktarılması ve birikimin oluşturulması istenmektedir (Ağır, 2007). Her türlü eğitimsel aşamada ve faaliyette bu süreçlerin başarıya ulaşmasında takip edilmesi gereken bazı kural ve ilkeler mevcuttur. Dolayısıyla uzaktan eğitiminde başarıya ulaşması için bir takım kural ve ilkeler vardır. Uşun (2006), da uzaktan eğitim faaliyetleri yürütülürken bazı kural ve ilkelerin varlığına değinmiştir.

Bu ilkeler şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Uzaktan yapılan eğitim faaliyetlerinin geleneksel olarak sürdürülen eğitim faaliyetlerine bir alternatif olarak görülmemesi gerektiği aksine uzaktan eğitimle klasik eğitimin birbirini tamamlayan iki eğitim süreci olarak değerlendirilmesi gerekir.
2. Yapılacak olan kurs eğitimlerinin hazırlanması aşamasında farklı disiplinlerden üyelerin olduğu kurullarca faaliyetlerini sürdürmelidirler.
3. Uzaktan eğitim etkinliklerinin yürütülmesi için oluşturulan yazılı ve basılı olan eğitim materyallerinin hazırlanmasında gerekli olan öğretim yöntem teknikleri ve materyal geliştirme tekniklerine ve ilkelere göre hazırlanması, herkesin sağlıklı bir şekilde erişebileceği yollarla bunlara ulaşması sağlanmalıdır.
4. Yapılacak olan uzaktan eğitim faaliyetlerinde belirli saatlerde yayınlar yapılması yerine videoların kaydedilmesi şeklinde olmalıdır. Şundan dolayı yayınların belli saatlerde yapılmasına karşın bireylerin zamanlarının bu saatlere uygun olmamasıdır.

Bireylerin uzaktan eğitim faaliyetlerine etkili bir şekilde katılabilmeleri ve uzaktan eğitim faaliyetlerinin sorunsuz bir şekilde yürütülebilmesi için ihtiyaç duyulan

şartlar analiz edildiğinde uzaktan eğitimin klasik eğitime bir seçenek olmadığı iki eğitim sürecinin de birbirini tamamladığı, verilecek olan uzaktan eğitim faaliyetlerinin kendi alanında uzman kişilerce hazırlanması gerektiği, uzaktan eğitimde de ihtiyaç olan basılı ve yazılı kaynak ve görsellerin uzaktan eğitimin ihtiyacını karşılayacak şekilde materyal sağlama ilkelerine göre oluşturulması gerektiği, her öğrencinin uygun zamanın aynı saatlerde olmayacağı göz önüne alınarak yapılacak eğitim faaliyetlerinin kayıt edilmiş videolarla yapılması ve öğrencinin buna kendine uygun olacak zaman diliminde ulaşmasının sağlanması olarak belirtilebilir.

Uzaktan eğitim yönteminin sağladığı üstünlük eğitimi demokratik yapıya kavuşturması, öğrencilere içerik yönüyle oldukça güçlü bir öğretme ortamı sağlaması, örgün eğitime ilave olarak öğrenim imkânları oluşturması, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin daha esnek bir yapıya kavuşmasını, öğrenenlerin bireysel öğrenme aşama ve hızlarına bağlı olarak onlara farklı alternatifler ve olanaklar sunması, öğrencilerde kendi başına düşünme olanağı sağlaması, eğitim olanaklarından daha fazla kişinin yararlanmasını sağlaması, her kademe ve yaş düzeyinden bireyin eğitime ulaşabilme olanağının sağlanarak eğitimde fırsat ve imkân eşitliği oluşturması, öğrencilerin kendi öğrenmelerini ayarlayabilmelerine, öğrendiklerini değerlendirme ve bireysel olarak kendilerini kontrol edebilmelerine olanak sağlayarak öğrencilerin tüm bu öğrenme aşamalarında aktif olarak katılmasına olanak tanır (Yumbul, 2021, s. 21).

Çeşitli sebeplerden ötürü örgün eğitim alamamış olan bireylere uzaktan eğitimle sunulmuş olan imkânlarla bağlı olarak alacakları eğitim kendilerine çok büyük avantajlar sağlayacaktır (Özer, 1998). Kısaca anlatılacak olursa bireyler yaşamlarının çeşitli aşamalarında fiziksel, ekonomik, sağlık, sosyal baskılar vb. sebeplerle eğitim yaşamına katılamamış olabilirler, uzaktan eğitimle sunulan imkânlar neticesinde bu bireyler kendi öğrenme hızlarında ve kademelerine uygun olarak öğrenme imkânını elde ederler. Bu durum bireye hem fırsat ve imkân eşitliği sağlar hem de bireysel olarak öğrenmesine olanak tanır.

Uzaktan eğitim faaliyetleri, bireylerin arzu ettikleri zaman diliminde eğitim almaları ve uygun maliyet koşulları açısından örgün ve yaygın eğitim faaliyetlerine göre daha ekonomiktir. Her yaş ve cinsiyet grubuna hitap etmesi ve istenilen mekân ve zaman diliminde eğitim alma imkânı sunan yaşam boyu öğrenme bazlı bir eğitim faaliyetidir.

Öğretmen ve öğrencinin aynı mekânda olmasını gerektirmeyerek iletişim kurmasına ve etkileşime geçmesine olanak sağlar. Bireylerin öğrenme hızlarına göre öğrenmelerine olanak tanıyan onların yaş, cinsiyet ve bölgesel ve fiziksel engellere rağmen bireylere has bir öğrenme olanağı sağlayan esnek ve çok yönlü bir eğitim modelidir. Öğrenenlere kendi başına öğrenme olanağı sağlar ve bu yöndeki becerilerinin gelişmesine katkı sağlar. Her birey öğrenmesinden sorumlu olması dolayısıyla ona kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almayı sağlar.

Çeşitli seçeneklerde ve farklı kategorik iletişim alternatifleriyle (yazılı ve basılı kaynaklar, görsel ve işitsel duylara dönük kaynaklar, çoklu ortam aygıtları (multimedya) ve bireylere etkileşimli öğrenme-öğretme alanları oluşturur (İşman, 2006). Kendini yenileyebilen ve güncellenmesi kolay öğretim kaynak ve içerikleriyle öğrenenlere yönelik yapılacak olan ölçme ve değerlendirmelerde bu hizmetlere yönelik araçları sunar.

Öğrencilerle hazırlanmış olan etkileşimli içerikler sağlayan değerlendirme ve içerik araç ve gereçleriyle yaptıkları öğrenmelerini hemen değerlendirip kontrol etme olanağına sahiptir.

Bireylere demokratik ve öğrencinin kendi hızında öğrenmesine olanak sağlar. Öğrenenlere sağladığı imkânlar yönünden esnek öğrenme koşulları oluşturur kısaca anlatılacak olursa; bu eğitim modelinde bireyler için bir mekân ve zaman kısıtlaması söz konusu değildir. Uzaktan eğitim zaman ve mekân konusunda esnektir. Her bireyin öğrenme hızının farklı olması açısından dikkate alındığında uzaktan eğitim bireysel hıza ve öğrencinin tam anlamıyla öğrenme sürecine dâhil olmasına imkân sağlar. Her yaş kategorisine hitap eden uzaktan eğitim sisteminde bireyler istedikleri yerde eğitim alma olanağına kavuşmaları uzaktan eğitimle eğitim alan birey açısından önemlidir (Yumbul, 2021).

Uzaktan eğitimin bahsi geçen avantajlarıyla beraber elbette ki birtakım dezavantajları da vardır (Çetiner vd.,1999). Klasik eğitim yönteminde öğretmenlerin öğrencilerle olan göz teması kurması eğitimin vazgeçilmez bir kontrol yöntemi olması durumunun uzaktan eğitimle yapılamaması bu sürecin başlıca sınırlılıklarındandır.

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinde verilecek bazı uygulamalı derslerin uzaktan yöntemiyle verilmeye elverişli olmaması ve bu derslerin uzaktan eğitimle verilmeye çalışılması eğitim faaliyetlerinin verimliliğini etkileyen diğer bir unsurdur. Bu süreçte her

dersin uzaktan eğitimle verilmesinin olanaklı olmaması nedeniyle verilecek olan derslerde öğrenci ve öğretmen derslerden yeterince verim alamayacaktır.

Uzaktan eğitim sürecinde bahsi geçen sınırlılıklar öğrencilerin maddi, fiziksel ve coğrafi şartlar gibi imkân sınırlılıkları olarak belirtilmiştir. Alan yazında dile getirilen avantaj ve dezavantajları belirtirken şu şekilde anlatılabilir. Uzaktan eğitim sistemiyle öğrenenlerin üst düzey biliş yeteneklerini ve bilgilerini geliştirirken, duysal ve motor becerilerinin gelişmesinde o kadar etkili olamamaktadır. Kısaca anlatılacak olursa uzaktan eğitim bilgilerin aktarılmasında ve öğrenilmesinde avantajlı bir konumdayken bu bilgilerin pratik olarak uygulanması açısından öğrenci açısından sınırlılık oluşturmaktadır. Buda gösteriyor ki uzaktan eğitim faaliyetleri her dersin öğrenilmesi ve uygulanmasında pratik fayda sayılamamaktadır.

Öğrenmede güçlük yaşayan bireyler açısından değerlendirildiğinde yüz yüze öğrenime ve etkileşime ihtiyaç duyan bireyler açısından avantaj oluşturmaz. Yüz yüze ilişkilerin gelişmesinde etkili bir avantaj elde eden klasik eğitim faaliyetlerinin aksine öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretmen ilişkisinin kısıtlı olduğu veya hiç olmadığı uzaktan eğitim faaliyetleri neticesinde öğrenen bireyler açısından değerlendirildiğinden bu yönleri eksik kalmakta, az gelişmekte veya hiç gelişmemektedir.

Öğrencilerin uzaktan eğitim faaliyetlerine ulaşması açısından teknolojik imkân ve yeterlilikler bakımından öğrenciye kolay ulaşma olanağı sunsa da her öğrencinin bu teknolojik imkân ve alt yapıya eşit şekilde sahip olamayacağı düşünüldüğünde uzaktan eğitim faaliyetleri herkese ve her kesime hitap etmesi yönüyle avantaj sağlarken herkesin aynı imkanlara sahip olamayacağı gerçeğini göz ardı ederek bu durumda bir fırsat ve imkân eşitsizliğine yol açtığı söylenebilir. Öğrenenlerin kendilerine ayırmaları gereken ders dışı zamanları da kapsamı neticesinde kişilerin dinlenme ve hobilerine ayıracakları zamanı da kapsayarak bir dezavantajlı durum oluşturmaktadır (Yumbul, 2021).

Bireylerin sosyalleşme sürecini sekteye uğratabilir. İlk etapta oluşturulan uzaktan eğitim altyapısının kurulumunun büyük ekonomik külfetle beraber zorluk oluşturmaları ve kurulumun devamlı olarak takip edilmesi için bir teknik elemana ihtiyacı uzaktan eğitim faaliyetlerinin başka sınırlılıklarıdır. Uzaktan eğitim faaliyetlerinde öğrenenlerin dikkatlerinin kolay dağılabilmesinden dolayı öğrenme süreçlerinden daha kolay kopmalarına neden olur. Hotaman (2020), uzaktan eğitimin öğrenen ve öğretmenlerin

sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılayamadıklarından dolayı bu süreç onların sosyalleşme ihtiyaçlarının daha da artmasına neden olmaktadır.

Öğrenme süreci başlarken veya devam ederken meydana gelecek olan teknik problemler neticesinde bu problemlerinin hızlı bir şekilde giderilememesi ve bundan dolayı oluşacak öğrenme kaybı uzaktan eğitimde oluşabilecek başka sınırlılıklarındandır. Bu sebeple bireylerin öğrenmesi açısından zaman, mekân ve yaş gibi kısıtlamaları olamamasına karşın öğrenme ortamında bireyler arasında aktif bir etkileşme ortamının olamaması neticesinde bireyler sosyalleşme ve yüz yüze iletişim olanaklarından faydalanamamaktadırlar. Oluşabilecek teknik, maddi ve fiziksel eksikliklerden ötürü uzaktan eğitim faaliyetlerinden alınabilecek verim düşmektedir (Yumbul, 2021).

Kaya (2021) tarafından aktarıldığı üzere, uzaktan eğitim ile ilgili yapılan çalışmalar, gerekli şartlar sağlandığında uzaktan öğrenen öğrencilerin yüz yüze eğitim alan öğrenciler kadar başarılı olabileceğini göstermektedir (Ör., Aly, 2013, 2016; Arbaugh vd., 2009; Cavanaugh, 2001; Gagne ve Shepherd, 2001; Smith vd., 2015). Basile ve D'Aquila (2002); Chen ve Jones (2007); Dell, Low ve Wilker (2010); Fortune, Shifflett ve Sibley (2006); Herman ve Banister (2007). Keller, Hassell, Webber ve Johnson (2009); Warren ve Holloman (2005) tarafından yürütülen çalışmalar, öğrencilerin öğrenmesi ve final notları açısından uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar etkili olduğunu göstermiştir (Akt. Kaya, 2021). Bazı araştırmalar ayrıca çevrimiçi uygulamalarla öğrenim gören öğrencilerin yüz yüze eğitim alan öğrencilere göre daha yüksek not aldıklarını ileri sürmektedir (Dendir, 2016; Enriquez, 2010; Shachar ve Neumann, 2003, akt. Kaya, 2021).

Bu çalışmaların sonuçlarından görüldüğü üzere, uzaktan eğitim ile öğrenim gören öğrencilerin yüz yüze eğitim ile öğrenim gören öğrenciler kadar iyi bir eğitim aldıklarını söylemek mümkündür. Simonson ve Schlosser (1999) tarafından belirtildiği üzere, “uzaktan eğitim dersi etkili bir şekilde tasarlanmışsa ve yüz yüze eğitime eşdeğer deneyimler mevcutsa, öğrenciler dersin öğretim hedeflerine ulaşacaktır” (akt. Kaya, 2020, s. 151)

2.5. Uzaktan Eğitim ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

Dünyayı saran Covid-19 pandemisiyle beraber, gündemimizde daha sık yer bulan uzaktan eğitim kavramı, toplumların eğitim alma ihtiyaçlarını çeşitli şekillerde karşılamıştır. Uzun yıllar boyunca da bu kavram hayatımızda varlığını devam ettirecektir. Gelişen teknoloji, değişen koşullarla beraber insanlar eğitim alma ihtiyaçlarını uzaktan eğitim faaliyetleriyle almaya çalışmak istemişlerdir. Bu durumda birçok soru da beraberinde gelmiştir. Uzaktan eğitimin avantajları, dezavantajları, hangi gruplara hitap ettiği, uzaktan eğitimin verimliliği, uzaktan eğitimde karşılaşılan teknik sorunlar, bireysel sorunlar vb. birçok soru ve sorun eğitimcilerin ve eğitim almaya hazır olan paydaşların aklını kurcalamıştır.

Uzaktan eğitimin toplumsal olarak bireylere sağlayacağı faydaların yanında onların karşılaşılabilecekleri temel sorunların neler olabileceğine dair ülkemizde ve dünyada uzaktan eğitim alanıyla ilgili pek çok çalışma gerçekleştirilmiştir.

Tabi ki uzaktan eğitimin Covid-19 pandemisinden sonra yoğun olarak küresel anlamda tüm dünyayı etkisi altına alması, sosyal hayatın durma noktasına gelmesi, çalışanların işlerinin aksaması, en önemlisi de eğitim faaliyetlerinin paydaşı olan öğrencilerin, öğretmenlerin ve ailelerin bu durumdan birebir olarak etkilenmeleri uzaktan eğitimin yoğun bir şekilde gündemde tutulmasına sebep olmuştur.

Daha önceden uzaktan eğitim alanında yapılan çalışmalarla beraber bu konunun çok geniş bir ölçekte tüm dünyayı etkisi altına alması, dünya çapında akademisyenlerin bu konu üzerine yoğunlaşmalarını sağlamıştır. Dün olduğu gibi bugün ve gelecekte de insanların sürekli olarak bilme ihtiyaçlarını nasıl karşılayacakları problemine ışık tutmak için karşılaşılabilecek sorunlara çözüm önerileri sunabilecekleri çalışmalar ortaya koymaktadırlar.

2.5.1. Uzaktan Eğitim ile İlgili Yurt İçinde Yapılmış Çalışmalar

Türkiye’de uzaktan eğitim ile ilgili yapılmış olan çalışmalar aşağıdaki paragraflarda sunulmuştur.

Barış (2015) araştırmasında, lisans öğrenimi alan öğrencilerin uzaktan eğitim faaliyetlerine karşı yaklaşımları; elinde bulundurduğu teknolojik imkanları, cinsiyet durumu, eğitim gördüğü dal ile genel ağa ulaşma gibi faktörler bakımından incelenmiştir. Uzaktan eğitime yaklaşım puanlarında genel manada bir düşüklük göze çarpmış, bununla birlikte eğitim alanların şahsi bir bilgisayara sahip olmayla öğrenim gördükleri dal arasında anlamlı yönde seyreden bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Öğrencilere yönelik yapılan bu uzaktan eğitimin değerlendirilmesi çalışmasında, uzaktan eğitime karşı öğrenci beklenti ve algılarının karşılaştırması yapılmış netice itibariyle öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik beklentilerinin puan ortalamasının algılama puan ortalamasından yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çakmak, 2013). Eğitim veren üniversitede sağlanan hizmet düzeyinin düşük seviyede olması itibariyle bu durum öğrencilerin beklentilerini karşılayacak bir potansiyel sağlayamamış böylece bu duruma sebep olmuştur. Öğrenci beklentileriyle sunulan imkanların yetersiz oluşu uzaktan eğitime yönelik algılarının da düşüş eğilimine geçmesine neden olur. Bu sebepten ötürü yüksek olan öğrenci beklentilerinin karşılanamaması bu duruma sebep olur.

Turizm eğitimi alan öğrencilerle yapılan bir araştırma konusunda uzaktan eğitime yönelik tutumlarının belirlenmesi ve ortaya konulması gaye edilmiş, uzaktan eğitimle yapılacak olan çalışmaların hem öğreticiler hem de öğrenciler açısından iyi bir imkân olduğu dile getirilmiş zaman ve mekân açısından iki tarafa da ekonomik olarak bir katkısının olduğu belirtilse de üniversitelerde yapılan tüm derslerin uzaktan eğitim kanalıyla yapılmaması gerektiği konusundaki fikirlerini belirtmişlerdir (Olçay ve Döş, 2016).

Özyürek, Begde, Yavuz ve Özkan (2016) tarafından yapılan bir diğer çalışmada uzaktan eğitim öğrencilerin hem çalışma hem de iş hayatlarının beraber götürmeleri yönünden kendilerine önemli bir avantaj sağladığı, üniversitedeki hocalarıyla yaptıkları uzaktan eğitim faaliyetlerinde kendileriyle iletişim konusunda bir sorun yaşamadıklarını dile getirmelerinin yanında genel ağ problemleri ve teknik aksaklıklar neticesinde derslerin takibinin bir anlamda zora düştüğünü belirtmişlerdir.

Bozkaya (1999) tarafından yapılan “yazılı ve görüntülü sembol sistemleriyle yapılan öğretimin örgün ve uzaktan eğitim öğrencilerine başarısına etkisi” adlı çalışmada sembol sistemlerinin öğrencilerin akademik başarısı, güven seviyeleri, zamanı etkili

kullanmaları, tutum ve öğrenmenin kalıcılığı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırmada yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitim öğretim türü olarak, sembol sistemleri olarak yazılı ve görüntülü sembol sistemleri kullanılmıştır. Araştırma üç kanalda incelenmiştir. 1) Yalnız yazılı materyallerle çalışanlar 2) Yalnız görüntülü materyallerle çalışanlar 3) hem yazılı hem de görüntülü materyallerle çalışanlar. Araştırma 161 tane üniversite 2. sınıf öğrencisiyle gerçekleştirilmiş bunların 87 tanesi açık öğretim öğrencisi 74 tanesi de örgün eğitim öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışma gruplarına 138 dakikalık bir görüntülü materyal ve 50 sayfalık yazılı materyal sunulmuş ve çalışma materyallerine bir hafta boyunca bireysel olarak çalışması istenmiş çalışılan sürelerin not alınması istenmiştir. Çalışmaların ardından öğrencilere t testi ve likert tipi tutum ölçeği uygulanmış iki hafta sonra aynı başarı testi kalıcılığı ölçmek için uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesi aşamasında Fisher LSD testi kullanılmıştır. Sonuç olarak yapılan veriler değerlendirildiğinde programa ilişkin başarılar ve alt düzey kavrama başarıları olumlu etkilenmiştir. Yazılı sembollerle çalışan grubun genel başarı ve hatırlama düzeyi diğer gruplara göre daha iyi hem yazılı hem de görsel materyallerle birlikte çalışan grupta kavrama düzeyinde diğer gruplardan daha başarılı olmuştur. Bu çalışma neticesinde öğretim türü ve sembol sistemlerinin öğrenenlerin sunulan içeriği öğrenmesi için harcadıkları süre üzerinde olumlu etkisi vardır. Öğretim sembollerinin öğrenilen içerik uzaktan ve örgün eğitim yoluyla eğitimlerini alan öğrencileri farklı yönlerden etkilemektedir.

Hakkari'ye (2009) göre senaryosu hazırlanacak olan ders teorik bir ders olması hasebiyle senaryolaştırılmalıdır. Senaryolaştırılırken verilecek bilginin anlamında değişiklik yapılmaması, uzaktan eğitim konusunda birçok örnek uygulama incelenerek en verimli yöntemin seçilmesi, yüz yüze verilmesi gereken derslerin yanında web üzerinden verildiğinde etkileşimli ve bol aktiviteyle zenginleştirilerek bilgiler somutlaştırılmalı, öğrencinin derse katılmasını sağlayacak etkinlikler olmalı ve değerlendirmenin yapılabilmesine olanak veren sınavlar yapılabilmelidir. Uygulamaya geçirilen senaryoda karşılaşılabilecek sorunlar tekrar gözden geçirilerek daha kullanışlı bir hale getirilebilir. Derslerde kullanılacak animasyonlar kullanılırken sade ve öz olmasına dikkat edilmelidir.

Gök (2011) tarafından tarama tekniği kullanılarak gerçekleştirilen çalışma, uzaktan eğitimde görev almış 13 farklı üniversiteden 81 öğretim elemanı ile gerçekleştirilmiştir. Değerlerin incelenmesinde parametrik istatistik varsayımlara ulaşıldığı durumlarda Tek yönlü (ANOVA) testi uygulanmıştır. Ortalama puanların çoklu karşılaştırılmasında Scheffe testi, sağlanamadığında ise Kruskal Wallis H-Testi ve Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizleri SPSS 16.0 da anlamlılık düzeyi 0.05 alınarak gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak; Uzaktan eğitimde görev alan öğretim elemanlarının temel bakışa ilişkin algı puanı 31,45 olup, orta seviyededir. “Temel bakışa ilişkin algı” faktörü son mezuniyet derecesi ve uzaktan eğitimde verilen toplam ders sayısına göre anlamlı düzeyde değişkenlik gösterdiği belirlenmiştir. Öğretim elemanlarının öğretim kaynaklarına ulaşma puanı ise 21,39 olup orta seviyededir. Buda öğretim elemanlarını teknolojiye ulaşma, ders araçlarının tanıtımı gibi konularda bir hazırlık eğitimine gereksinim duyduklarını göstermektedir. Eğitim öğretimin planlamasındaki algı puanları 18.5 olup yüksek bir seviyededir. Öğretim elemanlarının uzaktan eğitim algısı 71,36 olup orta seviyededir. Profesörlerin eğitim ve öğretimdeki planlama algıları doçent ve yardımcı doçentlere göre daha düşük seviyededir. Son mezuniyet derecesine bağlı olarak uzaktan eğitim algılarının anlamlı biçimde farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Doktora düzeyindekilerin lisans ve yüksek lisansa göre uzaktan eğitim algısının daha yüksek olduğunu, doçent ve yardımcı doçentlerin uzaktan eğitim algısının profesörlerinden daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Kavrat (2013) tarafından öğreticilerin uzaktan eğitime yönelik yeterliliklerinin ölçüldüğü çalışmada çevrimiçi metotla 32 değişik üniversiteden 209 öğrenciye ilişkisel tarama modeliyle hazırlanmış beşli likert modelinde 49 madde ve sekiz alt boyuttan oluşmuş “çevrimiçi öğretmen yeterlilik ölçeği” hazırlanarak uygulanmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler yorumlandığında öğreticilerin konu alanına yönelik yeterliliklerinin eğitsel yazılım geliştirme yeterliliklerine göre çok daha iyi olduğu gözlemlenmiştir. Öğreticilerin eğitsel yazılım alanlarında kendilerini geliştirebilmeleri için kurslar düzenlenme önerisi yapılmış, internet kullanımının daha çok eğitsel yönde gerçekleştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldız (2015) tarafından yapılan “Uzaktan Eğitim Programlarında Ders Veren Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Bilgi, İnanç ve Uygulamaları

Arasındaki İlişkiler” adlı çalışması uzaktan eğitimle ders veren üç farklı üniversiten 16 öğretim elemanı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma nicel ve nitel yöntemlerin beraber kullanıldığı karma bir yöntemle yapılmıştır. Öğretim elemanlarının açık öğretime dair bilgileri açık uçlu sorularla belirlenmiş, uzaktan eğitime karşı inanç düzeyleri de bu yönde geliştirilen öz yeterlilik algısı ve yarar algısı ölçekleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırma neticesinde öğretim elemanlarının uzaktan eğitime yönelik pek fazla geçerli bir fikirlerinin olmadığı yapılan fikir beyanlarının da kişisel düşünceleri olduğu ve kavramsal olarak uzaktan eğitime yönelik net bir bilgilerinin olmadığı belirlenmiştir. Teknolojinin araçsal boyutta kullanılması bakımından öğretim elemanlarının kendilerini yeterli gördükleri, yapılacak öğretim yeterliliklerinde ise öz yeterlilik algılarının düşük olduğu saptanmıştır. Zaman ve mekân esnekliği sağlaması açısından yararlı bulunan uzaktan eğitim, eleştirel düşüncenin gelişmesi, motivasyonu sağlama ve katılım düzeyinin artması konularında daha az yararlı olduğu fikri ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanlarının uzaktan eğitimin yararlı bulunması algısına karşın, uygulama ile arasında anlamlı düzeyde farklılıklar bulunmuş bu durumda inancın uygulama durumunu kısmi olarak etkilediği sonucuna ulaşılabilir.

Kokoç (2019) çalışmasında öğrencilerin çevrimiçi ortamlardaki bağlılık düzeylerinin akıllı telefon bağımlılıkları öz yeterlilik ve öz düzenlemeyle olan ilişkisini belirlemeyi amaçlamaktadır. 1514 öğrenci üzerinde yapılan çalışmada yol analizi (path analysis) tekniği kullanılmış olup çevrim içi öğrenme alanlarında öğrenci bağlılığını etkileyen değişkenlerin bireyin öz düzenlemesi ve akıllı telefon bağımlılığı olduğu saptanmıştır. Öğrencilerinin öz düzenleme kabiliyetlerinin artmasına bağlı olarak akıllı telefon bağımlılığının azalacağı sonucu ortaya çıkmış bu durumda öğrencinin çevrim içi öğrenme alanlarına olan bağlılığının artacağı belirlenmiştir.

Uzaktan eğitimin faaliyet ve imkanlarını gelişmesiyle beraber ve Çin’in Wuhan kentinde başlayıp bütün dünyaya yayılan Covid-19 pandemisinden ötürü oluşan zorunlu koşullardan dolayı yaşamımızı bu alana yönlendirilmemiz kaçınılmaz olmuştur. Eğitim öğretim faaliyetlerinin oluşan bu zorunlu koşullarla beraber çağın ihtiyaçlarının da göz önüne alınmasıyla bu alanda yapılan çalışmalara daha çok ağırlık verilmiştir. Bu çalışmalar aşağıdaki paragraflarda sunulmuştur.

Arı ve Kanat (2020) tarafından yapılan çalışma neticesinde Çin'den başlayıp dünyaya geneline yayılan Covid-19 pandemisi sonrası okulların kapanması ve uzaktan eğitim faaliyetlerinin yapılması neticesinde öğrencilerin uzaktan eğitim faaliyetlerinde herhangi bir problem yaşamadıkları belirtilse de uzaktan eğitimle verilen derslerin yüz yüze verilen derslerin yerini tutamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Duran (2020), yaptığı fenomenolojik incelemesinde 12 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirdiği bu çalışmada uzaktan eğitim faaliyetlerinde öğrenen-öğrenen ve öğrenen-öğreten arasındaki etkileşimin sınırlı olması sebebiyle oluşan endişenin öğrenenlerin eğitimsel algılarında negatif durumlar oluşturduğu sonucuna varmıştır.

Karatepe, Küçükgençay ve Peker (2020) tarafından yapılan çalışma neticesinde şu bulgulara ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarıyla yapılan çalışma neticesinde katılım gösterdikleri uzaktan eğitim derslerine genellikle akıllı cep telefonlarıyla katılım sağladıkları ve sabit internet alt yapısı olan internetten kullandıkları belirlenmiş. Eş zamanlı olarak yapılan uzaktan eğitim faaliyetlerinde daha çok sözlü sunumların faydalı olduğunu ve eğitim açısından kolaylık sağladığını dile getirmişler fakat öğretmen adaylarının uzaktan eğitime bakışının olumsuz olduğu, bu derslerin gelecekte olmayacağı görüşünü benimsedikleri yapılan araştırmayla ortaya konmuştur.

Keskin ve Özer (2020) tarafından öğrencilerin genel ağ tabanlı öğrenmeyle aynı doğrultuda öğrenciye sunulan eğitim hizmetinin değerlendirildiği araştırmada, sağladığı üstünlüklerin yanında aleyhte olan durumlarında olduğunu belirlemiştir. Aleyhte olan yanlarının olmasına karşın Covid-19 pandemisinin dünya geneline yayılması neticesinde bu olumsuz durumda insanların tekrardan faydalanabileceği ve yararlanabileceği bir eğitim alanı olarak kullanılabileceği anlaşılmıştır. Bu konu ile alakalı olarak yapılan çalışmaların genel olarak Covid-19 pandemisinden önce ve sonrası olarak ayrılarak işlendiği belirtilebilir.

Yumbul (2021) çalışmasında liselerde görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarını incelemiştir. Tarama modeli kullanılmıştır. Liselerde görev alan öğretmenlerin uzaktan eğitime karşı tutumlarının ortalama puanının, orta değere oldukça yakın olmakla beraber olumlu bir tutum sergileme yönüne doğru ilerlediği gözlenmiştir. Bayan ve erkek öğretmenlerin uzaktan eğitime karşı tutumu incelendiğinde erkek

öğretmenlerin uzaktan eğitime karşı tutumunun bayan öğretmenlere göre daha olumlu bir yapıda olduğu gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin çalıştıkları kurum ile uzaktan eğitime karşı tutumlarında anlamlı bir farklılaşma gözlenmemiştir. Genç öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının daha fazla mesleki kıdeme sahip öğretmenlere nazaran daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Akgül (2021), gerçekleştirdiği çalışmada uzaktan eğitimde ortaokul öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğrenci velilerin görüşlerini incelemiş, çalışmada 15 ortaokul öğrencisi, 15 öğrenci velisi ve 15 sosyal bilgiler öğretmeniyle uzman kişiler eşliğinde hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden olan fenomenoloji modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitime karşı mesafeli oldukları bunda uzaktan eğitimden istedikleri verimi alamadıklarından kaynaklanması sebebiyle olduğu gözlemlenmemiştir. Uzaktan eğitimdeki teknik sorunlar, okul ve arkadaş ortamının özlenmesi ve öğretme ve öğrenmede yaşanan zorluklar bunun başlıca sebepleri olarak belirtilmiştir. Araştırmaya katılan veli ve öğretmen görüşlerinde genel olarak internet alt yapısındaki eksikliklerden bunların giderilmesi için gereken çözüm önerileri görüş olarak belirtilmiş, öğrenci, velileri çocukların Covid-19 sürecinde sağlıklı ve güvenli bir ortam olan evde derslerini almalarını genel olarak olumlu bulmuşlardır. Sonuç olarak uzaktan eğitimde gelecekte teknolojik yatırımlarla alt yapının iyileştirilmesi ve ailelere uzaktan eğitime katılmaları için teknolojik desteklerin sağlanması ve yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitim süreçlerinin beraber yürütüldüğü hibrit eğitim modeli önerileri sunulmuştur.

Arabacı (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Erzurum İl merkezinde bulunan 5 farklı ortaokulda görev alan öğretmenlerin uzaktan eğitim algıları ve bu eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin uzaktan eğitime karşı tutumları incelenmiştir. Araştırma 201 öğretmen ve 604 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Gök (2001) tarafında geliştirilmiş olan öğretmen uzaktan eğitim algısını belirlemek amacıyla “Uzaktan Eğitim Algı Ölçeği” kullanılarak elde edilen güvenilirlik katsayısı 90 bulunmuştur. Yapılan çalışmada araştırma sonuçlarına göre uzaktan eğitimin algı ölçeğinin alt etkenlerinden öğretmenlerin, uzaktan eğitime temel bakışa yönelik algıları etkenine bağlı olarak algı düzeylerinin düşük seviyede olduğu öteki etken ve ölçeğin bütününe dönük algılarını orta

seviyede olduğu sonucu elde edilmiştir. Öğretmenlerde uzaktan eğitime dönük olarak algılarında yaş, cinsiyet durumu, branşları, meslekte sahip oldukları tecrübe süreleri ve teknolojiye hâkim olma seviyeleri yönünden anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmamıştır. Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarında ise öğrencilerin ölçeğin alt faktörleri olan uzaktan eğitimin katılımcıya faydaları, uzaktan eğitimin teknik boyutu ve uzaktan eğitim isteği faktörlerine bağlı olarak öğrencilerin tutum düzeylerinin yüksek seviyede belirlendiği, uzaktan eğitim faaliyetlerinin öğretime tesiri, uzaktan eğitimde karşılaşılan problemler faktörüne ve ölçeğin bütününe dönük tutumlarının orta seviyede olduğu sonucu elde edilmiştir. Uzaktan eğitimde cinsiyet ve eğitim gördükleri sınıf seviyesi bakımından öğrenci tutumlarında bir anlamlı farklılaşma görülmezken öğrencilerin uzaktan eğitim faaliyetlerine erişim bakımından anlamlı düzeyde bir farklılaşma gözlenmiştir. Bu durum bütün hafta ve haftada en az 3 veya 4 gün uzaktan eğitime erişim sağlayan öğrencilerin lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Arslan ve Bircan (2019) tarafından Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarını ortaya çıkarmak amacıyla geliştirilen “Uzaktan Eğitim Tutum Ölçeği” kullanılarak elde edilen güvenirlik katsayısı ise 89 bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre uzaktan eğitim algı ölçeğinin alt faktörlerinden öğretmenlerin, uzaktan eğitime temel bakışa yönelik algıları faktörüne bağlı olarak algı düzeylerinin düşük düzeyde olduğu diğer faktör ve ölçeğin tamamına yönelik algılarını orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmada uzaktan eğitime katılan öğrencilerin çeşitli alt yapı ve sistemsal problemler yaşadığı sonucuna ulaşılmış bunun neticesinde bazı öneriler de bulunulmuştur. Uzaktan eğitim alt yapısının iyileştirilerek geliştirilmesi, uzaktan eğitim veren öğretmenlerin ciddi zaman ve emek harcamasından ötürü iş yüklerinin azaltılması, uzaktan eğitimle ilgili öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda çalışmalar yapılmalı ve onların uzaktan eğitim algıları belirlenmelidir. Teknolojik imkân ve ulaşılabilirlik açısından herkes faydalandırılmalıdır.

Laçın (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Mesleki ve Teknik lise ile Çok Programlı Liselerde görev alan 25 öğretici ve 25 idareci ile gerçekleştirilmiş olup nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada meslek dersi veren öğretmen ve okul idarecilerinin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar irdelenmiştir. Yapılan çalışmada uzaktan mesleki eğitim alanında başlıca

sorunlardan biri uygulama kısmında öğrencilerin sıkıntılar yaşaması. Pandemi süreci boyunca devam eden öğrencilerin deneyim kazanmaları amacıyla stajlarını işyerlerinin kısmi olarak kapalı olması veya tam zamanlı çalışamaması nedeniyle bu konuda yeterince deneyim kazanamadıkları problemiyle karşılaşmışlardır. Bu süreçte 9. Sınıfların okul ortamıyla tanışamaması, öğretmenlerin eve iş yaşamının pandemi sürecinde iç içe geçmesi, öğrencilerin ölçme ve değerlendirme kısmında yaşanan sorunlar gibi birçok sorun tespit edilmiştir. Mesleki eğitimde teorik kısımda bilgiler verilmiş olmasına karşın verilen bilgilerin pratiğe dönüşemediği atölyelerde deneyim kazanılmadığı belirlenmiştir.

Tuncer'in (2021) tarafından uzaktan eğitimle uygulamalı ders alan öğrencilerin, uzaktan eğitime yönelik görüş ve tutumlarını belirlenmesi amaçlı çalışma gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada karma desenle hazırlanmış olup nitel boyutuna yönelik yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmış, formun nicel boyutunda ise 35 maddeden oluşan Uzaktan Eğitim Yönelik Tutum ölçeği kullanılmıştır. Beş farklı bölümde eğitimlerini sürdüren ve uzaktan eğitim şeklinde uygulama derslerine yönelik olarak eğitim alan 10 tane öğrenci ile görüşülmüş, 10 değişik bölümde eğitimlerini sürdüren ve uzaktan eğitim yöntemiyle uygulamalı olarak ders alan totalde 236 öğrenciye uygulanmış bir ölçektir. Yapılan görüşme sonucunda 6 ana konu ortaya çıkmıştır. İncelemeler neticesinde bölüm farkı olmaksızın öğrencilerin uygulamalı olarak aldıkları derslerin uzaktan eğitim şeklinde almaktan memnun olmadıkları belirlenmiş ve çeşitli zorluklarla karşılaştıkları ortaya çıkmıştır. Elde edilen verilere göre, uygulamalı derslerini uzaktan eğitim yöntemiyle alan öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik olumsuz bir tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Ulaşılan veriler öğrencilerin eğitim aldıkları bölümler itibariyle uzaktan eğitime karşı tutumlarında bir farklılık oluşup oluşmadığını belirlemek maksadıyla da kullanılmıştır. Farklılaşma olup olmadığını incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Sonuç itibariyle farklı bölümlerde öğrenim alan öğrencilerin, öğrenim gördükleri bölümler itibariyle uzaktan eğitime karşı tutumlarında bir farklılık oluşturmamıştır.

Atılğan vd., (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinin gözünden acil uzaktan öğretim sürecinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Araştırmaya 84 tıp fakültesinden 2611 öğrencinin katılımıyla tanımlayıcı nitelikte bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Grupların karşılaştırılması aşamasında ki kare testi uygulanmıştır. Açık uçlu olarak hazırlanmış olan sorulara verilen cevapların analizinde

betimsel analiz yöntemine başvurulmuştur. Araştırmaya katılım gösteren 2611 istekli öğrencinin %93,4'ü devlet, %6,6'sı ise vakıf bünyesindeki yükseköğretim kurumlarında eğitimlerini devam ettirdikleri gözlemlenmiştir. Acil uzaktan öğretimdeki deneyimler aşamasında bilişsel olarak üzerlerindeki yükün fazla olduğunu ve bu durumun yorucu olduğunu, eğitimlerinde bazı yönlerden eksik kaldıklarını, öz düzen konusunda problem yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Yetkinleştirmeye dönük tavsiyelerde ise “uygulamalı eğitime dönük çare üretilmesi” ve “etkileşimin artırılması” durumları ön planda bulunmaktadır. Sonuç olarak tıp fakültesinde okuyan öğrencilerin görüşleri de dikkate alınarak eğitim faaliyetlerini planlanması ve sınavların düzenlenmesiyle ilgili olarak öğrencilerin sürece dâhil edilmesi gerektiği, bu durumun gerçekleştirilecek planlama ve etkili adımların atılabilmesine imkân tanıyacaktır.

Birişçi (2013) tarafından yapılmış bu çalışmanın amacı, video konferans tabanlı uzaktan eğitim etkinlikleri ile öğrenim görmekte olan öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutum ve görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırma, 2010–2011 eğitim öğretim yılı ilk döneminde, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümündeki “Felsefeye Giriş-I” dersi boyutunda eğitimlerini sürdüren 41 öğrenci ile sürdürülmüştür. Bu çalışmada özel durum yöntemiyle birlikte uzaktan eğitime yönelik tutum ölçeği (UEYTÖ) uygulanmış olup video konferans destekli uzaktan eğitim programıyla alakalı eğitimi talep edenlerin görüşlerini ortaya çıkarmak üzere görüş ortaya çıkarma formundan istifade edilmiştir. Gerçekleştirilen ölçekten sağlanan verilerin analizi neticesinde, öğrencilerin uzaktan eğitime dönük tutumunun kararsız bir düzeyde gerçekleştiği ortaya konulmuştur. Yapılan uygulamanın sonunda öğrenciler, alana yönelik farklı öğreticilerle tanışma imkanına sahip olunmasını video konferans destekli uzaktan eğitim sisteminin pozitif bir özelliği olarak betimlenmiştir. Video konferans sisteminde ortaya çıkan teknik sorunların, ders anlatımları zarfında öğretmen-öğrenen arasında iletişim sağlanmasında engel oluştuğunu dile getiren öğrenenler, öğretmenle yüz yüze bir mekânda bulunmama bu sebeple derslere konsantre olamama gibi bazı problemlerle karşılaştıkları sonucuna ulaşmıştır.

Cantürk ve Cantürk (2021), gerçekleştirdiği araştırmayla İngilizce öğretmenlerinin Covid-19 küresel salgını zarfında yürüttükleri uzaktan eğitim tecrübelerinin metaforlar kanalıyla ortaya konulması düşünülmüştür. Çalışma nitel araştırma modellerinden fenomenolojik bir çalışmaya örnek teşkil etmektedir.

Araştırmaya ilkökul, ortaokul, Anadolu lisesi, meslek lisesi ve halk eğitim merkezinde çalışan 53 İngilizce öğretmenini online form doldurarak katılmıştır. Araştırma sonuçları neticesinde öğretmenlerin uzaktan eğitim faaliyetleriyle yürüttükleri ders aktarımı ile alakalı olarak yaptıkları metaforlarda etkileşim problemi en fazla dile getirilen mevzu olmuştur. Öğretmenlerin uzaktan öğrenme ortamlarını salgın sürecinde bir ihtiyaçtan ortaya çıkarak betimlenmesi araştırmayla ilgili mühim başka bir mevzu olarak ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin bir bölümü (%30,19) uzaktan eğitimde sınıf idaresini rahat olarak belirtirken bir diğer bölümü (%24,53) meşakkatli bir süreç olarak belirtmiştir. Öğreticiler, uzaktan eğitimin öğrenenler açısından erişim ve disiplin sorunu oluşturduğunu dile getirmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre İngilizce öğretmenlerinin uzaktan eğitim derslerinde Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Bilişim Ağı olan (EBA) ile çevrimiçi program olarak kullanılan Zoom programını daha çok kullandıkları belirlenmiştir.

Özdoğan ve Berkant (2020) gerçekleştirdikleri çalışmalarında Covid-19 pandemisinin nedeniyle gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetleri neticesinde Türkiye’deki uzaktan eğitim faaliyetlerinin paydaşlarının bu süreçteki sorunlara ve bu sorunlara getirilen çözüm önerilerine yönelik görüşlerini irdelemektir. 137 eğitim paydaşıyla gerçekleştirilerek yarı yapılandırılmış görüşme formlarının kullanıldığı çalışma nitel bir çalışma olup olgu bilimsel bir desene göre düzenlenmiştir. Elde edilen verilerin içerik analizine tabi tutulduğu çalışmada elde edilen sonuçlara göre uzaktan eğitim faaliyetlerinin avantajlı yönlerinin genel olarak zaman ve mekân gibi durumlarda esnek olması gibi ön plana çıkarken, derslerin istenildiği kadar izlenebilmesi, pandemi sürecinde eğitim ihtiyacının giderilmesi, bulaşıcı olan hastalıktan korunma, eğitim faaliyetlerinde teknolojinin mahiyeti ve bireylerde teknolojiyi kullanma becerisinin ilerletilmesi olarak gözlemlenmiştir. Uzaktan eğitimde gerçekleşen dezavantajlı durumlar ise bireylerde motivasyon düşüklüğüne neden olması, eğitim faaliyetlerinde ölçme ve değerlendirme konusunda yaşanan eksiklikler, teknolojik aletlerdeki yetersizlik ve bu durumda eğitim ve fırsat eşitliğinde oluşan eşitsizlikler, teknolojik problemler, öğrenen ve öğretmen arasında ki etkileşim ve iletişim kopuklukları, bireylerin sosyalleşememesi vb. Paydaşların çözüm teklifleri ise genellikle uzaktan eğitim aşamasında ölçme ve değerlendirilme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, bireyler arasında imkân ve fırsat eşitliği sağlanarak, ders sayılarının optimal sayıda tutulması, ders süreçlerinde etkili bir iletişim ve etkileşim süreci oluşturulması olarak belirlenmiştir.

Şeren vd. (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada uzaktan eğitim sürecinde yaşanan süreci deneyimleyen akademisyenlerin uzaktan eğitim faaliyetleriyle ilgili görüşleri incelenmiştir. Araştırma da nitel araştırma yöntemlerinden temel nitel araştırma desenine başvurulmuş, amaçlı örneklem yöntemine göre 2019-2020 eğitim öğretim yılının birinci döneminde eğiti faaliyetlerine uzaktan devam eden Samsun 19 Mayıs Üniversitesinde görev alan 6 öğretim elemanı seçilmiştir. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde, akademisyenlerin uzaktan eğitimin daha çok dezavantajlarına dönük fikirler ortaya koydukları fakat yine de bazı aşamalarda uzaktan eğitimin avantajlı yönlerini de vurguladıkları gözlemlenmiştir. Akademisyenler uzaktan eğitimin avantajlarını; yüksek lisansta tatbik etme kolaylığı oluşturması, mekân ve zaman kolaylığı ve bağımsızlığı sağlaması, öğrenenlerin ders materyallerine erişimini kullanışlı hale getirmesi, öğrenenlere iletişim kurma olanağı sağlaması, akademisyenlerle birebir iletişim kurabilme imkânı oluşturması, sistemin çevrimiçi sınavlara hızlı geri dönüt imkânı sağlaması ve öğrencinin sınav kaygısını minimize etmesi şeklinde belirtilmiştir.

Tunga ve İncoğlu (2016) tarafından yürütölmüş bu çalışmanın gayesi e-öğrenme (intranet) çalışma alanlarında oyuna dayalı kullanımının öğrenenlerin ders başarısı ve derse katılım boyutuna olan etkileme düzeyini irdelemektir. Gerçekleştirilen bu çalışmada, deney grubunu teşkil eden öğrenenlerin oyunlaştırılmış e-öğrenme koşullarından faydalanırken, kontrol grubu öğrenenleri ise klasik e-öğrenme koşullarından faydalandırılmışlardır. Araştırma 2015-2016 yılları arasında bir devlet üniversitesinde öğrenim gören 46 birinci sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Karma bir araştırma olarak sürdürölen çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen akademik başarı testi, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve Moodle ÖYS kayıtlarından veri toplama aracı olarak faydalanılmıştır. Yapılan çalışmanın sonunda deney grubu öğrenenleri ile kontrol grubu öğrenenlerine dair son test ve izleme testi puanları arasında birbirini destekleyen manidar bir fark gözlenmemiştir. Her iki gruba ait derslere katılma durumları gözden geçirildiğinde, deney grubu öğrenenlerinin kontrol grubunu teşkil eden öğrenenlerden daha fazla sayfa görüntöleme sayısına ulaştıkları görölmüşür ve eğitsel etkinliklere daha yüksek katılım gösterdikleri belirlenmiştir. Nihayet, deney grubu öğrencileri e-öğrenme ortamının oyunlaştırılmasında faydalanılan tamamlayıcı öğelerin

isteklendiren, gelişim düzeylerini takibi kolaylaştıran ve yapılan faaliyetleri sonuna kadar götürmeye isteklendiren bir özelliği barındırdığını ortaya koymuştur.

Yıldız (2020) çalışmasında üniversite öğrencilerinin pandemi sürecindeki eğitimlerine ilişkin görüşlerine başvurulmuştur. Bu çalışma nitel çalışma desenlerinden vaka çalışması olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma bir devlet üniversitesi olan Atatürk üniversitesinde eğitim gören 16 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Veriler bir uzman tarafından da incelenmiş görüşme formu ile elde edilmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin değişik türde dijital alt yapı ve programlar kullanarak derslere katılım sağladığı belirlenmiş, öğrencilerin eğitim sürecinin teorik dersler konusunda olumlu geçtiğini belirtse de uygulama gerektiren dersler konusunda istenilen verimin alınamadığı belirtilmiştir. Yapılan sınavların genel olarak ödevlendirme şeklinde gerçekleştiğini belirtmişlerdir. İleri yaşlarda bulunan öğretim elemanlarının teknoloji kullanma konusunda ki yetersizlikleri de bu süreçteki olumsuz faktörlerden olduğu belirtilmiştir. Uzaktan eğitim faaliyetlerinde öğrencilerin araştırmaya teşvik edilmesi ve çalışmalarında kendisine yeteri kadar zaman ayırabilmesi de bu sürecin avantajları olarak belirtilmiştir.

Yurtbakan ve Akyıldız (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın özünde uzaktan eğitim aşamasında sınıf öğretmenleri, ilkokul öğrenciler ve öğrenci ailelerinin zorunlu izolasyon sürecinde yaşadıkları durumları analiz edebilmek amacıyla görüşlerine başvurulmuştur. Çalışmaya öğretmen, öğrenci ve öğrenci ailelerinden on üçer kişi olmak üzere toplamda 39 kişi katılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojisi deseni uygulandığı bu çalışma betimsel bir çalışmadır. Yapılan analizler neticesinde öğrenci ve ailelerinin yapılan eğitim faaliyetlerini eğitici buldukları fakat öğretmenlerin konuların detaylı olarak anlatılamamasından dolayı yeteli bulmadıkları gözlemlenmiştir. Öğrenci ve velilerin de doğrulamaları neticesinde öğrencilerin öğretmenlere ihtiyaç duydukları anda ulaşabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Uzaktan eğitim faaliyetlerinin yüz yüze yapılan eğitim faaliyetleri kadar iyi olamayacağı görüşü öğrenci velileri ve öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. Veliler derslerin kısa olduklarını dile getirse de öğrenciler derslerde herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını dile getirmişlerdir. Sınıf öğretmenlerin canlı derslerin kendi öğrencileriyle yapılması konusunda görüş bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Aras ve Karakaya (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışma yükseköğretim kurumlarında spor eğitimi veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitime dönük görüşleri irdelenmiştir. Yapılan çalışma nitel bir çalışma olup araştırma deseni olarak olgu bilimi kullanılmıştır. Araştırmayı gerçekleştirenler tarafından hazırlanmış görüşme formundan elde edilen sonuçlar içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmaya bir devlet üniversitesi olan Fırat Üniversitesi akademik kadrosunu teşkil eden 20 kişi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretim elemanlarının uzaktan eğitim sürecine ilişkin bilgi düzeylerinde orta seviyede bir bilgiye sahip oldukları gözlenmiş, öğretim elemanlarının uzaktan eğitimin geleceğini dönük görüşleri incelenmesi neticesinde uzaktan eğitim faaliyetlerinin hızlı bir şekilde yaygınlaşacağı ve var olan sisteme adaptasyonun sağlanacağı sonucuna ulaşılmıştır. Derslerin uzaktan eğitim yöntemiyle aktarılmasının uygulamalı dersler açısından sorun teşkil edeceği fakat teorik dersler konusunda faydalı olabileceği görüşü elde edilmiştir. Uzaktan eğitimle verilen derslerin öğrenci ve öğretim elemanına yarar sağlayacağı bunun yanında bu derslerin zamandan tasarruf sağlama konusunda yararlı olacağı ortaya konulmuştur.

Kürtüncü ve Kurt (2020) çalışmalarında Covid-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin yaşadıkları problemlerin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma 516 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirilmiş tanımlayıcı bir araştırmadır. Derslerin yürütülme mekanizması ve sınavlara dair uzaktan eğitim felsefesinin internete dayalı olması sebebiyle öğrenenlerde kaygıya yol açtığı belirlendi. Bilhassa öğrencilerin dönem uzatacakları veya okuldan mezun olamayacağı gibi durumları düşündükleri tespit edildi. Bunu yanında kısıtlı imkanlara sahip olan öğrencilerin ders takibi konusunda akranlarıyla eşit bir süreci yaşayamadığı problemi olduğu anlaşıldı. Pandemi sürecinde uygulama gerektirmeyen dersleri için yükseköğretim kurumlarının uzaktan alt yapı sistemlerinin devamlı olarak yenilenmesi, yeterli imkân ve şartlara sahip olmayan öğrenenler için alternatifler oluşturulması ve uygulama gerektiren derslerin sonraki dönemlerde ivedi bir şekilde tekrar edilmesi şeklinde çalışmalar yapılması tavsiye edilmektedir. Hemşirelik bölümünde uygulama bakımından dersleri veren akademisyenlerin daha sonraki süreçte yapacakları dersler namına yeni yöntem ve teknikler geliştirmeleri icap etmektedir. Öğrenenlerin devamlı olarak stres ve kaygı yaşamalarının önüne geçmek adına yükseköğrenim kurumu onlara psikolojik destek sunmalıdır.

Afşar ve Büyükdoğan (2020) gerçekleştirdikleri çalışmada İİBF ve SBBF öğrencilerinin katılım göstermesiyle 432 kişi ile gerçekleştirilmiş nicel bir çalışma örneğidir. Çalışmada elde edilen veriler anket yordamıyla toplanmıştır. Gerçekleştirilen analizler neticesinde araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin büyük bir kısmı her gün şahsi bilgisayarlarıyla ders takiplerini yapmışlardır. Öğrencilerin yarısı uzaktan eğitim yöntemini tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu süreçte en çok karşılaştıkları teknik sorunlara karşın öğrenciler uzaktan eğitim faaliyetlerini verimli ve uygulanabilir olduğunu belirtmişlerdir. İnternette gerçekleştirdikleri araştırma kabiliyetlerinin bu süre zarfında arttığını ve vakitlerini daha verimli geçirebildiklerinin de ayrıca belirtmişlerdir.

İmamoğlu ve İmamoğlu (2020) uzaktan eğitim kapsamında öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışma nitel bir araştırma olup tümevarımsal bir yöntemle veriler analiz edilerek elde edilen sonuçlara göre veriler yorumlanmıştır. Katılımcılar Sinop ili içerisinde yer alan iki devlet okulundan görev alan öğretmenlerden oluşmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda şu sonuçlara ulaşılmıştır. Öğretmenlerin korona virüs ile ilgili olarak sahip oldukları bilgiler yeterli düzeydedir. Öğretmenlerin korona virüs için alınan tedbirleri yeterli düzeyde buldukları ve bunu olumlu olarak değerlendirdikleri ve yapılan uzaktan eğitim faaliyetlerini uygun bulduklarını, hızlı gelişen bu süreç için alınabilecek tüm önlemlerin alındığı görüşünü belirtilmişlerdir. Uzaktan eğitimde var olan teknik sorunlar dile getirilmiş bunu yanında kırsala doğru internet kaynaklı problemler olduğu belirtilmiştir. Uzaktan eğitimde ekonomik şartlara bağlı olarak bir fırsat ve imkân eşitsizliği olduğu görüşü de belirtilmiş buna rağmen uzaktan eğitim uygulamalarını yararlı bulmalarına rağmen zorunlu olarak oluşan şartların bu duruma gelmesini neden olarak belirtmişlerdir. Özetle bu sürecin başarısı, uzaktan eğitimdeki tüm tarafların bu durumda üzerlerine düşeni aktif olarak gerçekleştirdikleri ve oluşabilecek teknik problemlerin minimuma indirildiği bir hedefe dönük olmasına bağlıdır. Sonuç olarak uzaktan eğitim sisteminde tüm paydaşların zamana ihtiyaçlarının olduğu anlaşılmaktadır.

Kurnaz ve Serçemeli (2020) uzaktan eğitim vasıtasıyla muhasebe eğitimi alan öğrencilerin bu duruma ilişkin görüşlerinin incelenmesi bu çalışmada amaçlanmıştır. Bir devlet üniversitesinde gerçekleştirilen bu çalışmada 254 öğrenciye bir anket uygulanmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin büyük bir kısmının kırsalda yaşadığı ve uzaktan eğitim derslerine akıllı telefonları vasıtasıyla eriştikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum

bazı teknolojik eksikliklerin oluşmasına neden olmuştur bunun yanında öğrencilerde internetin yetersiz olması probleminden bahsedilmiştir. Uzaktan eğitimde bazı etkileşim ve iletişim problemlerinin yaşandığı belirtilmiş bunun yanında uzaktan eğitim uygulamalarının genel olarak yararlı bulunduğu derslerin tekrarı açısından asenkron uygulamaların yararlı olduğu belirtilmiştir. Tüm bunlara karşın uzaktan eğitim uygulamalarının yüz yüze eğitimde verilen faydayı veremeyeceği görüşü belirtilmiştir. En nihayetinde bu durumla yüz yüze kalan öğrencilerin bu durumu kabul etme ve sürece adapte olma konusunda herhangi bir sorun yaşamadıkları sonucuna varılmıştır.

Şentürk vd. (2020) gerçekleştirdikleri çalışmada öğrencilerin uzaktan eğitime dair bakış açıları incelenmişlerdir. Betimsel tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın evrenini ortaokulda okuyan 172 öğrenci teşkil etmektedir. "Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşler Ölçeği" uygulanarak sağlanan verilerden elde edilen sonuçlar bağlamında öğrenenlerin uzaktan eğitim yerine yüz yüze eğitimi tercih yatkınlıkları olduğu sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir. Yüz yüze eğitim faaliyetinin tercih edilme nedeni ise uzaktan eğitimde iletişim sorunu ve internete ulaşmada oluşan aksamaların sebep olduğu belirtilmiştir.

Bakioğlu ve Çevik (2020) fen bilgisi öğretmenlerinin uzaktan eğitime dönük görüşlerini inceledikleri çalışmasında Covid-19 süreci öncesinde öğretmenlerin pandemiye dair bilgilerinin olmadığı bunun yanında uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin derse katılım oranlarının düşük olması, internet bağlantısının yetersizliği, iletişimdeki aksaklıklar ve okul yönetiminin öğretmen üzerinde oluşturduğu baskı gibi temel problemler olduğu görülmüştür. Uzaktan eğitim süreciyle öğretmenlerin bu sürece uygun yeni yöntem ve materyaller kullanmaları gerektiği bunun yanında kullanılacak materyallerin değiştiği tespit edilmiştir. Bu sürecin teknoloji kullanımlarını ve mesleki yönden gelişimlerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Bilgilerin öğrencilere aktarımı ve öğrenmenin gerçekleşemeyeceği konusunda öğretmenlerin kaygılı olduğu da tespit edilmiştir. Bu durumlara çeşitli öneriler sunulmuştur. Pandeminin eğitim paydaşlarına olan etkilerinin daha derinlemesine incelenmesi, dünya genelinde oluşan afet ve pandemi gibi konuların eğitimlerinin öğretmen ve öğrencilere anlatılması ve eğitim müfredatına dâhil edilmesi gerektiği, öğretmenlerin teknolojiyi kullanma beceri ve kabiliyetlerini geliştirecek önlemlerin pandemi sırasında ve sonrasında sürdürülmesi önerilmektedir.

Karakuş vd. (2020) Türkçe öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin irdelenmesi amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışma online koşullarda Türkçe öğretmeni adaylarına sağlanan uzaktan eğitimin öğretmen adayların başlıca dil becerilerine katkısı, karşılaşılan teknik problemler, uzaktan eğitim faaliyetlerinin verimliliği vb. konularıyla alakalı görüşler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Nitel bir çalışma olan araştırma durum çalışması yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının Covid-19 salgını ile başlayan uzaktan eğitime dair görüşlerinin ortaya çıkarılmasının istenildiği bu çalışmada öğretmen adaylarının bu süreçle ilgili görüşlerinin genel anlamda olumsuz olduğu belirlenmiştir. Uzaktan eğitime katılan öğretmen adaylarının derslere ilişkin motivasyonlarının düşük olduğu belirlenmiştir. Tüm bu sonuçlar nezdinde meydana gelen umulmadık değişikliklerle başlayan uzaktan eğitim boyutu Türkçe öğretmeni adaylarının kendilerini bu sürece uyarlamada zorluk yaşadıkları, beceri gerektiren bu nitelikte bir dersin bu uzaktan eğitim faaliyetleriyle sürdürülemeyeceğini bu sebeple bir an önce yüz yüze eğitime geçilmesini önermişlerdir.

2.5.2. Uzaktan Eğitim ile İlgili Yurt Dışında Yapılmış Çalışmalar

Uzaktan eğitim ifadesi asıl olarak 1700'lü yıllara yani 18.yy'a kadar gitmektedir. Örneğin; 20 Mart 1728 tarihli Boston Gazetesi'nde ilana gitmiş mektup yoluyla "steno" derslerinin isteyen bireylere verileceğinin ilan edilmesi bunun bir örneğini teşkil etmektedir. Fakat bu ilanın verilmesinden sonra isteyenlere derslerin verilip verilmediği ve verilecek olan derslerin notlarının nasıl olacağından bahsedilmemesi gibi sebeplerden ötürü bu ilk uzaktan eğitim faaliyetinin kesin olarak olduğu gerçeğine gölge düşmesine neden olmaktadır. İlk olarak 19. yüzyılda uzaktan eğitim faaliyeti tanımı Wisconsin Üniversitesi'nin bir kataloğunda yayınlanmış ve 1906'da Wisconsin Üniversitesinde yönetici olan William Ligthy bir yazısından bu durumdan bahsetmiştir (Yumbul, 2021, s. 25).

Yapılan uzaktan eğitim faaliyetlerinin her bir dönem ve evresi mercek altına alındığında dönemlerin hemen hepsinde bilgi iletişim sürecindeki teknolojik alet ve araçların öğrenme ve öğretme aşamalarında kullanılageldiği bu sayede bu teknolojik imkân ve aletlerin kendi dönem ve evrelerinin uzaktan eğitimdeki şemasına şekil verdiği görülmektedir.

Tüm bunlarla birlikte uzaktan eğitim faaliyetlerinin genel çerçevesi incelendiğinde öğrenme, esneklik ve açıklık ifadelerinin değer kazandığı ve bu yöne doğru gelişen bir eğilimin olduğu fark edilmektedir. Uzaktan eğitim faaliyetlerinin tüm dünya genelinde onaylanması yönünde mühim değişimler meydana getiren üç ana kırılma noktası ve bununla beraber yönelim mevcuttur.

Yukarıdaki paragrafta bahsedildiği üzere, 1700'lü tarihlerde posta yolu ile yapıldığı bahsedilen öğretim ve 1920'den sonra gelişme gösteren elektronik teknolojilerin aracılığıyla yapılan öğretim faaliyetleri ve en son kırılma noktası olarak 1960'lı yıllarda uzaktan eğitim veren üniversitelerin oluşturulmasıdır.

İnternetin de hayatımıza dâhil olmasıyla beraber tüm bu kırılma noktalarına ek olarak bu durumda hayatımızda farklı bir kırılma noktası oluşturduğunu belirtebiliriz (Yumbul, 2021). Nasser ve Abouchedid'in (2010) yaptıkları çalışmada Lübnan'da öğretmen ve yöneticilerle gerçekleştirilen araştırmada onların yapılan bir uzaktan eğitim faaliyetine karşı verdikleri değer ve bu değere karşı tutumları araştırılmıştır. Araştırmada kullanılacak çalışma grupları 14 kent okulları ve 14 kırsal kesim okullarından gelişigüzel seçilerek belirlenmiştir. Araştırmada 7 tane okul müdürü ve 112 tane öğretmenden oluşmaktadır. Verilerin toplanıp işlenmesinde açık uçlu görüşme yöntemi ile birlikte Nasser ve Abouchedid (2010) tarafından geliştirilen Tutum Ölçeği çalışmada kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğretmen ve müdürlerin uzaktan eğitime yönelik olumsuz tutumlarının oldukları, uzaktan eğitimde ihtiyaç duyulan teknolojik materyallerin ekonomik olarak külfetli ve imkânsız olduğu görüşüne sahip olduklarını belirtmelerine karşın öğretmenlerin müdürlere nazaran uzaktan eğitime karşı daha olumlu bir perspektife sahip olduklarını belirtmektedir. Yapılan araştırma sonuçları öğretmenlerin %50'sini aşkın uzaktan eğitim faaliyetlerini ve özelliklerini fazla bilmemelerine karşın bu teknolojileri öğrenme ve uygulama konusunda gayretli ve meyilli olduklarını göstermektedir.

George'un (2015) yaptığı çalışma neticesinde uzaktan eğitimin genel olarak kabul gören işlemleri, kendi kendine öğrenme materyali (Self Learning Materiel), çoklu ortam öğretimi, yapılması gereken sorumluluklar, danışma oturumları, çalışmanın yürütüldüğü merkezler ve değerlendirme süreci gibi uzaktan eğitim faaliyetlerindeki 8 alt alanını teşkil eden tutumların ölçülmesi hedeflenmiştir. Yapılan araştırmanın örneklemini ise Indira

Gandhi Ulusal Açık Üniversitesi'nde (IGNOU) öğrenimlerine uzaktan eğitimle devam eden 43 kadın öğrenci ve Swami Vivekanand Subharti Üniversitesi'nde (SVSU) öğrenimlerine uzaktan eğitimle devam eden 77 kadın öğrenciden meydana gelmektedir. Yapılan çalışmasında verilerin toplanıp işlenmesinde Kumar (1999) tarafından geliştirilen Tutum Ölçeğinden istifade edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulguların neticesinde, uzaktan eğitim faaliyetlerini alan kadın öğrencilerin uzaktan öğrenmeye dönük olarak olumlu yaklaşıma sahip oldukları ve eğitimlerini her iki üniversitede de sürdüren öğrencilerin genel manadaki tutumları arasında çok önemli bir ayrılık olmadığı gerçeğine karşın IGNOU öğrencilerinin, atama süreçleri, yapılan atamalar, danışma, çalışmanın yürütüldüğü merkez ve değerlendirme düzeni gibi uzaktan öğrenme faaliyetlerine dönük tutumların beş altı tane alt çalışma alanı üzerinde SVSU'da ki öğrencilere nazaran daha elverişli yaklaşım sunduklarını göstermektedir.

Mukovız (2016), ilköğretim öğretmenlerine yönelik olarak yaşam boyu öğrenim sürecinde bu öğretmenlerin uzaktan öğrenme durumlarına hazır olup olmadıkları durumunu analiz etmeye dönük bir araştırma yapmıştır. Çalışma örneklemi toplam 519 kişiden oluşmaktadır. Bunların 342 tanesini ilköğretim öğretmenliği okuyan aday öğretmenler, 81 tanesini ilköğretim öğretmenleri ve 96 tanesi de ilköğretim öğretmenliği fakültesinde görev alan öğretim görevlileri oluşturmaktadır. Bu çalışmada verilerin toplanması yöntemi olarak görüşme ve gözlem tekniği kullanılmış, elde edilen sayısal verilerin derlenmesi, toplanması ve özetlenmesinde ise betimsel istatistik yöntemi kullanılmıştır. Araştırma neticesinde elde edilen bulguların sonuçları ilköğretim öğretmenlerinin uzaktan eğitim sisteminde yaşam boyu öğrenmeye hazır olmadıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sürece hazır olma düzeylerinin düşük ve ortalama bir düzeyde olduğu bu sebeple ilköğretim öğretmenlerinin uzaktan eğitimde yaşam boyu öğrenme sürecine hazırlıklı olabilmesi “İlköğretimde Uzaktan Eğitimin Temelleri” dersiyle ulaşılabilceği sonucu oluşmaktadır. Mokoena'nın (2017) yılında ortaya koyduğu küçük ölçekli çalışmasında ise açık ve uzaktan eğitim faaliyetleri yürüten Güney Afrika'daki bir kurumla “Open and Distance Learning Institution (ODL)” yürüttüğü çalışma neticesinde öğretmen adaylarının öğretmenlik deneyimlerini anlamaya dönük olarak ortaya koyan bir çalışma yürütmüştür. Çalışmanın örneklemini, ortaöğretim öğretmenliği bölümü son sınıfta öğrenim gören 48'i bayan ve 12'si erkek olmak üzere 60 öğrenciden meydana gelmektedir. Yapılan araştırma neticesinde nitel ve nicel

yaklaşımları barındıran karma bir yaklaşım metodu kullanılmış, verilerin toplanması için anketler ve bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Nitel verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmış, nicel verilerin analizinde ise tanımlayıcı istatistiklerden faydalanılmıştır.

Mokoena'nın (2017) gerçekleştirdiği çalışmanın sonucu olarak; öğretmenlerin çalışmalarına rehberlik edecek öğretmen el kitaplarının olması gerektiği, uygulama kural ve düzenlemeleri öğretiminde bu kitap şart koşulmalıdır. Ayrıca öğrencilerin zamanında okullara yerleştirilmesi, onları gözetleme ve danışmanlık faaliyetleri gerçekleştirme konularında zorluklar yaşadıklarını belirtmektedir. Bunun yanında, öğretmen yetiştiren kurumların mentörlerle beraber çalışması ve mentörlüğü güçlendirmek için çalışmalar yapması gerektiğini ortaya koymuştur. Öğretmenlik uygulaması sırasında da akran desteğinin teşvik edilmesi sonucuna ulaşmıştır.

Parvin (2017), ilgili araştırmasında, Bangladeş'in sanal etkileşimli öğretmen programından mahrum olan İngilizce öğretmenlerine yönelik uygun bir teknoloji saptamayı hedeflemiştir. Araştırma örneklemini gelişi güzel seçilmiş 819 İngilizce öğretmeninden meydana gelmektedir. Araştırma da elde edilen veriler daha önceden yapılandırılmış anket ve görüşme formlarıyla elde edilmiş tanımlayıcı ve nicel analiz yöntemleriyle analiz edilmişlerdir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçların faaliyet politikalarını oluşturanların, sanal etkileşimli öğretmen programından mahrum kırsal bölgede çalışan İngilizce öğretmenlerinin eğitimi için yeni ODL metotlarını faaliyete geçirmeye isteklendirmesi gerektiği sonucuna ulaştırmaktadır.

Arıfın (2014) gerçekleştirdiği çalışmada, Malezya'daki Kebangsan Üniversitesi'nin (UKM, The National University of Malaysia) İslam Araştırmaları Fakültesi (FPI), Uzaktan Eğitim (Distance Learning) programında eğitim alan öğrencilerin bütünleştirici yönelim, öğrenmenin gerçekleşmesindeki koşullara yönelik tutum ve araçsal yönlendirme seviyelerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın örneklemine basit gelişigüzel örnekleme metodu uygulanarak totalde 170 uzaktan öğretim öğrencisi seçilerek uygulanmıştır. Çalışma nicel araştırma tasarımlarının bir örneği olarak araştırmadaki verilerin elde edilmesinden anketlerden yararlanılmıştır. Veriler tanımlayıcı istatistiki yöntemlerle analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar neticesinde bütünsel yönelimde öğrencilerin yüksek bir seviyeye sahip olduğu uzaktan eğitim

öğrencilerinin öğrenme ortamlarına karşı tutumlarının olumlu olduğu ve araçsal yönelme seviyesinin oldukça yüksek çıktığı belirlenmiştir. Bu çalışmayla beraber ortaya çıkan sonuçlardan biri de öğretmenlerin ve öğrencilerin, Arapça ana dilini öğrenmeyi amaçlayan öğrencilerde pozitif bir tutum ortaya çıkarmak için bütünsel yönelimi, öğrenme koşullarına karşı tutumları ve araçsal yönlendirmeyi göz önünde bulundurarak belirtmesi gerektiğidir. Bununla beraber ayrıca, eğitim veren kurumların, Arapça öğrenmede başarılı sonuçlar sağlandığı ve bu sebeple öğrencilerin Arapça öğrenmeye karşı pozitif tutumları barındırmasını sağlamak için destek ve tüm alakalı faaliyet ve programların yürütmesi gerektiği sonucuna varılır.

Nadeem'in (2013) araştırmasına göre yaptığı bu çalışmadaki hedefi Pakistan'ın başkenti İslamabad'daki Allama İkbâl Açık Üniversitesi (Allama Iqbal Open University, AIOU)'nde, aday öğretmenlerin uzaktan eğitim programlarını yine uzaktan eğitim öğrencileri açısından kontrol ve analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bahailer, Rahimyarkhan, Bahawalnagar, Multan ve D.G.Khan kesimlerinden (Güney Punjab) rastgele seçilmiş olan 490 öğretmen adayı araştırma evrenini teşkil etmektedir. 45 maddeden oluşan veriler, yapılan atölye çalışmaları esnasında gerçekleştirilen toplantılar ve genel olarak dörtlü likert tipi ölçek ile toplanmakla birlikte verileri oluşturan setler için bağımsız örneklemeler, t testi ve (Anova) tek yönlü varyans analiz ile değerlendirilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar neticesinde eğitim faaliyetlerinin planlarının zamanında yapıldığını fakat fiziksel yeterliliklerinin kısıtlı olduğu bunun yanında eğitimin öğrencilerin öğrenmesindeki rolünün büyük olmasının yanında bu durumu işe yaramaz bir etkinlik olarak kabul ettiği durumunu ortaya çıkarmıştır. Aynı şekilde elde edilen bulgular doğrultusunda müfredatta olması gereken faaliyet ve çocuk psikolojisinin eğitimde görmezden gelindiği gibi yönlerde ortaya çıkarılmıştır.

Johnson, Aragon, Shaik ve Palma-Rivas (2000) gerçekleştirdikleri bir deneysel araştırmada, yüksek lisans eğitimi alan öğrencileri teşkil eden iki gruptan birisi yüz yüze, diğeri çevrimiçi eğitim olanağından faydalanmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda; öğrenme konusunda iki ders arasında fark olmasa da yüz yüze eğitimden faydalanan öğrencilerin, akademisyen ve tüm dersin vasfı ile ilgili duyularının daha pozitif gerçekleştiği neticesine ulaşılmıştır. Bu araştırmada her iki grup, öğrenme tecrübeleri değil, öğretici, kurum, program, muhteviyat, program ve öğrenen parametreleri açısından ilişkilendirilmiştir. Fakat bu ilişkilendirmelerin de üstünkörü olduğu fark edilmiştir.

Örnek verecek olunursa, öğrenenler arasındaki ilişkilendirme, öğrenim gördüğü kademe veya seviyesinden oluşmaktadır. Bunun gibi muhteviyat veya programların ilişkilendirilmesi, öğrenme tecrübelerinin ilişkilendirilmesi anlamına gelmemektedir.

Gujjar, Akhlaque ve Hafeez (2007) tarafından gerçekleştirilen bu çalışma, Pakistan'ın başkenti İslamabad'da faaliyete yürüten Allama İkbâl Açık Üniversitesi (AIOU) tarafından gerçekleştirilen uzaktan eğitim kanalıyla öğretmen yetiştirme programlarına dönük olarak öğrencilerin tutumlarını araştırmak ve incelemek maksadıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini B. Ed. AIOU öğrencileri, araştırmanın örneklemini ise Sahiwal bölgesinden seçilmiş 300 öğrenci teşkil etmektedir. Verilerin toplanmasında anket yöntemi tercih edilmiş verilerin analizi ise yüzde ve ortalama hesaplamalarıyla yapılmıştır. Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin programın girdilerinden memnun oldukları yönündedir.

Soleimani (2012), tarafından gerçekleştirilen bu araştırma İran'da bir çeşit uzaktan eğitim öğretim sisteminde üniversite öğretmenlerinin mesleki alandaki gelişmelerine ve kampüs içindeki eğitim sistemindeki öğretim elemanlarının tutumlarını inceleyip araştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini İran'nın başkenti Tahran'daki Payame Noor EFL eğitmeni ve Payame Noor EFL öğretim elemanı olamayan, diğer devlet üniversitelerinden 70 kişi seçilmiştir. Veriler toplanırken beşli likert tipi ölçekten faydalanılmıştır. Veriler analiz edilirken de doğrulayıcı faktör analizi (CFA) kullanılmıştır. Bunun yanında veriler parametrik ve parametrik olmayan istatistiksel testlerden faydalanılarak SPSS 18.0 programı yardımıyla analiz edilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçları mesleki gelişim bakımından PNU EFL öğretmenlerinin seviyelerini geliştirdiği düşüncesi olsa da bu fikrin yaygın bir etki oluşturmadığı EFL ve PNU öğretmenleri dışındaki mesleki yeterlilik ve gelişim seviyesi arasında çok önemli farklara olduğunu belirtmektedir. Bu yüzden, PNU EFL öğretmenleri, dünya genelinde dönüşen İngilizce dil öğretimine adapte olmak için uzaktan öğretim üniversitesi programlarında öğretim alanında daha çok farkındalık oluşturmak İngilizce öğretmek için güdülenmelerini devam ettirmektedir.

Baek, Zhang, ve Yun (2017) tarafından gerçekleştirilen bu çalışma “Mobil Öğrenmeye” dönük Koreli öğretmenlerin tutumlarını araştırmaya çalışmaktadır. Çalışma grubu ilk ve orta öğretim kurumlarından görev yapan 140 öğretmenden meydana

gelmekte bu çalışmada kullanılan veri toplama aracı olarak ise Uzunboylu ve Özdamlı (2011) tarafından geliştirilen Mobil Öğrenme Algılama Ölçeği (MLPS)'den faydalanılmıştır. Verilerin test edilme sürecinde t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre mobil öğrenme konusunda Koreli öğretmenlerin tutumlarının düşük olduğunu saptamış bunun yanında kadın öğretmenlerin tutumlarının erkek öğretmenlere göre daha olumlu bir seyir izlediğini tespit etmiştir. Ortaöğretim öğretmenlerinin mobil öğrenme uygulama ve araç yöntemleri üstündeki tutumlarının, istenen iletişim kabiliyetlerinin (FMA ve TSAC), ilkokul öğretmenlerinden büyük çapta yüksek çıktığını ortaya koymaktadır. Bunun yanında deneyimleri 15 yıldan daha çok olan öğretmen grubunun daha az deneyim yeterliliğine sahip gruptan mobil öğrenmeye dönük daha olumlu tutum gösterdiği, FMA ve TSAC alanlarına dönük olarak dil öğretmenlerinin tutumları diğer alanlardaki öğretmenlere göre daha yüksek sonuçlar elde edilmiştir.

Kalman, Macias Esparza ve Weston'a (2020) göre uzaktan eğitim öğretim faaliyetlerinin yapılması neticesinde bir problem yaşanmadığı öğrencilerin bu süreçte alışabildikleri ve herhangi bir sorun yaşamadıkları belirlenmiştir.

Kısaca anlatılacak olursa, gerçekleştirilen alan yazı taramasında, Türkiye dışındaki ülkelerde de uzaktan eğitim programları ile ilgili araştırmaların uzaktan eğitime dönük tutumları, uzaktan eğitime biçilen değer algısı ve bu değere dönük olarak öğretmen ve yöneticilerin tutumları, uzaktan öğrenme programı sürecinde öğretmen tecrübeleri, öğretmenlerin uzaktan öğrenmeye hazırlıklı olma durumları, uzaktan eğitim öğrencileri açısından gerçekleştirilen hizmet içi eğitim faaliyetlerinde mesleki gelişimlerine olan etkisi ve tutumları, uzaktan eğitim kanallarıyla yetiştirilen öğretmen programlarına dönük tutumlar vb. konuları kapsadığı ve araştırma sonuçlarından elde edilen bulguların yapılan her bir araştırma bakımından farklı sonuçlara ulaşmasına kaynaklık ettiğini göstermektedir.

2.5.3. Alanyazın Özeti

2019-2020 döneminde yaşanan korona virüs pandemisi nedeniyle günümüzde de ülkemizde ve diğer ülkelerde eğitim süreci uzaktan eğitim modeli yoluyla sürdürülmektedir. Bunun yanında uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin beraber yürütüldüğü modellerde eğitimin birer vazgeçilmezi haline gelmiştir. Teorik olarak

verilmesi gereken bazı derslerin uzaktan eğitim yöntemiyle verilebilmesine karşın bazı mesleki ve uygulama gerektiren derslerin ise yüz yüze verilmesi eğitimim hem uzaktan hem de yüz yüze sürdürülen bir hale gelmesini sağlamıştır. Bugün olduğu gibi gelecekte de yaşanabilecek bazı global felaketler karşısında eğitim faaliyetlerinin aksamaması için yapılacak olan uzaktan eğitim faaliyetlerinin desteklenmesi ve bu konudaki gelişmelerin önünün açılması önem arz etmektedir.

Pandemi sürecinden önce daha çok insanların uzaktan eğitime olan ilgileri, bakış açıları, alakaları ve uzaktan eğitimin onların eğitime yönelik motivasyonlarını nasıl etkilediği ile ilgili olan çalışmalar ortaya konulmuştur. Onların pandemiden önce bu durumlara bağlı olarak uzaktan eğitim sürecine yönelik olumlu ve olumsuz olarak neler düşündüklerini ortaya koyarken Covid-19 pandemisinden sonra da yapılan uzaktan eğitim çalışmalarında öğrenci ve öğretmenlerin daha çok uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları teknik sorunları ve uzaktan eğitim sürecinde kullanılan alt yapı eksikliklerini dile getirmesi konusunda bazı hususları belirlemektedir. Covid-19 pandemi sürecinden sonra yapılan uzaktan eğitimle ilgili çalışmaların genel olarak uzaktan eğitime ilişkin bireylerin kendi kendilerine yetebilme ve uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerine yönelik düşüncelerini ortaya koymak amacıyla yapıldığı belirlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bu bölümde araştırmanın deseni, katılımcılar, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Deseni

Bu çalışma, anlamın nasıl inşa edildiğini, insanların hayatlarını ve dünyalarını nasıl anlamlandırdıklarını bulmayı amaçlayan nitel bir araştırmadır (Merriam, 2009, s. 24). Merriam'ın (2009) önerdiği gibi, temel bir nitel araştırmanın birincil amacı bu anlamları ortaya çıkarmak ve yorumlamaktır.

Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması, bu araştırmanın modelini oluşturmaktadır. Merriam (1998) durum çalışmalarını disipline yapılacak çalışmanın gayesine ve var olan durumun sayısına göre düzenlemiştir. Disiplin doğrultulu durum çalışmalarını yapılan çalışmanın disiplinine göre 4 bölüme ayırmıştır: tarihi durum çalışmaları, psikolojik durum çalışmaları, etnografik durum çalışmaları ve toplumsal durum çalışmalarıdır. Amaçlarına göre durum çalışmaları betimleyici durum çalışması, yorumlayıcı durum çalışması ve değerlendirmeye dönük durum çalışmaları olmak üzere gruplandırılabilir. Birden fazla durumun çalışıldığı durumlara ise çoklu durum çalışması araştırmaları olarak belirtilebilir.

Araştırma yöntemi olarak belirlenmiş olan durum çalışması literatürdeki çeşitli tanımlamalarla örnek olay inceleme veya vaka çalışması olarak da karşımıza çıkmaktadır. İsimlendirilmesi bakımından değişkenlikler olduğu gibi tam olarak nedir ve hangi durumlarda uygulanır gibi konularda da ortak bir kanaate varılamamıştır. Bu yüzden, öncelikli olarak durumun ne olduğunu tanımlamaya başlayarak durum çalışmasının ne olduğunu anlayabiliriz. Gerrring (2007) durumu bilinen bir zaman aralığında ya da zaman süreci dâhilinde yalnız bir yerde gözlemlenebilen olgu olarak nitelendirilmektedir.

Durum veya vaka çalışması, kapsam hududu geniş olmayan bir sistemin işleme tertibatı ve çalışması konusunda sistemli bir şekilde bilgi toplanarak bu tertibatın en ince ayrıntısına kadar irdelenmesini sağlayan metodolojik bir yöntemdir (Chmiliar, 2010).

Deney çalışmalarına nazaran durum çalışmaları herhangi bir karşılaştırmaya gitmez, durumu irdeleyip ortaya çıkarmaya çalışır. Araştırmacı kuramı test etmek ya da aralarındaki bağı ispatlamak yerine vakaların ve eylemlerin türlerini adlandırmaya çalışır (Hancock ve Algozzine, 2006). Gerçek hayatta ampirik ya da tarama yoluyla açıklanamayacak kadar müdahaleler barındıran ve aralarında sebeplere dayalı bağ olduğu tahmin edilen olayları açıklamada, adlandırmada ve irdeleyip ortaya çıkarmada durum incelemesinin kullanılması onu diğer incelemelerden farklı kılar (Yin, 1984).

Amaca göre betimleyici durum çalışması eğitim alanında yoklanan olguyu betimler. Araştırılan olgu ile alakalı başlıca açıklamalar gerçekleştirilmektedir. İleriye dönük programlar ve tatbikatlar bu çeşit çalışmanın yoğunlaştığı konulardır. Betimleyici durum çalışması ile sağlanan bilgiler kuram oluşturma ve kuramı test etme aşamalarında kullanılmaktadır Merriam (1998). Bu bağlamda, öğretmen adaylarının yüz yüze ve çevrimiçi derslerle ilgili geliştirmiş oldukları görüşlerini karşılaştırmayı amaçlayan bu araştırma betimleyici durum çalışması olarak desenlenmiştir.

3.2. Katılımcılar

Araştırma, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi'nde öğrenim gören dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adaylar ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya, dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından 35 kişi katılmıştır ve öğrencilerin seçiminde amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının alınmasının sebebi pandemiden önce bir buçuk dönem sadece yüz yüze eğitim almaları pandemiyle beraber bir buçuk yıl uzaktan eğitim almaları ve bunu takiben son yıllarını da hibrit eğitimle almış olmalarıdır. Dolayısıyla en kapsamlı bilgi alınacak grup olarak bu grup düşünülmüştür.

Literatür taramalarında karşı karşıya kalınan en mühim problemlerden bir tanesi de araştırmacı tarafından kararlaştırılan, bütünü temsilen seçilen grubun yani örneklemin büyüklüğünü etkili bir şekilde kullanma yeteneğinin araştırmacıda mevcut olmasıdır. Nitel araştırmalarda kullanılan amaçlı örnekleme seçimi yaklaşımına etki eden üç durum mevcuttur: (1) çalışmadaki örneklemelerin veya (mekânların) kimler olarak seçileceğine, (2) karakteristik örnekleme metotlarına ve (3) çalışmanın gerçekleştirileceği örneklemin ne kadar büyük olacağının belirlenmesidir (Marshall & Rossman, 2014; Onwuegbuzie & Collins, 2007).

Nitel araştırma aşamaları epeyce karışık bir veri çeşitliliği barındırmaktadır. Araştırmacılar bu kadar farklılık gösteren veri setinden, araştırdıkları mevzu boyutunda veri toplama gayesindedirler. Bu yüzden bu yaklaşım nitel araştırmanın, amaçlı örneklem yaklaşımlarına eğilimini ortaya koymaktadır. Bu da nitel çalışmalarda araştırmacının, çalışmasında irdelediği olguyu dile getirmesinde amaçlı bir seçim olabilmesi için kendisine yardımcı olacak kişi, mekân ve durumu seçmesidir. Şöyle ki amaçlı seçilen örneklem araştırma probleminin ve araştırmanın merkezi ise irdelenen olgunun anlamlandırılmasına dayalı olan içeriği yoğun bilgiler sunabilecek mahiyettedir. Bu çalışma ile ortaya konulan örneklemin kim veya ne olabileceği, örneklem seçme yönteminin ne olacağı ve örneklem için kaç kişiye veya mekâna gereksinim duyulacağı konusunda bir karara varılması problemi, alanyazında çok sayıda araştırmada irdelenip çalışma konusu haline gelen mühim bir problemidir (Luborsky & Rubinstein, 1995; Marshall, 1996; Maxwell, 2012).

Nitel araştırmaların geçerlilik durumları ve anlamlı olmalarının önemi çalışmada kullanılan örneklem büyüklüğüne bağlı olmaktan çok araştırma için seçilmiş olan olguların bilgi dolu olmaları ve araştırmayı gerçekleştiren kişinin gözlem ve analitik düşünme kabiliyetinin yetkin olmasıyla ilişkilidir (Sandelowski, 1986). Lincoln ve Guba (1985) örneklem seçiminde örneklemin doyumluluk oranının etkili olduğunu belirtmektedir. Amaçlı örneklem yöntemlerinde örneklem büyüklüğü, veri toplama sırasında araştırmacının yüz yüze kaldığı durumlar ve araştırmaya dönük birinci düzey bilgilendirici değerlendirmelerle ortaya konur. Şayet hedeflenen durum, en üst düzeyde ulaşılması gereken bilgi ise yeni örneklem ünitelerinden dinamik bir bilgi gelmediği durumlarda, ulaşılan en üst doyum noktasında örneklem durumlarını içeren faktörler durdurulur. Yani bilgilerin kendini tekrar etmesi bu durum için ilk kriterdir (Shenton, 2004). Bu araştırmada da toplanan veriler tekrar etmeye başlayınca, daha doğrusu farklı bir veri elde edilemeyince, veri toplama işlemi sonlandırılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın alt problemleri istikametinde verileri elde etme aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. İki bölümden meydana gelen görüşme formunun ilk bölümünde katılımcılarla ilgili bazı betimsel bilgilere dair maddeler bulunurken, ikinci bölümünde yürütülen çalışmanın

araştırma sorularına dair hazırlanmış 6 madde bulunmaktadır. Bu form için önce literatür taraması gerçekleştirilmiş, açık uçlu soru maddelerinin yer aldığı bir madde havuzu oluşturulmuştur. Alt problemlere uygun olarak gruplandırılan maddeler kendi konu alanında uzmanların fikirleri doğrultusunda en uygun madde sayısı saptanmıştır. Oluşturulan maddeler netlik, anlaşılabilirlik, tarafsızlık ve istenen veriye dönük fonksiyonelliği gibi kıstaslar göz önünde bulundurularak bir daha kontrol edilmiştir. Ardından görüşme formunu pilot uygulaması aynı üniversitede eğitim alan 5 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen pilot uygulamanın ardından bazı maddelerde iyileştirmeler yapılmış ve forma en son şekli verilmiştir (Bknz. EK 2).

Geçerlik faaliyetleri durumuyla ilgili olarak verilerin toplanmasında kullanılacak araçların ilgili alanda kapsayıcı olup olmadığını belirlemek amacıyla kapsam geçerliliği için uzman görüşleri alınır (Büyüköztürk vd., 2008). Bu sebeple araştırmayı gerçekleştirenin oluşturduğu görüşme formları uzmanların görüş ve direktifleri göz önünde bulundurularak nihai halini almıştır. Bunun yanında iç geçerliği elde etmek amacıyla katılımcı doğrulama yöntemlerinden faydalanılmıştır. Diğer bir ifade ile, sağlanan bulguların katılımcıların görüşlerini karşılayıp karşılamadığını yine katılımcılardan elde edilecek geri bildirimler ile ortaya konulmuştur. Güvenirlilik çalışmaları boyutunda diğer bir araştırmacı değerlendirmesi yönteminden faydalanılmıştır.

Araştırma verileri araştırma amacına uygun olarak belirlenen örneklem grubundan gönüllülük esasına bağlı kalınarak elde edilmiştir. Veri toplamadan önce Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik izin alınmıştır (Bknz. EK 1).

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analiz edilmesinde içerik analizi yönteminden faydalanılmıştır. İçerik analizinde, veriler içindeki örtük bilgiler gün yüzüne çıkarılması için çaba sarf edilir. Elde edilen sonuçlar okur tarafından anlaşılacak biçimde analiz edilir. Ulaşılan verilerden anlamlı olan kısımlar kodlanır. Bu kodlar kategoriler (temalar) yardımıyla sistemli bir şekilde gruplandırılarak tümevarımsal perspektifle veriler analiz edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Veriler arasında bulunan anlamlı kısımlara (bir kelime, tümce, bölüm gibi) araştırmayı gerçekleştirenin yaptığı isimlendirme faaliyetlerinin tamamına kodlama denir. Kodlama aşaması; sağlanan verileri bölümlere dağıtarak, tetkik etme, mukayese etme, kavramlaştırma ve bağ kurmaya mecbur eder. Veriler arasında bulunan anlamlı bölümlere (bir kelime, tümce, bölüm gibi) ve durumlara atfedilen anlamlar ise kavram olarak nitelendirilir. İçerik analizinin temel analiz birimini kavramlar meydana getirir. İçerik analiziyle sağlanan kavramların kendileriyle belli bir bağ içinde bölümlendirilmesi işlemi kategorilere ayırma olarak nitelendirilmektedir. Kategoriler ise bir tema altında birleşir. Kategorilerin incelenmesi neticesinde yekdiğeriyle olan bağları tesis edilir ve bu ilişkilerin daha üst düzey bir gruplamaya ihtiyaç oluşturduğu hallerde temalardan bahsedilir. Temalar içerik analizinde sağlanan kavramlardan daha soyuttur ve geneldir ve doğrusu araştırma probleminin büyüklüğünü göstermesi yönünden önem arz etmektedir (Merriam ve Grenier, 2019; Miles ve Huberman, 1994; Patton, 1990).

Creswell (2009) tarafından belirtildiği üzere nitel verilerin incelemesi temalara erişmek için gerçekleştirilir. Gerçekleştirilmiş olan bu araştırmada da nitel veriler aynı şekilde, detaylıca irdelenerek kod ve temalar elde edilmiştir. Bununla ilgili olarak işlenmemiş veriler birkaç kez okunduktan sonra, Miles ve Huberman (1994) tarafından önerildiği şekilde, katılımcıların duruma verdikleri cevaplar bir bütün şeklinde irdelenmiştir, akabinde kodlamalar yapılmış ve son olarak da temalar oluşturulmuştur (akt. Kaya, 2021)

Verilerin tahlili sürecinde, aday öğretmenlere “Ö1, Ö2, ...Ö35” gibi kod numaraları sağlanmıştır ve öğretmen adaylarının görüş ve düşüncelerini belli ve net bir şekilde ifade etmek maksadıyla bulgular gerektiğinde doğrudan alıntı kullanılarak desteklenmiştir. Araştırmanın dış güvenilirliğini ölçmek maksadıyla gelişigüzel seçilmiş iki görüşme formu, birbirinden bağımsız iki kodlayıcıya gönderilmiş ve metinleri kodlamaları talep edilmiştir. Miles ve Huberman’ın (1994) önerdiği (Güvenirlik=Görüş birliği/görüş birliği+görüş ayrılığı) formülü uygulanarak hesaplamaları gerçekleştirilen kodlayıcılar arası güvenilirlik değeri ve uyum birinci metin için %76, ikinci metin içinse %81 olarak elde edilmiştir ve bu sonuçlar kodlamaların yeterince güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır (Miles ve Huberman, 1994).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanan verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4. BULGULAR

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim ile verilen çevrimiçi dersler ile yüz yüze dersleri nasıl değerlendirdiklerini incelemektir. Araştırmanın bulgularının elde edilebilmesi maksadıyla görüşmenin gerçekleştirildiği öğretmen adaylarına çevrimiçi dersler ve yüz yüze derslerin güçlü ve zayıf yönlerinin neler olduğuna dair bir ana soru ve bu soruya ait dört alt soru sorulmuştur. Elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular aşağıdaki paragraflarda sunulmaktadır.

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre güçlü ve zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan temalar ve bu temalara ait alt temaları içeren bulgular Tablo 4.1’de sunulmaktadır.

Tablo 4.1

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre güçlü ve zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan tema ve alt temalar

Temalar	Alt temalar
1. Güçlü Yönler	1.1. Fırsatlar 1.2. Kolaylık
2. Zayıf Yönler	2.1. Teknik sorunlar 2.2. Etkileşim 2.3. Öğretim süreci 2.4. Öğrenme 2.5. Ölçme ve değerlendirme 2.6. Sosyalleşme 2.7. İmkânlar 2.8. Tutum

Tablo 4.1’de görüldüğü üzere çevrimiçi derslerin güçlü yönleri isimli temasıyla iki alt temaya ulaşılmıştır. Diğer yandan çevrimiçi derslerin zayıf yönleri isimli temasıyla 8 tane alt temaya ulaşılmıştır.

Tablo 4.2 ve Tablo 4.3’te çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan alt temalara ait kodlar sunulmaktadır. Tablo 4.2’de görüldüğü üzere,

katılımcılar çevrimiçi derslerin güçlü yönlerine ilişkin birçok olumlu görüş bildirmişlerdir.

Tablo 4.2

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan fırsatlar alt temasına ait kodlar

Temalar	Alt temalar	Kodlar	f	%
1.Güçlü Yönler	1.1. Fırsatlar	1.1.1.Teknolojik fırsatlar	2	5,7
		1.1.2. Fırsat ve imkân eşitliği	1	2,9
		1.1.3.Zaman ve mekân özgürlüğü	4	11,4
		1.1.4.Sürekli eğitim	2	5,7
		1.1.5.Tasarruf	7	20
		1.1.6.Teknolojik ilerleme	2	5,7
		1.1.7.Teknolojiye uyum	3	8,6
		1.1.8. Sağlık Kaygısı	6	17,1
		1.1.9. Ders Tekrarı	7	20
		1.1.10. Video kayıt	6	17,1
		1.1.11. Görsellik	2	5,7
		1.1.12. Zaman tasarrufu	2	5,7
		1.1.13. Teorik derslerde uygulanabilirlik	1	2,9
		1.1.14. Teknoloji kullanma kabiliyeti	3	8,6
		1.1.15. Etkinliklerle dersi verimli kılma	1	2,9
		1.1.16. Uzaktan eğitim deneyimi	1	2,9
		1.1.17. Yeni durumlara hazırlıklı olma	1	2,9
		1.1.18. Kendi kendine öğrenmeyi öğretme	1	2,9
		1.1.19.Öz değerlendirme yapabilme fırsatı	1	2,9
		1.1.20. Bireysel gelişime faydalı	1	2,9
		1.1.21.Durdurup tekrar dinleme	1	2,9
		1.1.22.Teorik derslerde işlevsel	1	2,9
		1.1.23.Ders çalışmaya zaman kalması	1	2,9
		1.1.24.Yüksek ortalama	1	2,9
		1.1.25.Aileye yakın olma	3	8,6

Tablo 4.2’de görüldüğü üzere, katılımcılar çevrimiçi derslerin teknolojik fırsatlar sunduğunu ($f=2$, %5,7), fırsat ve imkân eşitliği sunduğunu ($f=1$, %2,9), zaman ve mekân özgürlüğü tanıdığını($f=3$, %11,4), sürekli eğitim olanağı sağladığını ($f=2$, %5,7), tasarruf

imkanı sağladığını($f=7$, %20), teknolojik ilerlemeyi mümkün kıldığını ($f=2$, %5,7), teknolojiye uyum imkanı sağladığını ($f=3$, %8,6), sağlık kaygısını ortadan kaldırdığını ($f=6$, %17,1), ders kayıtları sayesinde tekrar olanağı sunduğunu($f=7$, %20), öğretime görsellik katkısı yaptığını ($f=2$, %5,7), teorik dersler için daha uygun olduğunu ($f=1$, %2,9), teknolojiyi kullanma becerisini geliştirdiğini ($f=3$, %8,6), uzaktan eğitim deneyimi sağladığını ($f=1$, %2,9), yeni durumlara hazırlıklı olma imkanı sağladığını ($f=1$, %2,9), kendi kendine öğrenmeyi öğretmesi ($f=1$, %2,9), öz değerlendirme yapma fırsatı sunduğunu ($f=1$, %2,9), bireysel gelişime katkıda bulunduğunu ($f=1$, %2,9), yüksek not ortalaması elde etme imkanı sağladığını ($f=1$, %2,9) ve aileye yakın olmayı mümkün kıldığını ($f=3$, %8,6) belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Uzaktan eğitim sayesinde 7/24 eğitim sağlanabilir. Uzaktan eğitim klasik eğitim sisteminin getirdiği ek masrafları ortadan kaldırabilir. Uzaktan eğitim gören öğrenciler bilgiye çabucak ulaşabilirler. Uzaktan eğitim sayesinde öğrenciler günümüz teknolojilere erişebilir ve bu sayede teknoloji çağına ayak uydurabilirler.” (Ö1)

“Başka şehirde okumakta zorlanan ailelerin çocukları için çok güzel olduğunu düşünmekteyim.” (Ö10)

“Kullandığımız uygulama ile dersler kaydediliyor. Bu da derse katılamayan ya da derste not alamayan öğrenciler için daha sonra açıp izleme şansı tanıyor. Bu da öğrenci için olumlu olabilir.” (Ö2)

“Çevrimiçi derslerin bence en güzel yanı hastalık, çok önemli bir işiniz olduğu vs. durumlarda derse katılamasanız bile dersin kaydedilip sonradan tekrar izlenilebilmesi.” (Ö3)

“Uzaktan eğitim ile eğitimde zaman ve yer kavramını ortadan kaldırıp öğrencilerin katılımını sağladı.” (Ö8)

Tablo 4.3'te kolaylık alt temasına ait bulgulara yer verilmiştir. Tablo 4.3'te görüldüğü üzere, katılımcılar erken kalkma derdinin olmaması ($f=1$, %2,9), Öğretmenlerin daha rahat olduğu ($f=2$, %5,7), yüksek ortalama imkanı sunması ($f=1$, %2,9), görüntülü konuşma kolaylığı sağlaması ($f=1$, %2,9), sınav olma olanağı sunması ($f=1$, %2,9), sınav kolaylığı sunması ($f=6$, %17,1), uzak mesafe eğitimi istemeyene

kolaylık imkanı sağlaması ($f=2$, %5,7), ders notlarının işlevsel olması olanağı oluşturması ($f=2$, %5,7), öğrenmede kolaylık imkanı oluşturması ($f=1$, %2,9), devam problemi olmaması ($f=1$, %2,9), konforlu olma olanağı sunması($f=7$, %20), araştırma yapma kolaylığı sağlaması ($f=1$, %2,9), utangaç öğrencilerde rahatlama sağladığı ($f=2$, %5,7) ve ödevlerin hazırlanmasında kolaylık oluşturduğu ($f=4$, %11,4) gibi çevrimiçi derslerin sağladığı kolaylıkları bildirmişlerdir.

Tablo 4.3

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan kolaylık alt temasına ait kodlar

Tema	Alt tema	Kodlar	f	%
1. Güçlü Yönler	1.2. Kolaylık	1.2.1. Erken kalkma derdinin olmaması	1	2,9
		1.2.2.Öğretmenlerin daha rahat olması	2	5,7
		1.2.3. Yüksek ortalama	1	2,9
		1.2.4. Görüntülü görüşme kolaylığı	1	2,9
		1.2.5.Sınav olma olanağı sunması	1	2,9
		1.2.6. Sınav kolaylığı	6	17,1
		1.2.7.Uzak mesafe eğitimi istemeyene kolaylık sağlaması	2	5,7
		1.2.8. Ders notlarının işlevselliği	2	5,7
		1.2.9. Öğrenmede kolaylık sunması	1	2,9
		1.2.10. Devam problemi Olmaması	1	2,9
		1.2.11. Konforlu olması	7	20
		1.2.12. Araştırma kolaylığı	1	2,9
		1.2.13. Utangaç öğrencilerde rahatlık sağlama	2	5,7
		1.2.14. Ödev hazırlama kolaylığı	4	11,4

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Uzaktan eğitim o süreçte bir kurtarıcı oldu gerek görüntü sağlaması gerek sesi iletmesi gerek ödev yapma butonlarının olması gerekse online sınavlara erişmemize imkân sağladı.” (Ö21)

“Sınavlarda ise online eğitim sınavları yüz yüze eğitim sınavlarına göre daha bir kolay geçiyordu. Çünkü evde kopya çekebiliyorduk” (Ö23)

“Online eğitim her ne kadar kötü ve verimsiz olsa da sınavlar uzaktan olduğu için güzeldi.” (Ö13)

“Sınavlar konusuna gelecek olursak açık konuşmak gerekirse derslerimiz online olarak işlendiği zamanlarda sınav kolay oluyordu. Çünkü illaki bilgilere göz ucuyla bakmıyor değildik.” (Ö9)

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan alt temalara ait kodların oluşturduğu bulgular Tablo 4.4, Tablo 4.5, Tablo 4.6, Tablo 4.7, Tablo 4.8, Tablo 4.9, Tablo 4.10 ve Tablo 4.11’de sunulmaktadır.

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan teknik sorunlar alt temasına ait kodların oluşturduğu bulgular Tablo 4.4’te sunulmaktadır.

Tablo 4.4

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan teknik sorunlar alt temasına ait kodlar

Tema	Alt tema	Kodlar	f	%
2.Zayıf Yönler	2.1. Teknik Sorunlar	2.1.1.Teknik yetersizlikler	10	28,6
		2. 1.2.Alt yapı sorunları	7	20
		2.1.3. Elektrik kesintileri	3	8,6
		2.1.4. Teknolojik aletlerin dikkati dağıtması	1	2,9
		2.1.5. Öğretmenin ders süresini aşması	1	2,9
		2.1.6. Ders esnasında seslerin ayarlanamaması	1	2,9
		2.1.7.Sınav esnasında bağlantı kopmaları	1	2,9

Tablo 4.4’te görüldüğü üzere, teknik yetersizliklerin baş göstermesi ($f=10$, %28,6), alt yapı sorunlarının meydana gelmesi ($f=7$, %20), elektrik kesintilerinin yaşanması ($f=3$, %8,6), teknolojik aletlerin dikkat dağıtıcı unsur olması ($f=1$, %2,9), öğretmenin ders süresini aşması ($f=1$, %2,9), dersin işlenmesi esnasında seslerin ayarlanamaması ($f=1$, %2,9) ve sınav esnasında oluşan bağlantı kopmaları ($f=1$, %2,9) gibi sorunlar katılımcıların aktardığı bazı teknik sorun deneyimleri olarak bildirilmiştir.

Bazı katılımcıların yaşadığı bazı teknik sorunlar ile ilgili ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Bizim eğitim gördüğümüz uygulamanın sistemi yeni olduğu için zaman zaman ses, görüntü bunun yanında derse girememe sorunları uzaktan eğitim sürecini sıkıntılı bir süreç haline getiriyordu.” (Ö22)

“Alt yapı online eğitime elverişli değildi çünkü uzaktan işlediğimiz derslerde bazen kesintiler olabiliyordu ve bu olumsuzluklar dersin aksamasına sebep oluyordu.” (Ö26)

“Çoğu zaman elektrikler gitti.” (Ö10)

“Online dersler teknolojik aletlerle gerçekleştirildiği için öğrencinin dikkatini dersten çok o an yanında bulundurduğu teknolojik aletler dikkatini çeker. Çünkü bilgisayarın başına geçtiğimde hocanın anlattığı konudan çok telefona veya bilgisayara gelen bildirimler dikkatimi dağıtıyordu.” (Ö14)

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan etkileşim alt temasına ait kodlar Tablo 4.5’te sunulmaktadır.

Tabloda 4.5’te sunulduğu üzere, katılımcılar çevrimiçi dersler sırasında iletişimde sorunlar meydana geldiğini ($f=2$, %5,7), yüz yüze etkileşim eksikliğine neden olduğunu ($f=7$, %20), iletişimin gerçekleştiği kanalda sorunlar oluştuğunu ($f=3$, %8,6), anında dönüt gerçekleştirilemediğini ($f=3$, %8,6), iletişim problemlerinin ortaya çıktığını ($f=7$, %20), düşük etkileşimin yaşandığını ($f=9$, %25,7), yanlış anlaşılma kaygısı oluşturduğunu ($f=1$, %2,9), kendini doğru ifade edemediği durumlar ortaya çıktığını ($f=3$, %8,6), kısıtlı sürede kendini ifade edemediğini ($f=1$, %2,9) ve kiminle iletişim kurduğunu bilememe kaygısı yaşadıkları ($f=1$, %2,9) belirtmişlerdir.

Tablo 4.5

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan etkileşim alt temasına ait kodlar

Tema	Alt tema	Kodlar	f	%
2.Zayıf Yönler	2.2. Etkileşim	2.2.1. İletişim sorunları	2	5,7
		2.2.2.Yüz yüze etkileşim eksikliği	7	20
		2.2.3.İletişim kanalı	3	8,6
		2.2.4.Anında dönüt olmaması	3	8,6
		2.2.5.İletişim problemi	7	20
		2.2.6.Düşük Etkileşim	9	25,7
		2.2.7. Yanlış anlaşılma kaygısı	1	2,9
		2.2.8.Kendini doğru ifade edememe	3	8,6
		2.2.9.Kısıtlı sürede kendini ifade edememe	1	2,9
		2.2.10.Kimle iletişim kurduğunu bilmeme kaygısı	1	2,9

Bazı katılımcılar deneyimlerini şu ifadelerle aktarmışlardır:

“Öğrenim anlamında pek verimli geçmedi bazı zamanlar derse bile zor ulaşma imkânı buluyorduk, hocalarımıza aramızda iletişim ve anlam kopukluğu oluyordu, bazı anlar klavye üzerinde kendimi hocalarıma ifade etmekte zorlanıyordum, sosyal ortam sıfırdı sınıf ortamı yoktu hiç.” (Ö35)

“Öğrenci ve öğretmen arasındaki iletişimde internet veya ortamdan dolayı kopukluk yaşanabilir.” (Ö4)

“Örneğin derslere bile düzenli katılım sağlayamıyorduk bir sorun olduğunda iletişimde sıkıntı yaşıyorduk.” (Ö30)

“Uzaktan eğitimin kötü tarafıysa karşıdaki kişiyi, kim olduğunu bilememekti bu da insanın dersten kopmasına ve katılım sağlayamıyordu.” (Ö25)

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan öğretim süreci alt temasına ait kodlar Tablo 4.6’da sunulmaktadır. Tablo 4.6’da görüldüğü üzere, katılımcılar sürecin zorlu geçtiğine ($f=10$, %28,6), sınıf yönetiminin sağlanamamasından kaynaklı zorluğa ($f=3$, %8,6), soyut düzeyde derslerin gerçekleştirilmesinin neden olduğu durumlara ($f=1$, %2,9), öğretmenin ders işlememesinden kaynaklı problemlere ($f=2$, %5,7), ders esnasında farklı işlerle alakadar olma durumuna ($f=1$, %2,9), öğretmenlerin dersi sohbete çevirmesinin neden olduğu sorunlara ($f=1$, %2,9) ve sadece kitaptaki bilgilerin yazdırılmasının oluşturduğu eksikliklere ($f=1$, %2,9) değinmişlerdir.

Tablo 4.6

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan öğretim süreci alt temasına ait kodlar

Tema	Alt tema	Kodlar	f	%
2.Zayıf Yönler	2.3. Öğretim süreci	2.3.1. Sürecin zorluğu	10	28,6
		2.3.2.Sınıf yönetimi zorluğu	3	8,6
		2.3.3. Soyut düzeyde dersler	1	2,9
		2.3.4.Ezbere dayalı olması	2	5,7
		2.3.5.Öğretmenin ders yapmaması	1	2,9
		2.3.6.Ders esnasında farklı işler yapma	1	2,9
		2.3.7.Öğretmenlerin dersi sohbete çevirmesi	1	2,9
		2.3.8.Sadece kitaptaki bilgilerin yazdırılması	1	2,9

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Uzaktan eğitim gördüğümüz bazı hocaların bazen derse gelmedi, ders yapacağını da bildirmedi” (Ö22)

“Evi temizlerken bile dersleri dinleyebiliyordum.” (Ö15)

“Uzaktan eğitimin zayıf yönü disiplin yoktu. Hoca korkumuz pek yoktu ve göz teması el kol hareketleri beden dili ve en önemlisi sınıf içi olan o samimiyet yoktu.” (Ö35)

“Online eğitimde bizlere sadece kitapta yazılan bilgileri yazmamız istendi. Bu yazdıklarımız bizim notlarımız oldu.”(Ö27)

“Bazen hoca derse başladığında birçoğumuzun yaptığı gibi dersi açık bırakır ev işlerine odaklanırdık.” (Ö25)

Tablo 4.7

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan öğrenme alt temasına ait kodlar

Tema	Alt tema	Kodlar	f	%
2.Zayıf Yönler	2.4. Öğrenme	2.4.1. Öğrenme güçlüğü	3	8,6
		2.4.2. Uygulamalı derslerde öğrenme güçlüğü	4	11,4
		2.4.3. Verimsiz öğrenme	10	28,6
		2.4.4. Amaca ulaştırmada yetersiz	1	2,9
		2.4.5. Bilgiyi yok sayması	2	5,7
		2.4.6. Odaklanma problemi	6	17,1
		2.4.7. Kavrama problemi	1	2,9
		2.4.8. Eğitimsel amaçlardan uzak olması	3	8,6
		2.4.9. Yetersiz öğrenme	4	11,4
		2.4.10. Akılcı olmayan bilgiler	1	2,9
		2.4.11. Hiçbir şey öğrenmediği duygusu	1	2,9
		2.4.12. Dersin amacından sapması	1	2,9
		2.4.13. Derste işlenenlerin hatırlanmaması	1	2,9

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan öğrenme alt temasına ait kodlar Tablo 4.7’de sunulmaktadır. Tablo 4.7’de görüldüğü üzere, katılımcıların öğrenme güçlüğü yaşadığı ($f=3$, %8,6), uygulama gerektiren derslerde öğrenme güçlüğü yaşadığı ($f=4$, %11,4), verimsiz öğrenme gerçekleştiği ($f=10$, %28,6), amaca ulaştırmada yetersiz bulunduğu ($f=1$, %2,9), bilgiyi yok sayması problemine neden olduğu ($f=2$, %5,7), odaklanma problemi oluşturduğu ($f=6$, %17,1), kavramada oluşan problemlere ($f=1$, %2,9), eğitimsel faaliyetlerin amaçlarından uzaklaştığı ($f=3$, %8,6), yetersiz öğrenme durumunun olduğu ($f=4$, %11,4), akılcı olmayan bilgilerin ortaya çıktığı ($f=1$, %2,9), hiçbir şey öğrenemediği duygusuna sebebiyet verdiği ($f=1$, %2,9), dersin amacı faaliyetlerinde sapma oluşturduğu ($f=1$, %2,9) ve derste işlenenlerin hatırlanmaması problemi ($f=1$, %2,9) bulgularına ulaşılmıştır.

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Online eğitim ders öğretmenlerimizin sohbeti ve günlük yaşantılarını dinlemekle geçti. Oysaki eğitimde eğitmek önemliydi.” (Ö27)

“Şu an geçen yıl gördüğümüz konuları hiç hatırlamıyorum.” (Ö28)

“Geçen sene online eğitimde aldığım derslerden pek verim alamamıştım. Ekranda bir ders anlatılıyor ondan sonra benim için gerisi gelmiyordu. Online eğitimde başka konulara, yerlere dalıp dikkatimi derse ve hocalarımıza veremiyordum.” (Ö9)

“Uzaktan eğitim süreci derslere göre değişiklik gösteriyor. Mesela uygulamalı olması gereken derslerde çok zorlanılıyor.” (Ö6)

“Uzaktan eğitim gören öğrenciler, öğrenme güçlüğü yaşadığı takdirde anında çözüm bulamayabilirler ve bu anında yardım görememe durumu sonrası sorunun giderilmemesi kaynaklı problemler çıkabilir.” (Ö1)

“Uzaktan eğitim bence tam öğrenmeyi sağlamıyor.” (Ö30)

“Bence uzaktan eğitim süreci öğrencilerin odaklanma ve kavrama gücünde önemli derecede azalmaya sebep oldu.” (Ö33)

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan ölçme ve değerlendirme alt temasına ait kodlar Tablo 4.8’de sunulmaktadır. Tablo 4.8’de görüldüğü üzere, katılımcılar kopya çekmenin kolaylaştığını ($f=9$, %25,7), süreç değerlendirilmesinde eksiklik oluştuğunu ($f=3$, %8,6), gereksiz ödevlendirilmenin yapıldığını ($f=1$, %2,9), ödev hazırlamanın kolay olmadığını ($f=1$, %2,9), Sınav sürecinin sağlıklı bir hal aldığını ($f=2$, %5,7), dersle ilgili notların verilmediğini ($f=1$, %2,9), yapılan ödevlerin kontrollerinin yapılmadığını ($f=1$, %2,9), kafasına göre not verildiğini ($f=1$, %2,9), öğrencinin notla tehdit edildiğini ($f=1$, %2,9), puanlamada adaletsizlik yapıldığını ($f=1$, %2,9), yapılan sınavların etik olarak yapılmadığını ($f=1$, %2,9) ve gerçekleştirilen sınavların formaliteyi teşkil ettiğini ($f=1$, %2,9) belirtmişlerdir.

Tablo 4.8

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan ölçme ve değerlendirme alt temasına ait kodlar

Tema	Alt tema	Kodlar	f	%
2.Zayıf Yönler	2.5. Ölçme ve değerlendirme	2.5.1. Kopya çekme kolaylığı	9	25,7
		2.5.2. Süreç Değerlendirilmesinde eksiklik	3	8,6
		2.5.3. Gereksiz ödev verme	1	2,9
		2.5.4. Ödev hazırlama zorluğu	1	2,9
		2.5.5. Sağlıksız sınav süreci	2	5,7
		2.5.6. Ders notu verilmemesi	1	2,9
		2.5.7. Yapılan ödevlerin kontrol edilmemesi	1	2,9
		2.5.8. Kafasına göre not verme	1	2,9
		2.5.9. Öğrenciyi notla tehdit etme	1	2,9
		2.5.9. Puanlamada adaletsizlik	1	2,9
		2.5.10.Yapılan sınavların etik olmaması	1	2,9
		2.5.11. Sınavların formalite oluşu	1	2,9

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Derse katılım çok az hatta katılanların birçoğu dersi açık bırakırdı bu yapılanlar kontrol edilmediği için ve sınavlar online olduğu için birçok kişi kopya çekme eğilimi gösterdiği için ne derslere çalışılırdı ne adaletli bir ortam sağlanırdı.” (Ö12)

“Özellikle bazı derslerde verilen ödevleri yaparak hocalara atmamız ve bunun e-mail de kayıtlı olması halinde hocaların ödevlerin gelmemiş olduğunu ve vize puanlarının düşük girmesine neden oldu. Kanıtlarıyla birlikte hocalara mail attıktan sonra bile -beni rahatsız ediyorsun, biraz daha zorlarsan verdiğim notu geri alırım- demesi tehditkâr bir dil kullanması.” (Ö24)

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan sosyalleşme alt temasına ait kodlar Tablo 4.9’da sunulmaktadır.

Tablo 4.9’da görüldüğü üzere, katılımcılar okul kültürü elde edilememesine neden olduğunu ($f=1$, %2,9), insan ilişkilerine olumsuz etki yaptığını ($f=1$, %2,9),

sosyalleşme faaliyetlerine engel olduğunu ($f=5$, %14,3) ve iletişim becerilerinin zayıflamasına neden olduğunu ($f=2$, %5,7) görüş olarak belirtmişlerdir.

Tablo 4.9

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan sosyalleşme alt temasına ait kodlar

Tema	Alt tema	Kodlar	f	%
2.Zayıf Yönler	2.6. Sosyalleşme	2.6.1. Okul kültürü elde edememe	1	2,9
		2.6.2. İnsan ilişkilerine olumsuz Etkisi	1	2,9
		2.6.3. Sosyalleşmeye engel olması	5	14,3
		2.6.4. İletişim becerilerini azaltması	2	5,7

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Zayıf yön olarak sosyalleşmeyi çok engelliyordu. İletişim becerilerimi kısıtlıyordu.”(Ö7)

“Dezavantajı yok denilecek kadar az arkadaş ortamında olamıyoruz bence tek dezavantajı bu.” (Ö31)

“Uzaktan eğitim ile sınıf içindeki kadar etkileşimli bir ortam sağlanamadı.”(Ö8)

“Uzaktan eğitim özellikle ilköğretim ve ortaokul çağındaki öğrenciler için kötüdür. Eğer ilköğretim ve ortaokul öğrencileri uzaktan eğitim göreceklerse hiç öyle yapmasınlar direkt öğrencilere youtube vb. uygulamalar internet üzerinden ders versinler.”(Ö11)

“Bu dönem özellikle 1. Sınıf öğrencilerini etkilemektedir. Çünkü çocuk daha okul ortamını tanıyamazken online eğitimde ders görmeye başlamıştır. Bu da çocuğun evde temel öğrenimini sağlayamamasına neden olmuştur.”(Ö2)

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan imkân yetersizliği alt temasına ait kodlar Tablo 4.10’da sunulmaktadır.

Tablo 4.10’da görüldüğü üzere, katılımcılar imkânların kısıtlı olduğunu ($f=13$, %37,1), imkân eşitsizliğinin yaşandığını ($f=12$, %34,3), bireysel farklara neden olduğu ($f=2$, %5,7), katılım yetersizliğine neden olduğu ($f=6$, %17,1), internet erişiminin düşük

gerçekleştiği (f=13, %37,1), teknolojik bilgi yetersizliğinin olduğunu (f=2, %5,7), gelir düşüklüğü durumunu (f=2, %5,7), derse katılamama durumunu (f=12, %34,3), bölgesel zorluklar olduğunu (f=1, %2,9), kontrol yetersizliği olduğunu (f=8, %22,9), psikolojik destek yetersizliği olduğunu (f=1, %2,9), maddi destek yetersizliği olduğunu (f=1, %2,9), imkan eşitsizliğine neden olduğunu (f=1, %2,9) ve imkan eşitsizliğinde aynı şartlara tabi olma durumuna sebebiyet verdiğini (f=1, %2,9) görüş olarak belirtmişlerdir.

Tablo 4.10

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan imkân yetersizliği alt temasına ait kodlar

Tema	Alt tema	Kodlar	f	%
2.Zayıf Yönler	2.7. İmkân yetersizliği	2.7.1. Kısıtlı imkânlar	13	37,1
		2.7.2. İmkân eşitsizliği	13	37,1
		2.7.3. Bireysel farklar	2	5,7
		2.7.4. Katılım yetersizliği	6	17,1
		2.7.5. İnternet erişimi	13	37,1
		2.7.6. Teknolojik bilgi yetersizliği	2	5,7
		2.7.7. Gelir düşüklüğü	2	5,7
		2.7.8. Derse katılamama	12	34,3
		2.7.9. Bölgesel zorluklar	1	2,9
		2.7.10. Kontrol yetersizliği	8	22,9
		2.7.11. Psikolojik destek yetersizliği	1	2,9
		2.7.12. Maddi destek yetersizliği	1	2,9
		2.7.13. İmkân eşitsizliğinde aynı şartlara tabii olmak	1	2,9

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Derse girememe sorunları uzaktan eğitim uzaktan eğitimin sürecini sıkıntılı bir süreç haline getiriyordu.” (Ö22)

“Uzaktan eğitim insanların şartları eşit olmadığı bir ülkede yaşadığımız için bir diğer kötü tarafıydı.” (Ö25)

“İnternet bağlantıları kesildi, yetersiz bilgisayardan çoğu zaman öğrenciler derslere giremedi.” (Ö10)

“Bunun yanında birde internete erişme sıkıntısı yaşayan öğrenci sayısı fazla olunca birçok öğrenci derslerden geri kaldılar.” (Ö14)

“Her öğrenci aynı imkana sahip değildir. Fırsat eşitliğinin olmaması öğrenciler arasındaki farkı daha belirgin hale getirmiştir.” (Ö17)

“Öğrenciler üzerindeki bu etkileri azaltmak adına ne psikolojik bir destek ne de maddi bir varlık gösterilmiştir ki bu da eğitimde olan verimi azaltmıştır.” (Ö18)

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan tutum alt temasına ait kodlar Tablo 4.11’de sunulmaktadır.

Tablo 4.11

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan tutum alt temasına ait kodlar

Tema	Alt tema	Kodlar	f	%
2.Zayıf Yönler	2.8. Tutum	2.8.1. Amaçsız katılım	2	5,7
		2.8.2. İşe yaramayacağı düşüncesi	2	5,7
		2.8.3. Derse karşı hoşnutsuzluk	3	8,6
		2.8.4. Online eğitim zaman kaybı	1	2,9
		2.8.4. Doğru bilgiler aktarılmadığı düşüncesi	1	2,9
		2.8.5.Uzaktan eğitime alışmanın zorluğu	1	2,9

Tablo 4.11’de görüldüğü üzere, katılımcılar ders katılımlarının amaçsızca gerçekleştirildiğini ($f=2$, %5,7), işe gerçekleştirilen derslerin işe yaramayacağını ($f=5$, %5,7), derse karşı hoşnutsuzlukların oluştuğunu ($f=3$, %8,6), online gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin zaman kaybı olduğu ($f=1$, %2,9), gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinde doğru bilgiler verilmediği ($f=1$, %2,9) ve uzaktan eğitim faaliyetlerine alışmanın zor olduğunu ($f=1$, %2,9) belirtmişlerdir.

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Uzaktan eğitimde hoca ne anlatır veya anlatsa da hiçbir şekilde bir öğrenim olduğunu pek zannetmiyorum.” (Ö25)

“Uzaktan eğitimin bizi derslerden uzaklaştırdığını düşünüyorum.” (Ö29)

“Bence çok mecbur kalınmadıkça online eğitim son seçenek olmalıdır çünkü şu anki sistemde bile çok niteliksiz şeyler varken online eğitim bunu daha da arttırıyor.” (Ö30)

“Online ders öğrenciler için çok büyük bir kayıptı. Öğrencilerin birçoğu online derslerden alınan dersleri hatırlamıyor ve bu onlar için avantajdan çok dezavantaj.” (Ö14)

Tablo 4.12

Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü ve zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan tema ve alt temalar

Temalar	Alt temalar
1. Güçlü Yönler	1.1. Etkileşim 1.2. Öğretim süreci 1.3. Öğrenme 1.4. Fırsatlar 1.5. Ölçme ve değerlendirme
2.Zayıf Yönler	2.1. Teknoloji 2.2. Olanaksızlıklar

“Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri nelerdir?” ve “Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre zayıf yönleri nelerdir?” sorularıyla da yüz yüze işlenen derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri ve zayıf yönleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu sorulara ait ulaşılan temalar ve bu temalara ait alt temaları içeren bulgular Tablo 4.12’de sunulmaktadır.

Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan etkileşim alt temasına ait kodlar Tablo 4.13’te sunulmaktadır. Tablo 4.13’te görüldüğü üzere, katılımcılar etkileşim çeşitliliğini ($f=6$, %17,1), anında geri dönüt imkanını ($f=6$, %17,1), daha verimli etkileşimin gerçekleşmesini ($f=$,%22,9), gerçekleşen akran etkileşimi durumlarını ($f=7$, %20), öğretmenle gerçekleşen etkileşim durumlarını ($f=9$, %25,7), devamlı olarak gerçekleşen iletişimi ($f=1$, %2,9), sağlıklı iletişimin sağladığı durumları ($f=2$, %5,7), jest ve mimiklerin etkin kullanımının gerçekleşmesine olanak tanınmasını ($f=3$, %8,6), göz temasının oluşturduğu etkiyi ($f=2$, %5,7), birebir soru cevap etkileşimi gerçekleştirebilmesini ($f=2$, %5,7) ve öğrenciyle bire bir ilgilenebilmeyi ($f=3$, %8,6) güçlü yönler olarak aktarmışlardır.

Tablo 4.13

Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan etkileşim alt temasına ait kodlar

Tema	Alt tema	Kodlar	f	%
1.Güçlü Yönler	1.1. Etkileşim	1.1.1. Etkileşim çeşitliliği	6	17,1
		1.1.2. Anında geri dönüt	6	17,1
		1.1.3. Daha verimli etkileşim kolaylığı	8	22,9
		1.1.4. Akran etkileşimi	7	20
		1.1.5. Öğretmen etkileşimi	9	25,7
		1.1.6. İletişimde devamlılık	1	2,9
		1.1.7. Sağlıklı iletişim	2	5,7
		1.1.8. Jest ve mimiklerin etkin kullanımı	3	8,6
		1.1.9. Göz teması etkisi	2	5,7
		1.1.10. Bire bir soru cevap	2	5,7
		1.1.11. Bire bir ilgilenebilme	3	8,6

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Yüz yüze eğitimde ise öğrenci ile öğretmen arasında sağlıklı bir iletişim söz konusudur. Öğrenci birebir öğretmeni dinleyebilme şansına sahiptir. Bilgiyi direkt almaktadır. Soru sorup cevap alma durumunda bile değişiklik vardır. Öğretmen ise öğrencisinin ne durumda olduğunu ne kadar öğrenebildiğini anlamaktadır. Ona göre öğrencisiyle birebir ilgilenebilme olanağına sahiptir. Bu yüzden yüz yüze eğitim daha iyidir.” (Ö17)

“Yüz yüze eğitimde bence göz teması önemli durum.” (Ö15)

“Yüz yüze eğitimde öğretmenle birebir iletişim kurabilir daha rahat ve daha samimi etkileşime geçebilirsiniz.” (Ö28)

“Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimden farklı olan bir kısmı ise yüz yüze eğitimde jest ve mimiklerin eğitimde öğretimde ve etkili iletişimde güçlü bir etken olması.” (Ö22)

“Öğrenci yüz yüze eğitimle, sorularını anlık bir şekilde öğretmenlerine sorabilir.” (Ö1)

Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan öğretim süreci alt temasına ait kodlar Tablo 4.14'te sunulmaktadır.

Tablo 4.14

Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan öğretim süreci alt temasına ait kodlar

Tema	Alt tema	Kodlar	f	%
1.Güçlü Yönler	1.2. Öğretim süreci	1.2.1. Yaşantı aktarımı	1	2,9
		1.2.2.Konsantre kolaylığı	3	8,6
		1.2.3.Öğretimde tekrar	1	2,9
		1.2.4.İlgi çekici ders	3	8,6
		Uygulamaları		
		1.2.5.Etkin katılım	4	11,4
		1.2.6.Materyal kullanımı	2	5,7
		1.2.7.Grup çalışmaları	2	5,7
		1.2.8.Sosyalleştirme	7	20
		1.2.9.Birden çok duyuya hitap etmesi	3	8,6
		1.2.10. Fikir tartışması imkân ve kolaylığı	2	5,7
		1.2.11.Disipline etmesi	3	8,6
		1.2.12.Okul ortamı	2	5,7
		1.2.13.Sınıf yönetimi kolaylığı	2	5,7
		1.2.14.Ders anlatım kolaylığı	1	2,9
		1.2.15.Öğrenci becerileri gelişir	2	5,7
		1.2.16.Bilgiye doğrudan ulaşma	1	2,9
		1.2.17.Öğretmen rehberliği	1	2,9
		1.2.18.Öğrenmenin teşvik edilmesi	1	2,9
		1.2.19.Yüzyüze eğitimdeki tecrübe	2	5,7
		1.2.20.Elverişli eğitim olanağı	1	2,9

Tabloda görüldüğü üzere, katılımcılar yüz yüze derslerde yaşantı aktarımının gerçekleştiğini ($f=1$, %2,9), derse konsantrenin kolay olduğunu ($f=3$, %8,6), ders anlaşılmadığında öğretmen tarafından tekrarının yapıldığını ($f=1$, %2,9), derste gerçekleşen ilgi çekici uygulamaların yapıldığını ($f=3$, %8,6), derse etkin bir şekilde katılım gerçekleştiğini ($f=4$, %11,4), derste materyal kullanımının gerçekleştiğini ($f=2$, %5,7), derslerde grup çalışmalarına yer verildiğini ($f=2$, %5,7), sosyalleşmenin arttığını ($f=7$, %20), birden çok duyuya hitap edildiğini ($f=3$, %3,86), derslerde fikir tartışması imkan ve kolaylığı olduğunu ($f=2$, %5,7), daha disiplinli bir öğretim süreci olduğunu ($f=3$,

%8,6), okul ortamının eğitim öğretime katkı sağladığını ($f=2$, %5,7), sınıf yönetiminde kolaylık sağlandığını ($f=2$, %5,7), derste anlatım kolaylığı olduğunu ($f=1$, %2,9), öğrenci becerilerinin geliştiğini ($f=2$, %5,7), bilgiyi doğrudan elde etme imkanı olduğunu ($f=1$, %2,9), öğretmenin rehber olarak sürece olumlu ve önemli bir etkide bulunduğunu ($f=1$, %2,9), öğrenmenin teşvik edildiğini ($f=1$, %2,9), yüz yüze eğitimdeki tecrübenin işlevselliğini ($f=2$, %5,7) ve elverişli eğitim olanağı sağladığını ($f=1$, %2,9) olumlu görüş olarak belirtmişlerdir.

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Öğrencinin derse konsantresi uzaktan eğitime göre daha verimli olur. Öğretmen yüz yüze eğitimde, konu anlaşılana kadar tekrar sağlayabilir.” (Ö1)

“Yüz yüze derslerin güçlü yönü sürekli dersin içinde olmak etkileşimin fazla olması bu sayede derste kopmalarda minimum seviyeye iniyor.” (Ö3)

“Online derslerde arkadaşlar arasında fikirler pek fazla tartışılmaz ama sınıf ortamında olunca daha bir etkileşim içinde fikirler tartışılır.” (Ö8)

“Yüz yüze derslerde öğrenciler daha iyi anlar. Anlamadıklarını hocaya çekinmeden sorabilir. Ayrıca sosyal açıdan da önemlidir.” (Ö6)

“Aynı zamanda 5 duyu organının neredeyse hepsini kullanabildiğimiz için daha somut ve olanları daha hızlı ve kalıcı olarak anlamlandırabiliyoruz.” (Ö7)

Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan öğrenme alt temasına ait kodlar Tablo 4.15’te sunulmaktadır.

Tablo 4.15

Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan öğrenme alt temasına ait kodlar

Tema	Alt tema	Kodlar	f	%
1.Güçlü Yönler	1.3. Öğrenme	1.3.1. Öğrenme kolaylığı	9	25,7
		1.3.2.Verimli öğrenme	15	42,9
		1.3.3. Uygulamalı derslerde öğrenme kolaylığı	7	20
		1.3.4.Yaşantı yollu öğrenmede kalıcılık	1	2,9
		1.3.5. Doğru bilgiler elde etme	1	2,9

Tablo 4.15’te görüldüğü üzere, katılımcılar yüz yüze derslerin öğrenme kolaylığı sağladığını ($f=9$, %25,7), verimli öğrenmenin gerçekleşmesine katkıda bulunduğunu ($f=15$, %42,9), öğrenmede kolaylık sağladığını ($f=7$, %20), yaşantı yoluyla gerçekleşen öğrenmelerin kalıcı olduğunu ($f=1$, %2,9) ve doğru bilgiler elde etmeyi sağladığını ($f=1$, %2,9) güçlü yönler olarak belirtmişlerdir.

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Yüz yüze eğitim biz öğretmen adayları için gerçekten de çok önemlidir. Öğretmenlik nasıl yapılır, öğrencilere nasıl davranılır bizler bunları yüz yüze canlı bir şekilde öğreniyoruz. Yüz yüze eğitim de tüm hocalarımız bizlere doğru bilgileri ve dersi öğrettiler.” (Ö27)

“Uygulamalı derslerde bilgiyi deneysel yöntemler ile daha kalıcı hale getirir aksi takdirde bu bahsettiğimiz yöntemi online derslerde gerçekleştirmemiz mümkün değil.” (Ö34)

“Özellikle uygulamalı dersler sayesinde konular daha iyi kavranabiliyor.” (Ö5)

Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan fırsatlar alt temasına ait kodlar Tablo 4.16’da sunulmaktadır.

Tabloda görüldüğü üzere, katılımcılar bu durumun adil ve eşit koşullar sağladığını ($f=2$, %5,7), öğrenme ortamı oluşturduğunu ($f=3$, %8,6) ve dersin gizil katkılarının sağladığı durumları ($f=1$, %2,9) fırsat olarak belirtmişlerdir.

Tablo 4.16

Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan fırsatlar alt temasına ait kodlar

Tema	Alt tema	Kodlar	f	%
1.Güçlü Yönler	1.4.Fırsatlar	1.4.1. Adil ve eşit koşullar sunması	2	5,7
		1.4.2.Öğrenme ortamı	3	8,6
		1.4.3. Dersin gizil katkıları	1	2,9

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Yüz yüze derslerin güzel tarafı öğretmenle iletişime daha kolay geçebilmek, ders ortamının herkes için eşit ve adil olmasıdır.”(Ö33)

“Yüz yüze eğitimde öğrenciler dersleri bire bir işlediği için çok şey öğrenir ve ilerde daha kaliteli öğretmen, doktor, mühendis vs. olur.” (Ö13)

“Yüz yüze eğitim ortamında akran etkileşimi sosyal ve akademik gelişimi destekler.” (Ö8)

Örneğin: öğrenci hocanın bedensel dili üslubu sayesinde aldı dersten verim alır bu açıdan baktığımızda gizlice dersinin önemini gösteriyor.” (Ö34)

Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan ölçme ve değerlendirme alt temasına ait kodlar Tablo 4.17’de sunulmaktadır.

Tablo 4.17

Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre güçlü yönleri ile ilgili ulaşılan ölçme ve değerlendirme alt temasına ait kodlar

Tema	Alt tema	Kodlar	f	%
1.Güçlü Yönler	1.5.Ölçme ve değerlendirme	1.5.1.Değerlendirme süreci adil	1	2,9
		1.5.2.Öğrenme düzeyinin değerlendirme kolaylığı	1	2,9

Tablo 4.17’de görüldüğü üzere, katılımcılar değerlendirme sürecinin adil bir süreç olarak gerçekleştiğini ($f=1$, %2,9) ve öğrenme düzeyinin değerlendirilmesinde kolaylık sağladığını ($f=1$, %2,9) belirtmişlerdir.

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Değerlendirme sürecinin de yüz yüze derslerde daha adil olduğunu düşünüyorum.” (Ö32)

Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan teknoloji alt temasına ait kodlar Tablo 18’de sunulmaktadır. Tabloda görüldüğü üzere, katılımcılar teknolojik gelişmeler takip edilemediğinde oluşacak durumları ($f=1$, %2,9), teknolojik yetersizliklerin sebep olduğu durumları ($f=3$, %8,6) ve teknolojiyi kullanmamanın doğuracağı sonuçları ($f=2$, %5,7) yüz yüze derslerin zayıf yönleri olarak bildirmişlerdir.

Tablo 4.18

Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan teknoloji alt temasına ait kodlar

Tema	Alt tema	Kodlar	f	%
2.Zayıf Yönler	2.1. Teknoloji	2.1.1.Teknolojik ilerlemeye ayak uyduramama	1	2,9
		2.1.2.Teknolojik yetersizlik	3	8,6
		2.1.3. Teknoloji kullanmama	2	5,7

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Teknoloji çağında olduğumuzu söyledik ve bu teknoloji çağına ayak uydurmaya yüz yüze eğitim maalesef ki biraz yetersiz kalıyor. Yüz yüze eğitimle öğrenci gerekli teknolojik etkinliklere katılmıyor.” (Ö1)

“Bence yüz yüze öğretimin zayıf yönü araştırmanın çevrimiçi eğitimdeki kadar kolay yapılamaması ve online araç gereçleri fazla kullanamamamızdır.”(Ö33)

Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan olanaksızlıklar alt temasına ait kodlar Tablo 4.19’da sunulmaktadır.

Tabloda görüldüğü üzere, katılımcılar derslerin tekrar olanağının olmamasının neden olduğu durumları ($f=3$, %8,6), ders notlarının yoksunluğunda oluşacak sorunları ($f=1$, %2,9), erken saatteki derslere gidilirken karşılaşılan problemleri ($f=3$, %8,6) ve her gün okula gidip gelmenin neden olduğu durumları ($f=1$, %2,9) zayıf yön olarak aktarmışlardır.

Tablo 4.19

Yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre zayıf yönleri ile ilgili ulaşılan olanaksızlıklar alt temasına ait kodlar

Tema	Alt tema	Kodlar	f	%
2.Zayıf Yönler	2.2. Olanaksızlıklar	2.2.1.Ders tekrar olanağının olmaması	3	8,6
		2.2.2.Ders notları	1	2,9
		2.2.3.Erken saatteki dersler	3	8,6
		2.2.4.Hergün okula gidip gelme (yorgunluk vs.)	1	2,9

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Yorgunluk oluyordu her gün okula gidince insan yoruluyordu bu derse de yansiyordu ve sınav haftası çok stresli geçiyordu.” (Ö35)

“Bence yüz yüze öğretimin zayıf yönü araştırmamanın çevrimiçi eğitimdeki kadar kolay yapılamaması ve online araç gereçleri fazla kullanamamamızdır. Bunların yanı sıra ders tekrarının da yapılamıyor olması çevrimiçi eğitime göre bir dezavantaj olarak görülebilir.” (Ö33)

“Sabah erken kalkmadan bu Ağrı'nın soğuk havasından kurtulmak bir diğer güzel yanıydı.” (Ö25)

“Yüz yüze eğitimde klasik olarak ders anlatılır not tutulur yani teknolojiden çok az faydalanılıyor.” (Ö8)

Görüşmenin sonunda öğretmen adaylarına “eklemek istediğiniz veya önerdiğiniz bir husus var mı?” diye sorulduğunda, adaylar genellikle bazı önerilerde bulunmuşlardır. Bu bulgular tablo 4.20’de sunulmuştur. Tablo 4.20’de görüldüğü üzere, katılımcılar eğitimde fırsat ve imkan eşitliği sağlanması gerektiğini (f=1, %2,9), öğrenci merkezli eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini (f=1, %2,9), uygulamalı eğitimlerin yüz yüze yapılmasını (f=1, %2,9), öğrenci isteklerinin dikkate alındığı faaliyetlerin yürütülmesini (f=2, %5,7), öğrenci görüşlerinin dikkate alınarak durum değerlendirmelerinin yapılmasını (f=1, %2,9), uzaktan eğitim sisteminin güçlendirilmesi gerektiğini (f=1, %2,9), yüz yüze eğitimin kolay ve faydalı olmasının sağlanmasını (f=1, %2,9), uygulamalı derslerin uzaktan eğitimde de uygulanabilir olmasının sağlanmasını (f=1, %2,9), uzaktan ve yüz yüze eğitimdeki avantajlara odaklanılması gerektiğini (f=1, %2,9), eğitimin temel problemlerinin bulunup çözüm bulunması gerektiği (f=1, %2,9), yüz yüze ve online derslerin beraber yürütülmesinin sağlanması (f=1, %2,9), dersler yüz yüze sınavlar online olması isteğini (f=2, %5,7), eğitimin bireysel farklılıklara göre uzaktan veya yüz yüze yapılmasının sağlanması (f=1, %2,9), yüz yüze eğitimdeki problemlerin giderilmesi gerektiğini (f=1, %2,9), online eğitimin sona ermesi gerektiğini (f=1, %2,9), online eğitimin daha çok geliştirilmesi gerektiği durumunu (f=1, %2,9), geleceğin eğitim modeli olması yeterli alt yapı ve fırsat eşitliği sağlaması durumunda gerçekleşeceğini (f=1, %2,9) ve uzaktan eğitimin teorik derslerde işlevsel olduğunu (f=1, %2,9) belirtmişlerdir.

Tablo 4.20

Öneriler

Tema	Kodlar	f	%
1.Öneriler	1.1. Fırsat ve imkân eşitliği	1	2,9
	1.2. Öğrenci merkezli eğitim	1	2,9
	1.3. Uygulamalı eğitim	1	2,9
	1.4. Öğrenci istekleri	2	5,7
	1.5. Öğrenci görüşleri	1	2,9
	1.6. Uzaktan eğitim sisteminin güçlendirilmesi	1	2,9
	1.7. Yüz yüze eğitimin kolay ve faydalı olması	1	2,9
	1.8. Uygulamalı derslerin uzaktan eğitimde uygulanabilirliği	1	2,9
	1.9. Uzaktan ve yüz yüze eğitimdeki avantajlara odaklanma	1	2,9
	1.10. Eğitim temel problemlerinin bulunup çözüm bulunması	1	2,9
	1.11. Yüz yüze ve online derslerin beraber yürütülmesi	1	2,9
	1.12. Dersler yüz yüze, sınavlar online	2	5,7
	1.13. Eğitimin bireysel farklılıklara göre uzaktan veya yüz yüze yapılması	1	2,9
	1.14. Yüz yüze eğitimdeki problemlerin giderilmesi	1	2,9
	1.15. Online eğitimin sona ermesi	1	2,9
	1.16. Online eğitimin daha çok geliştirilmesi gerektiği	1	2,9
	1.17. Geleceğin eğitim modeli olması yeterli alt yapı ve fırsat eşitliği sağlanması durumunda gerçekleşecektir.	1	2,9
	1.18. Teorik derslerde uzaktan eğitim daha işlevsel	1	2,9

Bazı katılımcılar görüş ve önerilerini aşağıdaki ifadelerle aktarmışlardır:

“Öğrenci merkezli denilen sistemin gerçek anlamda öğrenci merkezli olması gerekir. Öğrenci görüş ve eleştirileri dikkate alınmalı bu durumda görüşmeler ve düzenlemeler yapılmalıdır. Öğrenciye ezberci bir yöntemle değil uygulamalı ve gerçek hayattan örneklerle eğitim verilmelidir. Genç kuşağın istekleri ve görüşleri doğrultusunda adımlar atılmalıdır.” (Ö1)

“Bence uzaktan eğitim sistemi geliştirilirse ilerleyen dönemlerde daha büyük bir yere sahip olacak ama bu durumun insan ilişkilerini olumsuz etkileyeceğini düşünüyorum.” (Ö3)

“Bence eğitim uzaktan olmalı evet yüz yüze de uygulamalı dersler açısından avantaj var ancak bu uzaktan eğitimin teknolojileriyle giderilebilecek bir problemdir.” (Ö5)

“Online eğitim geleceğimizin vazgeçilmez eğitim sistemleri arasında yerini alacaktır. Ama bunun için daha zamanımız olduğunu düşünüyorum. Öncelikle alt

yapının yeterli olduğunu düşünmüyorum. Yeterli teknoloji var ama her bireyde bulunmuyor. Bunlarda düzeltilirse online eğitim neden olmasın.” (Ö28)

BEŞİNCİ BÖLÜM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın bulgularına ilişkin sonuç, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim ile verilen çevrimiçi dersler ile yüz yüze dersleri nasıl değerlendirdiklerini incelemektir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler öğretmeni adaylarının görüşlerine başvurulmuştur.

Araştırma bulguları bir bütün olarak ele alındığında çevrimiçi derslerin zayıf yönlerinin güçlü yönlerinden daha fazla olduğu görülmüştür. Bu bulgu ile aynı doğrultuda, yüz yüze derslerin güçlü yönlerinin zayıf yönlerinden daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır.

Bilindiği üzere, çevrimiçi derslerin en önemli öğeleri bilgisayar, internet ve öğretim yönetim sistemleridir. Çevrimiçi derslerin zayıf yönleri ile başlamak gerekirse göze çarpan en önemli sorun bu öğelerden kaynaklanan teknik sorunlar olarak karşımıza çıkmıştır. Bu bulgu, Aras ve Karakaya (2020), Kaya (2021), Kürtüncü ve Kurt (2020), Keskin ve Özer-Kaya (2020), Özdoğan ve Berkant (2020) ve Yıldız (2020) tarafından daha önce yapılmış araştırma bulguları ile aynı doğrultudadır. Kaya (2021) tarafından belirtildiği üzere, öğrenciler bir bilgisayara sahip değilse veya öğrencilerin bütün çevrimiçi derslerini düzenli bir şekilde takip edecek kadar internet limiti yoksa daha en başından öğrenciye ulaşılamadığı için öğrenmenin de gerçekleşmesi yani öğrencinin herhangi bir dersin kazanımlarına ulaşması beklenemez.

Çevrimiçi derslerin zayıf yönleri ile elde edilen bir diğer önemli bulgu etkileşim sorunudur. Etkileşim bireyler arasında kalıcı durumların oluşmasını sağlayan en önemli faktörlerin başında gelmektedir. Bu bulgu, Birişçi (2013), Kaleli, Yılmaz ve Güven (2015) tarafından da daha önce gerçekleştirilmiş araştırma bulgularıyla aynı doğrultudadır.

Çevrimiçi derslerin zayıf yönleriyle ilgili elde edilen bir diğer önemli sorun öğrenmenin yeterince gerçekleştirilememesidir. Bu bulgu, Kaya (2012) ve Olcay (2011)'a göre çevrimiçi öğrenme ortamında yürütülen eğitim sürecinde öğrenmede etkili bir kalıcılık sağlanamamaktadır. Akyürek (2020), Keskin ve Özer Kaya (2020)'a göre

çevrimiçi pratik isteyen dersler yeteri kadar verimli değildir. Elde edilen bilgiler kalıcı olmamakta ve bir süre sonra hatırlanmamaktadır. Clark (2020), Djalilova (2020) ise uygulamalı derslerin yürütülmesinin zorlaştığını dile getirmişlerdir. Netice itibariyle bu sonuçlar yapılan bu çalışmayı da doğrular niteliktedir.

Eğitim öğretim faaliyetlerinin nasıl bir sonuç verdiğini, öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediğinin veya ne kadar gerçekleştiğini anlamanın en iyi yolu ölçme ve değerlendirme faaliyetleridir. Çevrimiçi derslerin zayıf yönleriyle ilgili elde edilen bir diğer önemli sonuç ise ölçme ve değerlendirmedir. Bu bulgu, Hamutoğlu, Savaşçı ve Sezen-Gültekin (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, çevrimiçi eğitim sürecinde öğretmenden geri bildirim alınamamasının dezavantajlı bir durum olduğu belirtilmiştir. Bingöl (2020) ise ders işlenmesinde olduğu gibi, sınıf eğitimlerindeki ölçme değerlendirme yöntemlerinin de birebir çevrimiçi sürece tatbiki hem güvensizlik oluşturmakta hem de öğrenenlerin başarımlarını yetilerini gerçekçi bir şekilde test edemeyecektir. Kear vd., (2012) yaptıkları çalışmada, bilhassa göz temasının yoksunluğundan ve etkileşim eksikliğinden ötürü sorulara verilen sözlü cevapların doğruluğunun ve konuyu anlamayanın belirlenmesinin güç olduğunu, çevrimiçi öğrenmede öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme faaliyetlerini oluşturmak hususunda kendilerini yeterli seviyede göremeyeceklerini belirtmişlerdir.

Sosyalleşme, bireylerin sosyal anlamda iyi hissetmelerine, beraber bir şeyler yaparak ilişkilerini geliştirmelerinin en iyi yoludur. Çevrimiçi derslerin zayıf yönleri ile ilgili elde edilen bir diğer önemli problem ise sosyalleşmedir. Bu bulgu, Yumbul (2021) ve Hotaman (2020) çalışmalarında ulaştığı gibi uzaktan eğitimin öğrenen ve öğretmenlerin sosyalleşme istek ve ihtiyacını daha da fazlalaştırdığı bulgusu ile aynı doğrultudadır. Benzer şekilde, Attri (2012) çalışmasında senkron ve asenkron eğitim çalışmalarında öğrenenin öğretenele olan iletişimi ile sınıf içi etkileşimlerinin yükseltilmesi gerektiği neticesine ulaşmıştır. Netice itibariyle eğitim öğretim çalışmaları sadece akademik bilgilerin aktarılmasını değil bunun yanı sıra öğrenen ve öğretenele sosyalleşmelerine de olanak tanımaktadır.

Çevrimiçi eğitimde var olan diğer önemli durum ise imkânlardır. İmkân eşitsizlikleri, eğitim paydaşlarından olan öğrenenlerin karşı karşıya kaldığı bir diğer önemli sorundur. Bu durumun oluşturduğu ve beraberinde getirdiği birçok sorun vardır,

ders katılımlarının yetersiz düzeyde gerçekleşmesi gibi. Çevrimiçi derslerin zayıf yönleri ile ilgili elde edilen bir diğer önemli bulgu ise imkânlardır. Bu bulgu Birişçi (2015), Yumbul (2021), Ülkü (2018), Kürtüncü-Kurt (2020) tarafından daha önce yapılmış çalışmaların bulgularıyla aynı doğrultudadır. Bununla beraber çevrimiçi derslere katılamamanın imkân kısıtlılıklarından, bölgesel farklılıklardan, imkânların eşit olmayışından ve daha birçok benzer sebepten ötürü gerçekleştiği ortadadır. Bütün bu durumlar çevrimiçi eğitimde oluşan güçlüklerin altında yatan sebeplerdir.

Çevrimiçi derslerin zayıf yönleri ile ilgili elde edilen bir diğer problemde oluşan tutumlardır. Bu bulgu, Ural (2007), Serçemeli ve Kurnaz (2020), Görgülü-Arı & Hayır-Kanat (2020) tarafından yapılmış çalışmaların bulgularıyla aynı doğrultudadır. Aynı şekilde Ülkü (2018) tarafından hazırlanan tez çalışmasında ise ilkokulda görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitim hakkındaki tutumları irdelenmiş ve orta düzeyde olumsuz yönelme durumu olduğu sonucu ortaya konmuştur. Uzaktan eğitim uygulamaları konusundaki algı ve tutumlar başarıyı etkilemektedir. Bu yüzden bu durum beklentilerin karşılanmaması neticesinde gerçekleştirilen faaliyetlerin kalitesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bundan dolayı, öğrenen tutumlarının olumlu gelişmesine önem verilmelidir. Diğer bir deyişle, olumsuz tutum oluşturabilecek uygulamalardan kaçınılmalıdır. Aksi takdirde, gelecekteki zorunlu veya planlanmış uzaktan eğitim faaliyetlerine katılım az olabileceği gibi elde edilecek öğrenme de beklentileri karşılayamayabilir.

Çevrimiçi derslerin zayıf yönleri olduğu gibi bazı güçlü yanları ile ilgili bulgulara da ulaşılmıştır. Bu bulgular, fırsatlar ve olanaklar başlıkları altında toplanmıştır. Öğretmen adayları, daha önceden kaydedilmiş olan dersleri tekrar izleme olanağı sağladığı, okula gitmeden derslere katılım gösterebildikleri, bu sayede bireye zaman tasarrufu imkânı verdiği, stres olmayan bir mekânda dersleri izledikleri ve bu zorlu aşamada eğitim alma olanaklarına kavuştukları için, bu durumları Covid-19 pandemi döneminde sağlanan uzaktan eğitimin pozitif tarafları şeklinde değerlendirmişlerdir. Bu bulgu, literatürde daha önce gerçekleştirilmiş ve uzaktan eğitimde senkron ve asenkron öğrenme imkanlarının sağlanması, aynı anda birden fazla öğrenciye erişebilmesi, kolay ulaşılabilir olması bakımından ve zaman tasarrufu avantajı sağlaması açısından yapılmış çalışma bulguları ile örtüşmektedir (Begimbetova, 2015; Dinçer, 2006; Kocayiğit & Uşun, 2020; Serçemeli & Kurnaz, 2020; Yolcu, 2020).

Çalışmanın amaçlarından biri de yüz yüze derslerin çevrimiçi derslere göre zayıf ve güçlü yönler ortaya çıkarmaktı. Böylece, iki öğretim metodunun birbirine göre güçlü ve zayıf yönlerini daha detaylı incelemek amaçlanmıştır. Daha önce de belirtildiği üzere, yapılan bu çalışmada yüz yüze derslerin güçlü yönlerinin zayıf yönlerine göre daha fazla olduğu ortaya konulmuştur.

Bu bulgulardan en önemlisi çevrimiçi derslerde eksikliği çok hissedilen etkileşim imkânlarıdır. Hakkari (2009), Duran (2020), Atılgan vd., (2021), Cantürk ve Cantürk (2021), Özdoğan ve Berkant (2020), Kurnaz ve Serçemeli (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmalar bu bulguyu doğrular niteliktedir. Sınıf ortamının öğrenen-öğrenen ve öğrenen-öğreten için daha somut olması ve iletişimin yüz yüze gerçekleşmesi bireylerin etkileşim düzeylerinin daha üst seviyelerde olmasını sağlar. Bu bakımdan öğrencinin anında geri dönüt alması, anlamadığı noktalarda bunu bildirmesi durumların daha anlaşılır kılınması için önemlidir. Bunun yanında öğretmenle olan göz teması, jest ve mimiklerin etkin kullanımı etkileşimi ve dolayısıyla öğrenmeyi doğrudan etkilemektedir. Bundan dolayı hem yüz yüze hem de çevrimiçi derslerde etkileşimi en üst düzeye çıkarmaya özen gösterilmelidir.

Yüz yüze öğretim süreçlerinin önemli yanlarından biri öğrencilerin sosyalleşme süreçlerine olan etkisidir. Sosyal bir varlık olan insan yaşamının daha iyi bir şekilde idamesi için bu durumu destekleyen davranışları kendine yakın bulur. Yüz yüze eğitimin güçlü yanlarından bir diğeri de öğretim süreçlerine olan etkisidir. Yadigar (2010), Bakioğlu ve Çevik (2020), Şentürk vd. (2020), Kurnaz ve Serçemeli (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmalar bu bulguyu doğrular niteliktedir. Bu bağlamda yüz yüz eğitimin rahatlığı ve sınıf içi etkileşimin bu şekilde en ideal düzeyde olması öğrenme düzeylerinde de belirli artışların yaşanmasını sağlamaktadır. Özellikle uygulama gerektiren derslerde öğrenme faaliyetlerinin daha kalıcı şekilde öğrenileceği su götürmez bir gerçektir. Sınıf içinde gerçekleşecek etkin katılımı fikir tartışmaları sağlanacak bu da iletişim ve etkileşimin kalitesini arttıracaktır.

Öğrenmenin gerçekleşmesinde ve bilgilerin daha kolay ve yaşantı temeline dayanılarak aktarılması eğitim alan öğrenciler açısından mühim bir konudur. Bu açıdan baktığımızda verimli bir öğrenme ve yaşantı temelli öğrenmenin ancak uygulama gerektiren derslerle ve yüz yüze sağlanabileceği ortadadır. Yüz yüze derslerin güçlü

yanlarından bir diğeri ise öğrenmedir. Bu bulgu Johnson, Aragon, Shaik ve Palma-Rivas (2000), Mokoena (2017), Nadeem (2013) tarafından gerçekleştirilmiş çalışmalar elde edilen bu bulguyu da destekler niteliktedir. Ayrıca Yumbul (2021)'e göre oluşabilecek teknik, maddi ve fiziksel eksikliklerden ötürü uzaktan eğitim faaliyetlerinden alınabilecek verim düşmektedir. Bu sebeple eğitimde elde edilecek verimin daha yüksek olması akranlarıyla birlikte, sınıf ortamında gerçekleşecek yüz yüze eğitimle daha verimli olacağı anlaşılmaktadır.

Eğitim faaliyetlerine herkesin ulaşabilmesi ve gerçekleştirilen bu eğitim faaliyetlerinden herkesin kabiliyetleri ölçüsünde faydalanması ancak eğitim de fırsat ve imkân eşitliğinin oluşturulmasıyla sağlanabilir. Onun için eğitimde adil ve eşit koşullarda öğrenen bireylerin elde edecekleri başarılar da onların yetenek ve kabiliyetleriyle doğru orantılı olacaktır. Yüz yüze eğitimle gerçekleştirilen derslerin güçlü yanlarından bir diğeri de öğrenenlere sunduğu fırsatlardır. Bu bulgu, Duran (2020), Arı ve Kanat (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarla da desteklenmektedir. Bu yüzden eğitim adil ve eşit koşullar sunduğunda ancak gerçek işlevini yerine getirebilir. Yüz yüze dersin kendine göre birçok avantajı mevcuttur. Bunların bir kısmı bireylere doğrudan sağlanırken bir kısmı da bu sürecin tamamının içinde dolaylı yollarla öğrenene sağlanır. Burada eğitimin gizil işlevleriyle yüz yüze eğitim süreci misyonunu devam ettirir.

Gerçekleştirilen her sürecin sonunda bu sürecin ne aşamada olduğu ve hangi kazanımların elde edildiğini ortaya koymak en son ve mühim olan basamaktır. Bu yüzden gerçekleştirilen eğitim ve öğretim faaliyetlerinin en son ve en önemli basamaklarından biri de ölçme ve değerlendirme sürecidir. Yüz yüze eğitim faaliyetlerinin yürütülmesinin güçlü yanlarından biri de sağlıklı ölçme ve değerlendirme uygulamalarıdır. Bu bulgu, Arı ve Kanat (2020), Özdoğan ve Berkant (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarla aynı doğrultudadır.

Eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi çağın şartlarına göre yapılmaktadır, bu sebeple günümüzde yüz yüze yapılan eğitim faaliyetlerinin en önemli eksikliklerinden bir tanesi teknolojik imkânların yeterince kullanılmıyor oluşudur. Yüz yüze eğitim faaliyetlerinin zayıf yönlerinden biri teknolojinin etkin olarak kullanılmamasıdır. Alkan, (2011) eğitime bilimsel ve teknolojik bir vasıf sağlamanın zaruri olduğunu söyleyerek eğitim teknolojisini şöyle nitelendirmiştir: “Tümel olarak eğitimde, hususi olarak öğrenmede

güçlü olabilmek adına, konuyla alakalı bilgi ve yeteneklerin sürece dâhil edilmesi ile öğrenme veya eğitim aşamalarının dizayn edilmesi, faaliyete geçirilmesi, irdelenmesi ve yetkin hale getirilmesidir.”

Yüz yüze eğitim faaliyetlerinde sabahın erken saatlerinde okula gitme, ders tekrarlarının olmaması ve her gün okulun olması öğrenci açısından bazen sorun oluşturan durumlar olarak sıralanmıştır. Bu bulgu, Kurnaz ve Serçemeli (2020) tarafından da doğrulanmaktadır. Peltz ve Rogge’a (2006) göre stres seviyesinin azalmasında en önemli faktör kaliteli seviyede alınmış bir uykuya bağlıdır. Bilhassa daha geç saatlerde okula başlayan öğrencilerde bu durumun çok daha aşağı düzeylere de indiği ortaya konulmuştur. Bu durumda erken saatlerde okulun olması öğrencilerin sağlık seviyelerinde de düşüslere yol açabilmektedir.

Sonuç olarak, yüz yüze eğitimin de çevrimiçi eğitimin de kendine göre avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Yapılan bu araştırmada bölgesel farklılıkların olması, teknolojik alt yapı yetersizliklerinin olması, bireyler arasında imkân eşitsizliklerinin olması, çevrimiçi derslerin sıkıcı olması, uzaktan eğitimin sosyalleşmeyi en asgari düzeye indirmesi, öğrencilerin teknolojiyi kullanma yeterliliklerinin olmaması, öğretim elemanlarının teknolojiye ve uzaktan eğitime karşı olan olumsuz bakış açıları ve teknolojik bilgi yetersizlikleri, bunun yanında çevrimiçi eğitimde klasik eğitim metodu gibi salt ezberci faaliyetlerle sürecin yürütülmeye çalışılması ve yapılan ölçme değerlendirme uygulamalarının güvenilir olmaması, yetersiz oluşu çevrimiçi eğitimi önemli ölçüde verimsiz kılmaktadır. Buna karşın eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü çevrimiçi ortamın utangaç bireylerin kendini daha rahat ifade edebildiği, eğitime ulaşma olanağı bulunmayanların ulaşabildiği, her an ve her yerde eğitim olanağı sunması gibi önemli avantajları da mevcuttur.

Yüz yüze eğitim olanaklarının belirli mekânlarla kısıtlı olması ve yapılan derslerin tekrar olanağının olmaması bu açıdan bakıldığında en önemli dezavantajları olarak görülebilir. Buna karşın, eğitim öğretim faaliyetlerinde etkileşimi en üst seviyeye çıkarması, sosyalleşmeyi gerçekleştirmesi, uygulamalı derslerin daha kolay bir şekilde yapılmasına olanak tanınması ve yaşantı temelli öğrenmelere hizmet etmesi, adil ve eşit koşullarda eğitim öğretim faaliyetlerinin gerçekleşmesine olanak tanınması en önemli avantajları olarak sıralanabilir.

Eğitimde en önemli süreç öğrenciye verilmek istenen bilginin en hızlı ve pratik şekilde sağlanmasıdır. Bu sebeple eğitim öğretim faaliyetlerinin hem yüz yüze hem de çevrimiçi derslerin beraber yürütüleceği bir sistemde beraber, uygun bir zemine oturtulması gerekmektedir. Çağımız teknoloji çağı olduğu için teknolojik imkân ve yeterliliklerin artırılması, imkân eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması, bölgesel farkların hâkim olduğu imkânların düzeltilmesiyle beraber bu sürecin daha iyi bir şekilde yürütülebileceği ortadadır. Bu çalışmanın bulgularından yola çıkılarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Öğretim elemanlarının ders videolarında gerçekleştirdikleri öğretim teknikleri uzaktan eğitim kanalıyla gerçekleştirilen derslerin verimine etki etmektedir. Bu yüzden, ders videolarındaki öğretim yöntem ve tekniklerinin aktüel ve öğrenenlerin daha bir aktif olacak şekilde gerçekleştirilmelidir.
- Çevrimiçi derslerde öğrencilerin daha çok sosyalleşmesine olanak sağlayacak eğitim aktivitelerinin gerçekleştirilmesine olanak sağlanmalıdır.
- Çevrimiçi eğitim faaliyetlerinden her bir öğrencinin yararlanabilmesi amacıyla kampüs içerisinde tüm öğrenenlerin faydalanabileceği bilgisayar atölyeleri oluşturulmalı ve bütün kampüslerde kablosuz internet olanağı sunulmalıdır.
- Öğrenenlerin hem çevrimiçi hem de yüz yüze derslerinin olduğu tasarlanarak ders takvimlerinde öğrenenlerin çevrimiçi derslere rahat bir şekilde ve gecikmeden katılabilmeleri amacıyla haftalık ders takvimlerinde düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.
- Pandemi koşullarından ayrı olarak gelecek dönemlerde hibrit eğitime devam edilebilir.
- Pandemi koşullarından ayrı olarak öğrenci isteğine bağlı olarak isteyene yüz yüze isteyene online eğitim olanağı sağlanabilir.
- Ülke çapında var olan alt yapı ve internet sorunları giderilebilir.

- Uzaktan eğitim faaliyetlerinin gerçekleştiren öğretmenlere ve akademisyenlere hizmet içi eğitim faaliyetleri kapsamında uzaktan eğitimle ilgili kurslar verilebilir.
- Uzaktan eğitim faaliyetlerini etkili kılmak adına yüksek öğrenim gören öğretmen adaylarının ders müfredatına online eğitim dersleri eklenerek verilebilir.
- Öğrencilerin online eğitime yönelik bilgi ve davranış düzeyleri arttırılabilir.
- İhtiyaç duyan, düşük gelirli ailelere devlet kanalıyla (bilgisayar, tablet, internet vb.) teknolojik alet ve cihazlar ücretsiz şekilde sağlanabilir.
- Gelecekte teknolojik olanakların ve bilimsel faaliyetlerin ilerlemesiyle beraber yüz yüze eğitim faaliyetlerinde tamamlayıcı ve destekleyici olarak online eğitim faaliyetlerine geçilebilir.
- Çevrimiçi eğitim hizmetinden ülkedeki bütün çocukların yararlanabilmesini kapsayacak şekilde bu hizmetin geliştirilip fırsat eşitliğini sağlanmalıdır.
- Online eğitimin geleceğin eğitim modeli olması açısından yeterli alt yapı ve fırsat ve imkân eşitliği sağlanmalıdır.
- Çevrimiçi derslerin uygulamalı derslerde daha etkin hale getirilebilmesi açısından teknolojik imkân ve kabiliyetlerin en üst seviyeye çıkarılması ve uygulamalı eğitim olanağı sunan teknik uygulamalardan faydalanılmalıdır.
- Çevrimiçi eğitim vasıtasıyla gerçekleştirilen sınav soruları tüm konuları kapsayacak şekilde hazırlanmalı ve tüm süreci kapsayacak şekilde bir değerlendirme gerçekleştirilmelidir.
- Çevrimiçi gerçekleştirilen sınavlardaki tedbirler artırılmalı, adaletsizlik oluşturduğu ve ölçme işlemini tam olarak gerçekleştirmediği düşüncesine yönelik kaygılar ortadan kaldırılmalıdır.

- Yüz yüze eğitimin ve çevrimiçi eğitimin temel problemlerinin bulunarak çözüme kavuşturulması gerekmektedir.
- Öğrencilerin hem uzaktan eğitim hem de yüz yüze eğitime yönelik görüşlerinin alınıp, oluşturulacak çözüm önerilerine öğrenciler de dâhil edilmelidir.

Bu araştırma sadece Ağrı İbrahim Çeçen üniversitesinde öğrenim gören dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adayları ile gerçekleştirilmiştir. Farklı alanlarda eğitim veren yükseköğretim kurumlarında araştırmalar gerçekleştirilerek araştırmaya dahil edilecek katılımcılarının çeşitlendirilmesiyle yapılacak olan gelecekteki çalışmalarla karşılaştırılabilir. Alanyazında Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinin karşılaştırılması neticesinde yüz yüze ve çevrimiçi eğitimin karşılaştırılması ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalar istenen sayıda olmadığından daha geniş kapsamlı araştırmalar yapılabilir. Bundan sonra gerçekleştirilecek olan araştırmalarda farklı değişkenler kullanılarak karşılaştırma çalışmaları yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Afşar, B., & Büyükdoğan, B. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde İİBF ve SBBF öğrencilerinin uzaktan eğitim hakkındaki değerlendirmeleri. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5, 158-179.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/karataysad/issue/57615/818536>.
- Ağır, F. (2007). Özel Okullarda ve Devlet Okullarında Çalışan İlköğretim Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Karşı Tutumlarının Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Akdağ, H. (2009). İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Konya İli Örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 1-14.
- Akgül, G. (2021), Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Ortaokul Öğrencilerinin ve Öğrenci Velilerinin Pandemi Sürecindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri, Uşak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Alakoç, Z. (2001). Genel olarak uzaktan öğretim ve konuya öğretim üyelerinin bakış açıları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 403-413.
- Alkan, C. (1996). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi. *Türkiye 1. Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu* (12-15 Kasım 1996) Bildiriler, MEB, FRTEM, Ankara.
- Alkan, C. (1997) *Eğitim teknolojisi*, , Anı Yayıncılık, Ankara
- Alkan, C. (2011). Eğitim teknolojisi. 8. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Antalyalı, L. (2004). “Uzaktan Eğitim Algısı ve Yöneylem Araştırması Dersinin Uzaktan Eğitim İle Verilebilirliği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Isparta.
- Arabacı, S. (2021), Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algısı ve Öğrencilerin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumları, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Aras, E., & Karakaya, Y.E. (2020). Spor eğitimi kurumlarında görev yapan akademik personelin uzaktan eğitime yönelik görüşleri: Nitel bir çalışma. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(2), 1-12.
- Ateş, A. ve Altun, E. (2008). Bilgisayar öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (3), 125-145.
- Atılğan, B. (2021). Tıp fakültesi öğrencilerinin gözünden acil uzaktan öğretim sürecinin değerlendirilmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 29(6), 396-406. DOI: 10.17942/sted.837551
- Attri, A. K. (2012). Distance education: problems and solutions. *International Journal of Behavioral Social and Movement Sciences*, 1(4), 42-58.
- Aydemir, M. (2018). Uzaktan eğitim. (1.Baskı). Ankara: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Aydın, A. (2000). *Öğrenme psikolojisi*. Ankara: Alfa Yayınları.
- Azar, A. (2011). Türkiye'deki Öğretmen Eğitimi Üzerine Bir Söylem: Nitelik mi, Nicelik mi? *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1), 36-38. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/higheredusci/issue/61474/917968>
- Aziz, A. (1982). *Radyo ve televizyonla eğitim*. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Araştırmaları Merkezi Yayın No:2, Ankara
- Bacanak, A., Karamustafaoğlu, O. ve Köse, S. (2003). Yeni Bir Bakış: Eğitimde Teknoloji Okuryazarlığı. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14 (14), 191-196. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pauefd/issue/11129/133104>
- Baek, Y., Zhang, H. ve Yun, S. (2017). Teachers' attitudes toward mobile learning in Korea. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 16(1), 154-163
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *BEÜ SBE Derg.*, 7(1), 231-274.

- Begimbetova, K. (2015). Uzaktan Eğitimde Öğretim Elemanı ve Öğrencilerin Memnuniyet Düzeyi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Bilişim Enstitüsü.
- Birişçi, S. (2013). Video konferans tabanlı uzaktan eğitime ilişkin öğrenci tutumları ve görüşleri. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 2(1), 24-40. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jitte/issue/25080/264691>.
- Bozkaya, M. (1999), 'Yazılı ve Görüntülü Sembol Sistemleriyle Yapılan Öğretimin Örgün ve Uzaktan Eğitim Öğrencilerine Başarısına Etkisi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi
- Bozkurt, S. (2017). Uzaktan Eğitim Yayıncılığında Sinematografik Tasarımın Önemi ve Etkileri Bülent Ecevit Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma 134 Merkezi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sinema Televizyon Anasanat Dalı, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (14. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Cantürk, G., & Cantürk, A . (2021). İngilizce öğretmenlerinin covid-19 küresel salgını sürecinde gerçekleştirdikleri uzaktan eğitim deneyimleriyle ilgili görüşlerinin metaforlar yoluyla belirlenmesi. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences* , 3 (1) , 1-37 . Doi: 10.35452/caless.2021.1.
- Celep, C. (2004). “Eğitimin toplumsal işlevi”, *meslek olarak öğretmenlik*. Ankara: Anı Yayıncılık, ss.190-215
- Chmiliar, I. (2010). Multiple-case designs. In A. J. Mills, G. Euepas & E. Wiebe (Eds.), *Encyclopedia of case study research* (pp 582-583). USA: SAGE Publications.
- Clark, J. T. (2020). Distance education. (410-415). (Ed Ernesto Iadanza). *Clinical Engineering Handbook*. İtalya: Academic Press.
- Creswell, J. W. (2009). *Research desing: Qualitative, qualitative and mixed methods approaches*. California: SAGE Publications.

- Çelen, F.K., Çelik, A., ve Seferoğlu, S.S. (2013). Analysis of teachers' approaches to distance education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 83, 388-392
- Çetiner, M. vd. (1999). İnternete Dayalı Uzaktan Eğitim ve Çoklu Ortam Uygulamaları. V. Türkiye'de İnternet Konferansı, Ankara.
- Çevik, M. (2008). Öğretmenlik Mesleği Dışında Kamu Kurumlarında Görev Yapan Eğitim Fakültesi Fen Alanı Mezunlarının Bölüm Bilgilerinin İş Hayatlarına ve Günlük Yaşantılarına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Çukadar, S. ve Çelik, S., (2003). "İnternete Dayalı Uzaktan Öğretim ve Üniversite Kütüphaneleri", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Cilt:4 Sayı:1, ss. 31-42
- De Luca, G., Van Kerckhove, K., Coletti, P., Poletto, C., Bossuyt, N., Hens, N., et al. (2018). The impact of regular school closure on seasonal influenza epidemics: a data-driven spatial transmission model for Belgium. *BMC infectious diseases*, 18(1), 29.
- Demirel, Ö. (1999). *Plandan değerlendirmeye öğretme sanatı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Dinçer, S. (2006, 9-11 Şubat). Bilgisayar destekli eğitim ve uzaktan eğitime genel bir bakış. Eğitim ve Bilişim Sempozyumu.
- Djalilova, K. M. (2020). Advantages and disadvantages of distance learning. *Наукаи образованиесегодня*, (7), 70-72.
- Duran, L. (2020). Distance learners' experiences of silence online: a phenomenological inquiry. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 21(1), 81-98.
- Elitaş, T. (2017). Uzaktan eğitim lisans sürecinde yeni iletişim teknolojileri: Atatürk Üniversitesi uzaktan eğitim merkezi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Ertürk, S. (1972) *Eğitimde program geliştirme*, Yelkentepe Yayınları, Ankara.
- Esgice, M. (2015), Açık ve Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Okul Bırakma Sebepleri, Atatürk Üniversitesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

- Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Fidan, N. (1986) *Okulda öğrenme ve öğretme*, Kadioğlu Matbaası, Ankara
- Fidan, N. & Erden, M. (1998). *Eğitime giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Fidan, N. (1985). *Okulda öğrenme ve öğretme (kavramlar, ilkeler, yöntemler)*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Gerring, J. (2007). *Case study research: Principles and practices*. New York: Cambridge University Press.
- Gök, B. (2011), Uzaktan Eğitimde Görev Alan Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Algısı, Ankara: Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Gökçe, A. T. (2008). Küreselleşme Sürecinde Uzaktan Eğitim. Dumlupınar Üniversitesi, *Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 1-12
- Gökdağ, D. (1986), Uzaktan eğitimde basılı materyaller (Açıköğretim Fakültesi Örneği), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları
- Görgülü Arı, A. & Hayır Kanat, M. (2020). Covid-19 (Koronavirüs) Üzerine Öğretmen Adaylarının Görüşleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı, 459-492.
- Guba, E. G. & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological And Methodological Bases Of Naturalistic Inquiry. *Educational Technology Research and Development*, 30(4), 233-252.
- Gujjar, A. A., Akhlaque, M. ve Hafeez, M. R. (2007). A study of students' attitude towards distance teacher education programme in Pakistan. *Turkish Online Journal of Distance Education TOJDE*, 8(4), 152-171.
- Gülbahar, Y. (2009). *E-öğrenme*. (1.Baskı) Pegem akademi, Ankara.
- Gündüz, A. Y. (2013) Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Algısı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Gürkan, T. (2006a). “Öğretmenlik mesleği ile ilgili temel kavramlar”, *öğretmenlik mesleğine giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, ss. 1-14.

- Gürkan, T. (2006b). “Öğretmenlik mesleği ile ilgili temel kavramlar”, *öğretmenlik mesleğine giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, ss. 1-14.
- Güven, İ. (2019) *Eğitim tarihi*, Pegem Akademi, Ankara.
- Hakkari, F. (2009), *Uzaktan Eğitim Ders Materyali Hazırlamada İçerik Tasarımı, Senaryo Hazırlama Ve Uygulaması*, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Hamutoğlu, N. B., Savaşçı, M. & Sezen-Gültekin, G. (2019). Digital Literacy Skills and Attitudes towards E-Learning. *Journal of Education and Future*, (16), 93-107. DOI: 10.30786/jef.509293
- Hancock, R.D. & Algozzine, B. (2006). *Doing case study research*. New York: Teachers College Press.
- Hızal, A. (1983). *Uzaktan öğretim süreçleri ve yazılı gereçler “eğitim teknolojisi açısından yaklaşım”*. Ankara: Sevinç Matbaası
- Horton, W. (2000). *Designing web-based training. How to teach anyone anything anywhere anytime*. William Horton Consultign, Inc. USA.
- Horzum, B. (2003). Öğretim Elemanlarının İnternet Destekli Eğitime Yönelik Düşünceleri (Sakarya Üniversitesi Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Hotaman, D. (2020). Online eğitimin başarısı açısından biçimlendirici değerlendirmenin önemi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(73), 729-738.
- İmamoğlu, H. V., & İmamoğlu, F. S. (2020). Coronavirüs salgını ve uzaktan eğitim süreci hakkında öğretmen görüşleri: Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel Sanatlar Lisesi (Sinop) örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(4), 742-761.
- İşman, A. (2005). *Uzaktan eğitim*. (3. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık
- İşman, A. (2008). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. (5.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim*. (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Johnson, S.D., Aragon, S.R., Shaik, N. & Palma-Rivas, N. (2000). Comparative analysis of learner satisfaction and learning outcomes in online and face-to-face learning environments. *Journal of Interactive Learning Research*, 11(1), 29-49.
- Jonassen, Davidson, M, Collins, M, Campbell J, and Haag, B, (1995). Constructivism and computer-mediated communication in distance education. *USA Distance Education Journal*, 9 (2), 7-26.
- Kalman, R., Esparza, M.M., & Weston, C. (2020). Student views of the online learning process during the Covid-19 pandemic: A comparison of upper-level and entry-level undergraduate perspectives. *Journal of Chemical Education*, 97, 3353-3357
- Karakuş, N.; Ucuzsatar, N.; Karacaoğlu, M. Ö.; Esendemir, N.; Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 220-241. DOI: 10.29000/rumelide.752297
- Karatepe, F., Küçükgençay, N. & Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(53), 1262-1274
- Kavrat, B. (2013), Çevrimiçi uzaktan eğitimde öğretici yeterliliklerinin belirlenmesi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kawano, S., & Kakehashi, M. (2015). Substantial impact of school closure on the transmission dynamics during the pandemic flu H1N1-2009 in Oita, Japan. *PloS one*, 10(12).
- Kaya, M. (2012). Uzaktan eğitimde öğrenenlerin yabancı dil öğreniminde özerk öğrenme becerileri: İÖLP örneği. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, S. (2020). Uzaktan eğitimde başarının önkoşulları. F. Tanhan & H.İ. Özok (Ed.). *Pandemi ve eğitim*, (ss. 145-158). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaya, S. (2021). Uzaktan eğitimde karşılaşılan sorunlar: Öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri. Ş. Koca & P. Erten (Ed.). *Eğitim bilimlerinde araştırma ve değerlendirmeler-I*. 1. Baskı. Ankara: Gece Kitaplığı.

- Kaya, Z. (2002), *Uzaktan eğitim*. (2.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Kear, K., Chetwynd, F., Williams, J., & Donelan, H. (2012). Web conferencing for synchronous online tutorials: Perspectives of tutors using a new medium. *Computers & Education*, 58(3), 953-963.
- Keskin, M. ve Özer D. (2020). Covid-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ikcusbfd/issue/55773/754174>.
- Kırık, M. A. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye’deki durumu, *Marmara İletişim Dergisi*, 21, 73-94.
- Ko, S. & Rossen, S. (2017) *Teaching online: A practical guide*. New York: Taylor & Francis.
- Kocayiğit, A. & Uşun, S. (2020). Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumları (Burdur ili örneği). *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(23), 285-299.
- Koçdar, S. (2006). *Uzaktan Eğitim Ders Kitaplarının Geribildirim Açısından Değerlendirilmesi: Anadolu Üniversitesinin Uzaktan Eğitim Veren İşletme ve İktisat Fakülteleri Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Kokoç, M. (2019), *Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Bağlılık Düzeylerinin Akıllı Telefon Bağımlılıkları, Öz-Düzenleme ve Öz-Yeterlik Becerileri ile İlişkisinin Modellenmesi*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi
- Kurnaz, E., & Serçemeli, M., (2020). COVID-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 262-288. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/utsobilder/issue/55152/741358>.

- Kurt, M. (2006). Sanal Yükseköğretim Kurumlarının Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kürtüncü, M., & Kurt, A. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7 (5), 66-77.
- Laçın, G. (2021), Pandemi Dönemi Meslek Liselerinde Uygulamalı Derslerin Uzaktan Eğitim Sürecinde İncelenmesi, Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Luborsky, M. R. & Rubinstein, R. L. (1995). Sampling In Qualitative Research: *Rationale, Issues, And Methods. Research on Aging*, 17(1), 89-113.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2014). *Designing Qualitative Research*. New York: Sage.
- Marshall, M. N. (1996). Sampling For Qualitative Research. *Family Practice*, 13(6), 522-526.
- Maxwell, J. A. (2012). *Qualitative Research Design: An Interactive Approach* (Vol. 41). New York: Sage Publications.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Midkiff, S. P. ve DaSilva, L. A. (2000). Leveraging the Web for Synchronous Versus Asynchronous Distance Learning. *Proceeding of the International Conference on Engineering Education ICEE 2000*
- Moore, M. G. (1973). Toward a theory of independent learning and teaching. *Journal of Higher Education*, 19(12), 661-679.
- Mukoviz, O. P. (2016). The examination of readiness of primary school teachers to distance learning in the system of lifelong education. *GLOKALde* , 2 (1), 27-44.
- Nasser, R. ve Abouchedid, K. (2010). Attitudes and concerns towards distance education: the case of lebanon. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 3 (4), 1- 12.

- Olçay, A. (2011). Turizm eğitiminde web tabanlı öğretimin öğrenci başarısına etkisi (Gaziantep Üniversitesi Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu örneği). Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Onwuegbuzie, A. J. & Collins, K. M. (2007). A Typology Of Mixed Methods Sampling Designs İn Social Science Research. *The Qualitative Report*, 12(2), 281-316
- Özarslan, Y., Ozan, Ö., (2014). Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim Programı Açma Sorunsalı, Yaşar Üniversitesi, İzmir
- Özbay, (2015). “Dünya’da ve Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Güncel Durumu” *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*:2 (5), 376-394.
- Özdemir, Ç., Çakıroğlu, M., Bayılmış, C. ve Ekiz, H. (2004). "Teknolojik Gelişme İçin Eğitimin Önemi ve İnternet Destekli Öğretimin Eğitimdeki Yeri". *The Turkish Journal of Educational Technology*, 3 (3), 17-24
- Özden, Y. (1999), *Öğrenme öğretme*. Ankara: Pegem Yayınları
- Özdil, İ. (1986). *Uzaktan öğretimin evrensel çerçevesi ve türk eğitim sisteminde uzaktan öğretimin yeri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları
- Özdoğan, A. Ç., & Berkant, H. G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43.
- Özer, B. (1998). “Teknoloji yoğunluklu eğitim yaklaşımı olarak uzaktan eğitim”, *Çağdaş eğitimde yeni teknolojiler*. (Editör: B. Özer). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.121-138
- Özyürek, A., Begde, Z., Yavuz, N. F. & Özkan, İ. (2016). Uzaktan Eğitim Uygulamasının Öğrenci Bakış Açısına Göre Değerlendirilmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (2), 595-605. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/joiss/issue/30780/323661>
- Papi, C. ve Büyükaslan, A. (2007). “Türkiye ve Fransa’daki Uzaktan Eğitimde Gelişmeler: Hangi Eğitim Hakkı”, Marsilya: Colloque Tice Mediterranee - Uzaktan Eğitimde İnsan / Değişim Sorunsalı

- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. SAGE Publications, inc.
- Peltz, J. S. & Rogge, R. D. (2006). The indirect effects of sleep hygiene and environmental factors on depressive symptoms in college students. *Sleep Health*, 2, 159–166.
- Sandelowski, M. (1986). *The Problem Of Rigor in Qualitative Research*. *Advances in Nursing Science*, 8(3), 27-37.
- Saraçaloğlu, A. S. & Kaşlı, A. (2001). Öğretmen adaylarının bilgisayarla yönelik tutumları ile başarıları arasındaki ilişki. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(1), 112–127.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies For Ensuring Trustworthiness in Qualitative Research Projects. *Education for Information*, 22(2), 63-75.
- Soleimani, H. & Khaliluyan, M. (2012). Professional Development Between Iranian Distance Education Pnu Efl University Teachers And Traditional Non-Pnu Efl University Teachers. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 13 (3), 362_374. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tojde/issue/16901/176194>
- Soran, H., Akkoyunlu, B. & Kavak, Y. (2006). Yaşam Boyu Öğrenme Becerileri ve Eğitimcilerin Eğitimi Programı: Hacettepe Üniversitesi Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (30), 201-210, Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7806/102381>
- Sönmez, Veysel, İsmail Bircan, Kasım Karakütük, Nuray Senemoğlu, Mahmut Tezcan, Tuğba Yanpar, Ali Rıza Erdem, Turan Akman Erkılıç, Ali Ekber Şahin (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş*, Yenilenmiş 4. Baskı Ani Yayıncılık, Ankara
- Subaşı, M. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Haziran 2017 21(2): 419-426
- Şahin, A. E. (2006). “Eğitimle ilgili temel kavramlar”, *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Ani Yayıncılık, ss. 1-24.

- Şentürk, S., Duran, V. ve Yılmaz, A. (2020). The secondary school students' opinions on distance education. *Journal of Education and e-Learning Research*, 7(4), 360-367.
- Şeren, N., Tut, E., & Kesten, A. (2020). Korona virüs sürecinde uzaktan eğitim: Temel eğitim bölümü öğretmen elemanlarının görüşleri. *Turkish Studies*, 15,(6).
- Şirin, R. (2015) İngilizce Dersinin Uzaktan Eğitimine Yönelik Öğrenci Görüşleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana
- Taylor, R. W. (2002). Pros and Cons of Online Learning - *A Faculty Perspective*, *Journal of European Industrial Training*.
- Telli, S. G., & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34
- Tuncer, Z. (2021), Uzaktan Eğitimle Uygulamalı Ders Alan Öğrencilerin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüş ve Tutumlarının Belirlenmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
- Tunga, Y. ve İnceoğlu, M. M. (2016). E-öğrenme ortamlarında oyunlaştırma yaklaşımı kullanımının öğrenenlerin motivasyon durumlarına katkısının incelenmesi. 10th International Computer and Instructional Technologies Symposium (s. 620-625). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*, (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ülkü, S. (2018). İlkokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumları, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Bolu.
- Yadigar, G. (2010). Uzaktan Eğitim Programlarının Etkinliliğinin Değerlendirilmesi (G.Ü. Bilişim Sistemleri Uzaktan Eğitim Tezsiz Yüksek Lisans Programı Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Yalın, H. İ. (2008). *İnternet temelli eğitim* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık

- Yeniad, M., (2006), Uzaktan Eğitimde Kullanılmak Üzere Web Tabanlı Bir Portal Yazılımı Geliştirme, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yin, R. (1984). *Case study research: design and methods*. (3. Basım). California: Sage Publications.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yıldız, M. (2015), Uzaktan Eğitim Programlarında Ders Veren Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Bilgi, İnanç ve Uygulamaları Arasındaki İlişkiler, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi
- Yıldız, V. A. (2020, September). Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Dönemi Aldıkları Eğitime İlişkin Görüşleri. In Conference Proceeding Book (p. 19). Near East University.
- Yolcu, H. H. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemi sürecinde sınıf öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim deneyimleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6 (4), 237-250.
- Yorgancı, S. (2015). Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Yönteminin Öğrencilerin Matematik Başarılarına Etkileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 1401-1420.
- Yumbul, E. (2021) Liselerde Görev Yapan Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- Yurdakul, B. (2005). *Eğitimde yeni yönelimler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Yurtbakan, E., & Akyıldız, S. (2020). Sınıf öğretmenleri, ilkokul öğrencileri ve ebeveynlerin covid-19 izolasyon döneminde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetleri hakkındaki görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(6).
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK) (2020a). Basın açıklaması, <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/>, Erişim tarihi: 20.11.2021.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK) (2020b). Basın açıklaması, <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/>, Erişim tarihi: 20.11.2021.

Wheeler, C. C., Erhart, L. M., & Jehn, M. L. (2010). Effect of school closure on the incidence of influenza among school-age children in Arizona. *Public health reports*, 125(6), 851-859.

Wilson, D. ve Smilanch, E. (2005). *The Other Blended Learning. A Classroom-Centered Approach*. Pfeiffer Publishing, San Francisco.

World Health Organization (WHO). Q&As on Covid-19 and related health topics, Retrieved Nov 12, 2021, from <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-andanswers-hub>

EKLER

EK 1. ETİK KURUL İZİN BELGESİ

Evrak Tarih ve Sayısı: 23.12.2021-E.28104

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-95531838-050.99-28104
Konu : Etik Kurul Kararı

23.12.2021

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Suat KAYA

İlgi : Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün 07.12.2021 tarih ve E.26547 sayılı yazısı

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün ilgi yazısına istinaden Dr. Öğr. Üyesi Suat KAYA'nın danışmanlığını yaptığı yüksek lisans öğrencisi Mesut TAŞ'ın **"Yüz Yüze ve Çevrimiçi Derlerin Karşılaştırması: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri"** başlıklı bilimsel araştırması Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulunca incelenmiş olup 22.12.2021 tarih ve 356 sayılı karar ile söz konusu araştırmaya izin verilmiştir. Kurul kararının bir sureti yazımız ekindedir. Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Güray OKYAR
Etik Kurulu Başkanı

Ek:1 adet kurul kararı

Mevcut Elektronik İmzalar

GÜRAY OKYAR (Etik Kurul - Başkan) 23.12.2021 11:04

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSR4K63TN3* Pin Kodu : 04752

Belge Takip Adresi : https://ebys.agri.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?

Adres : Erzurum yolu üzeri 4. km Rektörlük Kampüsü Merkez/AĞRI
Telefon : 04722159863 Faks:04722151182
e-Posta : gensek@agri.edu.tr Web : genelsekreterlik.agri.edu.tr
Kep Adresi : agriibrahimcecenuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için : Yılmaz SABUNCU
Unvanı : Şube Müdürü
Tel No : 1317

EK 2. YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Değerli Öğretmen Adayları,

Bu görüşme “Yüz Yüze ve Çevrimiçi Derslerin Karşılaştırılması: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri” isimli tez çalışmam için veri toplamak amacıyla yapılmaktadır. Eğitim teknik ve yöntemlerinin gelişen teknolojik imkanlar ve değişen dünya koşullarına göre bireylerin eğitim alma ihtiyaçlarının teknolojik alet ve cihazlarla bulundukları yerlerde, istedikleri zaman gerçekleştirebilme olanağına kavuşmaları eğitimde yüz yüze eğitim mi yoksa uzaktan eğitim mi probleminin öğretmen adayları tarafından görüşlerinin alınması bakımından incelenmiş olması bu çalışmanın gelecekte eğitim paydaşlarının eğitim faaliyetlerinin hangi açılardan kendilerine ne tür avantajlar sağladığı veya hangi açılardan dezavantajlı duruma düştüklerini belirlemesi açısından bu çalışmanın faydalı olacağı düşünülmektedir.

Sorulara samimi ve eksiksiz yanıtlar vermeniz araştırmanın sağlıklı tamamlanması için son derece önemlidir. İstedığınız zaman görüşmeyi yarıda kesebilir, beğenmediğiniz sorular hakkında görüş belirtmeyebilirsiniz.

Elde edilen bilgiler tamamen bilimsel amaçlar için kullanılacak ve kimliğiniz kesinlikle gizli tutulacaktır.

Sizin vereceğiniz yanıtlar, çalışmaya büyük katkıda bulunacaktır.

Yardımlarınız için teşekkür ederim.

Mesut TAŞ
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
Yüksek Lisans Öğrencisi
E-mail: mesuttas7@gmail.com

Görüşme Soruları

1. Öncelikle uzaktan eğitim sürecini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu konu hakkındaki duygu ve düşünceleriniz nelerdir?
2. Sizce, uzaktan eğitimin (çevrimiçi derslerin) güçlü yönleri (avantajları) nelerdir?
 - a. deneyimlerinizden spesifik örnekler verebilirsiniz.
 - b. ayrıca, yüz yüze eğitimle verilen derslerle de karşılaştırma yapabilirsiniz (yüz yüze derslerde olmayıp online derslerde olan güçlü yönler nelerdir mesela?).
3. Sizce, uzaktan eğitimin zayıf yönleri (dezavantajları) nelerdir? Bu soruya cevap verirken;
 - a. deneyimlerinizden spesifik örnekler verebilirsiniz.
 - b. ayrıca, yüz yüze eğitimle verilen derslerle de karşılaştırma yapabilirsiniz.
4. Sizce, yüz yüze derslerin güçlü yönleri (avantajları) nelerdir? Bu soruya cevap verirken;
 - a. deneyimlerinizden spesifik örnekler verebilirsiniz.
 - b. ayrıca, online derslerle de karşılaştırma yapabilirsiniz.
5. Sizce, yüz yüze derslerin zayıf yönleri (dezavantajları) nelerdir? Bu soruya cevap verirken;
 - a. deneyimlerinizden spesifik örnekler verebilirsiniz.
 - b. ayrıca, online derslerle de karşılaştırma yapabilirsiniz yapabilirsiniz (online derslerde olmayıp yüz yüze derslerde olan güçlü yönler nelerdir mesela?).
6. Eklemek istediğiniz başka bir husus veya öneriniz varsa lütfen belirtiniz.